

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ  
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**ЗЕЛІНСЬКИЙ КИРИЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти на тему:

**СТРАТЕГІЧНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА США В УМОВАХ  
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014-2023)**

Спеціальність 052 «Політологія»

**Науковий керівник**

Юськів Богдан Миколайович,  
доктор політичних наук, професор,  
професор кафедри політології та  
міжнародних відносин

**Рівне – 2024**

## ЗМІСТ

## ВСТУП

3

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ  
СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА США

10

1.1. Поняття та сутність стратегічного партнерства держав 10

1.2. Фактори та передумови формування стратегічних партнерств 19

1.3. Методи аналізу та оцінки ефективності стратегічної співпраці 27

Висновки до розділу 1 32

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА  
УКРАЇНИ ТА США У 1991-2013 РОКАХ

34

2.1. Встановлення дипломатичних відносин та базові договори 34

2.2. Розвиток співробітництва в 1990-х роках 39

2.3. Поглиблення стратегічного партнерства в 2000-х роках 49

2.4. Співпраця в контексті Євромайдану та початку російської агресії 57

Висновки до розділу II 66

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА США В  
УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2023 РОКІВ:

68

3.1 Військово-технічна співпраця 68

3.2 Політична підтримка та дипломатичні зусилля 74

3.3. Економічна співпраця та гуманітарна допомога 82

Висновки до розділу III 90

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА  
УКРАЇНИ ТА США В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

92

Висновки до розділу IV 102

ВИСНОВКИ 104

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ 108

## АНОТАЦІЯ

**Зелінський К. В. Стратегічна співпраця України та США в умовах російсько-української війни (2014-2023) – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня магістра за спеціальністю 052 Політологія. – Рівненський державний гуманітарний університет.

Актуальність дослідження стратегічної співпраці України та США в умовах російсько-української війни (2014–2023) обумовлена надзвичайною важливістю відносин між Україною та США у контексті сучасних міжнародних викликів і загроз.

Метою дослідження є всебічне дослідження еволюції, стану та перспектив стратегічного партнерства між Україною та США в контексті російсько-української війни (2014–2023 роки), з акцентом на ключові аспекти співпраці: військову, політичну, економічну та гуманітарну, а також визначення основних напрямків для його розвитку в поствоєнний період. Об'єктом дослідження є стратегічне партнерство між Україною та США як специфічна форма міжнародних міждержавних відносин, що розвивається у контексті глобальних і регіональних викликів безпеці. Предметом дослідження є механізми, принципи, етапи формування, фактори ефективності та вплив російсько-української війни на розвиток стратегічного партнерства між Україною та США.

*Ключові слова:* зовнішня політика, стратегія зовнішньої політики, російсько-українська війна, міжнародні відносини.

## ANNOTATION

**Zelinsky K. IN. Strategic cooperation between Ukraine and the USA in the conditions of the Russian-Ukrainian war (2014-2023) - Qualification work on manuscript rights.**

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 052 Political science. - Rivne State Humanitarian University.

The relevance of the study of strategic cooperation between Ukraine and the United States in the conditions of the Russian-Ukrainian war (2014–2023) is due to the extreme importance of relations between Ukraine and the United States in the context of modern international challenges and threats.

The purpose of the study is a comprehensive study of the evolution, state, and prospects of the strategic partnership between Ukraine and the United States in the context of the Russian-Ukrainian war (2014–2023), with an emphasis on key aspects of cooperation: military, political, economic, and humanitarian, as well as determining the main directions for its development in the post-war period. The object of the study is the strategic partnership between Ukraine and the USA as a specific form of international interstate relations that is developing in the context of global and regional security challenges. The subject of the study is the mechanisms, principles, stages of formation, efficiency factors and the impact of the Russian-Ukrainian war on the development of the strategic partnership between Ukraine and the USA.

Keywords: foreign policy, foreign policy strategy, Russian-Ukrainian war, international relations.

## ВСТУП

Актуальність дослідження стратегічної співпраці України та США в умовах російсько-української війни (2014–2023) обумовлена надзвичайною важливістю відносин між Україною та США у контексті сучасних міжнародних викликів і загроз. Після початку агресії Росії проти України в 2014 році стратегічне партнерство між цими країнами набуло критично важливого значення для забезпечення національної безпеки України, зміцнення її обороноздатності, підтримки економічної стабільності та просування демократичних реформ. По-перше, ключова актуальність роботи полягає у необхідності аналізу військово-політичної підтримки США, яка стала основою для зміцнення оборонного потенціалу України. Надання оборонної допомоги, включаючи летальну зброю, системи протиповітряної оборони та сучасні технології, суттєво вплинуло на здатність України протистояти російській агресії. Вивчення механізмів цієї допомоги дозволяє оцінити ефективність партнерства та перспективи його розвитку. По-друге, російсько-українська війна загострила питання енергетичної безпеки України, що стало одним із основних напрямків співпраці зі США. Дослідження цієї теми дозволяє простежити, як диверсифікація постачання енергоресурсів, підтримка енергетичних реформ та інтеграція до європейського енергетичного ринку сприяли зменшенню енергетичної залежності від Росії. По-третє, актуальність роботи зумовлена значенням економічної та гуманітарної допомоги США. Санкційна політика проти Росії, підтримка відновлення української економіки, надання фінансової допомоги для подолання наслідків війни – все це є важливими аспектами співпраці, які потребують глибокого аналізу для визначення впливу на розвиток України. Також варто відзначити важливість ролі США у просуванні міжнародної підтримки України. В рамках ООН, НАТО, G7 та інших міжнародних організацій Сполучені Штати виступили лідером у формуванні глобальної коаліції на підтримку українського суверенітету та

територіальної цілісності. Дослідження цих аспектів є важливим для розуміння геополітичної динаміки та місця України в системі міжнародних відносин. Отож, дослідження стратегічної співпраці України та США в умовах російсько-української війни дозволяє не лише оцінити поточний стан партнерства, але й сформулювати рекомендації для подальшого поглиблення відносин у контексті глобальних викликів безпеці. Враховуючи тривалий характер війни та її наслідки для регіональної й міжнародної стабільності, це дослідження є надзвичайно актуальним і затребуваним у науковій, політичній та громадській сферах.

Метою дослідження є всебічне дослідження еволюції, стану та перспектив стратегічного партнерства між Україною та США в контексті російсько-української війни (2014–2023 роки), з акцентом на ключові аспекти співпраці: військову, політичну, економічну та гуманітарну, а також визначення основних напрямків для його розвитку в поствоєнний період. Об'єктом дослідження є стратегічне партнерство між Україною та США як специфічна форма міжнародних міждержавних відносин, що розвивається у контексті глобальних і регіональних викликів безпеці. Предметом дослідження є механізми, принципи, етапи формування, фактори ефективності та вплив російсько-української війни на розвиток стратегічного партнерства між Україною та США.

Завдання дослідження включають:

- Дослідити основи теоретичного аналізу стратегічного партнерства, включаючи визначення його поняття, сутності, ключових факторів формування та методів оцінки ефективності міжнародної співпраці.
- Дослідити етапи становлення, розвиток і поглиблення стратегічного партнерства між Україною та США до 2013 року, зокрема в контексті геополітичних змін, економічного співробітництва та політичної взаємодії, з акцентом на вплив Євромайдану й початку російської агресії.
- Проаналізувати особливості стратегічного партнерства у період російсько-української війни, приділяючи увагу військово-технічній

співпраці, політичній підтримці, дипломатичним зусиллям, економічній взаємодії та гуманітарній допомозі США для України.

- Оцінити перспективи розвитку стратегічного партнерства між Україною та США після завершення війни, враховуючи військову співпрацю, економічну взаємодію, політичну інтеграцію та роль партнерства у забезпеченні регіональної стабільності.

Методологія дослідження стратегічного партнерства між Україною та США у різні періоди його розвитку ґрунтується на комплексному використанні наукових методів аналізу міжнародних відносин. Вибір методів визначається специфікою теми, що охоплює багатовимірні аспекти співпраці двох держав: політичний, військово-технічний, економічний та гуманітарний. У дослідженні використовуються міждисциплінарний підхід та сучасні методи аналізу, які забезпечують точність і наукову обґрунтованість отриманих результатів.

Основу методології становить системний підхід, який дозволяє розглядати стратегічне партнерство як комплексну взаємодію міждержавних інститутів, що впливає на розвиток міжнародної системи безпеки, економіки та політики. Цей підхід є ключовим для розуміння того, як взаємодіють різні складові стратегічного партнерства у глобальному й регіональному контекстах.

Історичний метод використовується для аналізу етапів становлення і розвитку стратегічного партнерства між Україною та США з 1991 року до сучасності. Він дозволяє простежити послідовність подій, еволюцію співпраці та вплив міжнародних і внутрішніх факторів на зміну характеру відносин.

Порівняльний метод застосовується для співставлення досвіду стратегічного партнерства України з іншими державами (наприклад, Польщею, Грузією чи країнами Балтії) з метою визначення унікальних особливостей відносин з США, їхньої ефективності та перспектив розвитку. Факторний аналіз дозволяє виявити ключові умови й чинники, що впливали на формування та зміцнення партнерства. Це стосується як геополітичних обставин (розпад СРСР, російська агресія), так і внутрішньої політичної та економічної ситуації в Україні. Метод політичного аналізу використовується для оцінки рішень,

прийнятих у рамках партнерства, включаючи міжнародні угоди, санкційну політику та програми військової допомоги. Це дозволяє виявити їхній вплив на розвиток стратегічних відносин і досягнення поставлених цілей.

Кількісний та якісний аналіз застосовуються для оцінки ефективності співпраці, наприклад, шляхом аналізу обсягів фінансової, військової та гуманітарної допомоги, а також її впливу на обороноздатність України чи економічний розвиток. У цьому контексті використовуються дані міжнародних організацій, урядових звітів і незалежних дослідницьких центрів. Метод моделювання дозволяє прогнозувати майбутні сценарії розвитку стратегічного партнерства між Україною та США, враховуючи сучасні тенденції у міжнародній політиці, вплив російсько-української війни та зміни у світовій системі безпеки. Соціологічний метод, включаючи аналіз громадської думки в Україні та США щодо стратегічного партнерства, використовується для оцінки рівня підтримки співпраці населенням обох країн. Це допомагає визначити суспільні очікування й політичні ризики.

Методологія дослідження стратегічного партнерства між Україною та США базується на поєднанні індукції та дедукції, що забезпечує логічну послідовність аналізу. Метод індукції дозволяє на основі окремих фактів, таких як конкретні приклади військової, економічної та політичної співпраці, вивести загальні закономірності розвитку партнерства. Наприклад, аналіз етапів надання США військової допомоги Україні після 2014 року дає змогу узагальнити ключові зміни у стратегії відносин. Метод дедукції, навпаки, застосовується для використання загальних концепцій стратегічного партнерства та міжнародної співпраці для аналізу конкретних ситуацій. Загальні принципи, такі як взаємна вигода, політична стабільність чи безпека, застосовуються до оцінки угод між Україною та США, їхнього впливу на обороноздатність чи економічний розвиток. Цей метод також дозволяє прогнозувати майбутній розвиток партнерства, зокрема в поствоєнний період. Поєднання цих методів забезпечує глибокий і структурований аналіз, де індукція забезпечує збір емпіричних даних, а дедукція інтегрує їх у ширший



контекст теорії міжнародних відносин, дозволяючи робити обґрунтовані висновки та прогнози.

Загалом, поєднання зазначених методів забезпечує комплексний аналіз стратегічного партнерства України та США, його історичного розвитку, сучасного стану і перспектив. Такий підхід дозволяє не лише оцінити ефективність партнерства, але й сформулювати рекомендації для його оптимізації в умовах постійно змінного міжнародного середовища.

Дослідження стратегічного партнерства України та США розширює теоретичні засади вивчення міжнародних відносин, зокрема в умовах конфліктів та асиметричних партнерств. Воно поглиблює розуміння поняття стратегічного партнерства, його структурних елементів, механізмів функціонування та впливу на геополітичні процеси. Аналіз етапів розвитку цього партнерства створює основу для адаптації існуючих теорій міжнародного співробітництва до умов війни та глобальних викликів безпеці. Практична цінність дослідження полягає у можливості застосування його результатів для вдосконалення політики України у відносинах зі США та іншими міжнародними партнерами. Отримані висновки можуть бути використані для розробки стратегій дипломатичної взаємодії, залучення військової та економічної підтримки, а також інтеграції до євроатлантичних структур. Новизна дослідження полягає у комплексному аналізі стратегічного партнерства між Україною та США, враховуючи вплив російсько-української війни (2014–2023) на його еволюцію. У роботі вперше систематизовано ключові фактори, що впливають на співпрацю в умовах сучасних безпекових викликів, та розробку моделі взаємодії.

Географічні межі дослідження охоплюють території України та Сполучених Штатів Америки, що є ключовими учасниками стратегічного партнерства. Аналіз також враховує їхню взаємодію в регіональному та глобальному контекстах, зокрема в межах міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, G7, Європейський Союз та інших союзів, які впливають на реалізацію стратегічного партнерства. Україна є об'єктом дослідження як

держава, що прагне інтеграції до євроатлантичних структур, забезпечення національної безпеки, енергетичної незалежності та економічного розвитку.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період із 1991 року до 2023 року включно. Вибір цього періоду обумовлений такими факторами: 1991 рік відзначає здобуття Україною незалежності та встановлення дипломатичних відносин зі США, початок формування двосторонніх відносин у нових умовах після розпаду Радянського Союзу. 1990-ті роки стали етапом становлення партнерства, зосередженого на демократичних реформах, економічній стабільності та інтеграції України до глобального співтовариства. 2000-ті роки характеризуються поглибленням стратегічного партнерства завдяки спільним миротворчим ініціативам, підписанню Хартії про стратегічне партнерство (2008) та зростаючій військовій співпраці. Період після 2014 року є ключовим у дослідженні через початок російсько-української війни, що суттєво трансформувала зміст і форми співпраці між Україною та США, включає обсяги військової допомоги, запровадження санкцій проти Росії та активізацію економічної і гуманітарної підтримки. 2023 рік завершує досліджуваний період, дозволяючи підсумувати сучасний стан стратегічного партнерства, його ефективність і перспективи в умовах продовження війни.

Історіографія дослідження стратегічного партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки охоплює широкий спектр наукових праць, аналітичних статей, офіційних документів і звітів, які розкривають різні аспекти цього складного явища. Вона включає роботи українських, американських і міжнародних дослідників, що дозволяє створити багатовимірний погляд на розвиток співпраці між країнами. Політичний аспект стратегічного партнерства знайшов відображення у працях таких дослідників, як Гандзюра А., яка розглядає стратегічне партнерство як важливий інструмент реалізації зовнішньої політики, адаптований до геополітичних змін. Водночас Дорош Л. аналізує союзні відносини України та США, акцентуючи увагу на переломному значенні Євромайдану та російської агресії. В історичній площині початкові

етапи взаємодії висвітлюють Ржевська Н. та Погорєлова І. С., які досліджують політичні та дипломатичні механізми формування партнерства у 1990-х роках.

Військово-технічний вимір стратегічного партнерства вивчається у роботах Бегми В. М., Шемяєва В. М. та Радова Д. Г., які наголошують на значенні оборонної допомоги США для зміцнення обороноздатності України. Польсько-український портал висвітлює сучасний стан військової співпраці у контексті російської агресії, звертаючи увагу на зміну формату взаємодії. Економічний компонент досліджується в аналітичних доповідях Посольства США в Україні, де описується вплив американської допомоги на стабілізацію економіки України. Роботи Грищенка С. деталізують методологічні підходи до розвитку економічного співробітництва, включаючи нові напрями інтеграції.

Джерельна база дослідження є різноманітною. Вона включає офіційні документи, такі як спільні заяви урядів, хартії та меморандуми, а також наукові праці українських і міжнародних авторів. Значну роль відіграють аналітичні записки, опубліковані Національним інститутом стратегічних досліджень України, які розглядають стратегічне партнерство через призму міжнародної безпеки. Сучасні аспекти співпраці широко висвітлюються в електронних ресурсах, таких як BBC News, Freedom та U.S. Embassy in Ukraine. Особливе місце займає аналіз дипломатичних і безпекових аспектів. Меморандум про гарантії безпеки України (1994) став основою безпекового співробітництва. Оновлена Хартія про стратегічне партнерство (2008 та 2021) відображає сучасні пріоритети двосторонньої співпраці, зокрема у сфері оборони, безпеки та енергетичної незалежності. Цілісність джерельної бази дозволяє провести ґрунтовний аналіз динаміки відносин між Україною та США, розкрити їхні досягнення, виклики та перспективи. У результаті можна простежити еволюцію стратегічного партнерства від початку дипломатичних відносин до сучасного стану, враховуючи його вплив на національну безпеку України, стабільність регіону та міжнародну політику.

Структура роботи. Запропонована нами кваліфікаційна робота магістра складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури

## **РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА США**

### **1.1. Поняття та сутність стратегічного партнерства держав**

У контексті теми вашого дослідження, поняття стратегічного партнерства держав можна розглядати як складну й багатогранну категорію міжнародних відносин, яка в сучасних умовах глобалізації набула ключового значення. Стратегічне партнерство визначається як довгострокова взаємодія між рівноправними суб'єктами міжнародних зв'язків, спрямована на вирішення важливих завдань або спільних проблем, що виходять за рамки звичайного співробітництва. Це партнерство базується на збігу стратегічних національних інтересів, взаємній підтримці на міжнародній арені, зокрема в межах міжнародних організацій, і може охоплювати різні сфери – економічну, безпекову, культурну тощо. На думку І. Жовкви, стратегічне партнерство розглядається як інструмент зовнішньої політики держави, що дозволяє узгоджувати дії з іншими державами для досягнення спільних цілей. Л. Чекаленко визначає це явище як вищу форму співробітництва між державами, які поділяють спільні цінності, дотримуються принципів територіальної недоторканності й непорушності кордонів, а також орієнтовані на динамічний розвиток двосторонніх відносин. Аналогічно, у праці Єрмолаєва, Парахонського та інших стратегічне партнерство трактується як система взаємодії, заснована на спільних цінностях, високому рівні співробітництва в ключових сферах і обопільній підтримці у кризових ситуаціях. Важливо зазначити, що стратегічне партнерство як форма міждержавної взаємодії виникає не лише через об'єктивну необхідність вирішення масштабних проблем, але й як відповідь на виклики глобальної та регіональної конкуренції. Наприклад, у контексті українських реалій стратегічні альянси з іншими

країнами відкривають нові можливості для інтеграції у світову економіку, залучення інвестицій, зміцнення оборонного потенціалу, а також сприяють соціально-економічному розвитку. Поведінковий підхід до аналізу стратегічного партнерства, висвітлений у працях Данилюка та інших, акцентує на врахуванні когнітивних, соціальних та емоційних чинників під час формування таких відносин. Це особливо актуально в сучасному світі, де прийняття стратегічних рішень нерідко залежить від суб'єктивних характеристик і психологічної готовності учасників до довгострокової співпраці. Стратегічне партнерство держав є важливим елементом сучасних міжнародних відносин, що поєднує економічну доцільність із політичною раціональністю, водночас враховуючи соціальні та поведінкові аспекти. [45]

Стратегічне партнерство у сфері міжнародних відносин являє собою складний механізм сприяння співробітництву між державами, що постійно розвивається. Як висвітлено в аналізі І. І. Погорської ці партнерства є не просто двосторонніми угодами, а рамками, спрямованими на вирішення глобальних і регіональних викликів при одночасному узгодженні стратегічних цілей держав-учасниць. І. І. Погорська визначає стратегічне партнерство як спільні зусилля, що виходять за рамки звичайних дипломатичних або економічних зв'язків, наголошуючи на довгострокових взаємних інтересах, спільних цінностях та колективних відповідях на транснаціональні проблеми. Її дослідження підкреслюють дедалі помітнішу роль стратегічного партнерства як інструменту досягнення геополітичної та економічної стабільності. Погорська стверджує, що ці відносини часто культивуються у відповідь на спільні проблеми, такі як регіональна безпека, енергетична безпека, технологічні інновації чи культурна дипломатія. На відміну від альянсів, які можуть зосереджуватися лише на обороні чи безпеці, стратегічні партнерства є багатовимірними і охоплюють політичні, економічні, культурні та гуманітарні виміри. Вони слугують платформою для діалогу, інновацій та спільного прийняття рішень, задовольняючи як нагальні, так і довгострокові потреби.

Н. О. Піпченка та В. І. Остапяка розкривають концептуальні засади стратегічного партнерства. Вони досліджують теоретичні основи та типології цих партнерств, класифікуючи їх залежно від ступеня інтеграції та характеру співпраці. Н. О. Піпченка та В. І. Остапяка наголошують на адаптивності стратегічного партнерства до сучасних викликів, особливо у світі, який дедалі більше характеризується складною взаємозалежністю та нетрадиційними загрозами. Вони розглядають приклади розвитку стратегічного партнерства, що включає механізми економічної стійкості, спільні технологічні підприємства та комплексні домовленості про безпеку. Автори також наголошують на важливості стратегічного партнерства як противаги в багатопольному світі. В умовах, коли зростаючі держави кидають виклик домінуванню усталених держав, партнерства дозволяють країнам об'єднувати ресурси, посилювати свій вплив і захищати свій суверенітет. Наприклад, стратегічні альянси в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні відображають зусилля, спрямовані на підтримання стабільності в нестабільному середовищі, що зумовлено спільним занепокоєнням щодо морської безпеки та економічної інтеграції.

М. А. Ожеван у розділі 1.3 вводить геополітичну призму в дискусію, досліджуючи мотивацію та наслідки стратегічного партнерства в глобальній та регіональній динаміці сили. Він визначає ключові рушійні сили, такі як доступ до ресурсів, геополітичне позиціонування та спільні ідеологічні рамки, як ключові у формуванні цих партнерств. Ожеван стверджує, що стратегічне партнерство слугує інструментами впливу, дозволяючи державам проектувати силу та стабілізувати регіони. Його аналіз включає стратегічне партнерство між Сполученими Штатами та Індією, де геополітичні цілі узгоджуються з економічними та безпековими інтересами, щоб врівноважити вплив Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні. М. А. Ожеван також досліджує роль стратегічного партнерства у формуванні регіональної інтеграції. Він вказує на те, що ці партнерства часто виходять за рамки двосторонніх рамок і включають багатосторонню співпрацю, створюючи мережі, які зміцнюють регіональну стабільність. Партнерства в рамках Європейського Союзу наголошують на

колективній безпеці, економічній інтеграції та сталому розвитку, відображаючи регіональний підхід до глобальних викликів. [28]

Сукупні ідеї Похорської, Піпченка, Остапяка та Ожевана підкреслюють складність та важливість стратегічного партнерства в сучасних міжнародних відносинах. Ці партнерства не є статичними, а розвиваються у відповідь на зміну геополітичних ландшафтів, технологічного прогресу та суспільних потреб. Вони є динамічними інструментами, які дозволяють державам орієнтуватися в викликах глобалізації, переслідуючи свої національні та колективні інтереси. Зміцнюючи довіру, узгоджуючи політики та сприяючи співпраці, стратегічне партнерство сприяє більш взаємопов'язаній та стійкій глобальній системі. Їхнє дослідження пропонує цінні погляди на те, як держави можуть використовувати такі партнерства для досягнення сталого розвитку, зміцнення регіональної стабільності та ефективного реагування на глобальні виклики. [27]

Стратегічне партнерство в українському контексті відображає відданість двосторонньому та багатосторонньому співробітництву, спрямованому на досягнення національних та спільних цілей. За аналізом А. Гандзюри, стратегічне партнерство постає як ключовий інструмент активізації міжнародних двосторонніх відносин. Вона слугує підкресленню винятковості та стратегічної важливості партнерства між націями. Основа таких партнерств ґрунтується на узгодженні стратегічних національних інтересів і вирішенні спільних проблем шляхом довгострокового співробітництва. А. Гандзюра наголошує, що стратегічні партнерства, на відміну від звичайних альянсів, мають не просто реактивний чи оборонний характер, а радше проактивні та багатогранні. Ці партнерства виходять за межі конкретних секторів і передбачають співпрацю в економічній, політичній, безпековій та культурній сферах. Автор вказує на те, що ця концепція набула популярності як відповідь на динамічний характер міжнародних відносин, сприяючи створенню механізму сталої взаємодії та спільного вирішення проблем. Для України стратегічне партнерство має особливе значення для орієнтування на її геополітичному

ландшафті. Країна прагне встановити та розвивати партнерські відносини з основними світовими гравцями, такими як Європейський Союз та Сполучені Штати, прагнучи зміцнити свій суверенітет, посилити безпеку та інтегруватися у глобальні економічні системи. Гандзюра окреслює умови, необхідні для трансформації двосторонньої співпраці у стратегічне партнерство. До них належать взаєморозуміння цілей, надійна законодавча база та інституційні механізми для забезпечення ефективної імплементації. Крім того, типології стратегічних партнерств, як обговорювалося, включають прагматичні, декларативні, представницькі та асиметричні моделі. Прагматичні партнерства зосереджені на конкретних секторах або цілях, тоді як декларативні партнерства часто не мають суттєвої реалізації. Представницькі партнерства вирішують регіональні або організаційні цілі, а асиметричні партнерства передбачають нерівний вплив між партнерами. А. Гандзюра наголошує, що стратегічне партнерство України часто демонструє елементи прагматизму та репрезентації, відображаючи як можливості, так і виклики в ширшій геополітичній рамці. Цей аналіз наголошує на необхідності для України розвивати стратегічне партнерство, яке є не лише символічним, але й змістовно вигідним. Такі партнерства мають надавати пріоритет сферам взаємної вигоди, таким як енергетична безпека, технологічна співпраця та оборона. А. Гандзюра також наголошує на важливості вирішення проблеми асиметрії у владі та забезпечення того, щоб партнерство ґрунтувалося на принципах рівності та взаємної поваги.

Стратегічне партнерство, як підсумовує Гандзюра, не є статичним, а вимагає постійної адаптації до мінливого геополітичного середовища. Вони повинні узгоджуватися зі стратегічними цілями залучених сторін, водночас сприяючи стійкості до зовнішнього тиску та внутрішніх викликів. Для України стратегічне партнерство є як засобом забезпечення національних інтересів, так і платформою для сприяння регіональній та глобальній стабільності. Ця подвійна функція підкреслює їхнє значення у зовнішньополітичному порядку денному України та їхню роль у формуванні її міжнародної ідентичності. [4]



Концепція стратегічного партнерства, розроблена Луциною Чеховською, є передовою формою двосторонніх відносин у сучасній міжнародній політиці. Ця структура поєднує в собі гнучкість з винятковою близькістю між державами, структуровану для досягнення довгострокових спільних стратегічних цілей. Аналіз Чеховської розглядає стратегічне партнерство в рамках ширшої теорії альянсів, доводячи його важливість у глобалізованому середовищі та середовищі після холодної війни, де традиційні уявлення про альянси еволюціонували. Стратегічне партнерство відрізняється від класичних альянсів, які традиційно були засновані на військових цілях і спрямовані на протидію конкретним загрозам. Натомість стратегічні партнерства наголошують на зближенні навколо ширших, часто невійськових цілей, таких як економічна співпраця, технологічний прогрес і взаємне культурне збагачення. Ці партнерства є не лише реактивними, а й проактивними, спрямованими на максимізацію взаємної вигоди при вирішенні глобальних та регіональних викликів. Л. Чеховська виділяє кілька конститутивних особливостей стратегічного партнерства. По-перше, вони повинні мати партнерський характер, відображати взаємну повагу і рівність в консультаціях і прийнятті рішень. Це демонструється на основі регулярних зустрічей на високому рівні та спільних політичних рамок. По-друге, стратегічне партнерство вимагає зближення довгострокових цілей, таких як безпека, економічний розвиток або екологічна стійкість, які чітко окреслені в національних стратегіях і угодах. Важливим аспектом стратегічного партнерства є спільне переконання в тому, що співпраця збільшує ймовірність досягнення цих цілей. Це спільне переконання часто формалізується через декларації або договори, які чітко визначають відносини як стратегічне партнерство. Автентична та постійна співпраця є ще однією визначальною рисою, що охоплює повторювані взаємодії та розробку інституційних рамок для підтримки довгострокового співробітництва. Крім того, Л. Чеховська наголошує на необхідності переваги та інтенсивності у відносинах між партнерами. Стратегічні партнерства слід відрізняти від інших двосторонніх відносин вищою частотою взаємодій,

глибшими економічними зв'язками та більш інтегрованими інституційними механізмами. Крім того, позитивна двостороння атмосфера, що характеризується довірою, лояльністю та культурною спорідненістю, має важливе значення для процвітання партнерства. Стратегічне партнерство також є відповіддю на реалії глобалізації та зростаючу взаємозалежність держав. Вони пропонують модель міжнародного співробітництва, яка врівноважує національний суверенітет з необхідністю колективних дій. Чеховська стверджує, що ці партнерства є особливо ефективними у вирішенні проблем, з якими жодна держава не може впоратися самотійно, таких як глобальні кризи в галузі охорони здоров'я, зміна клімату та загрози кібербезпеці. Концепція стратегічного партнерства, сформульована Чеховською, є універсальним інструментом у сучасній дипломатії. Вона являє собою синтез реалістичного і ліберального підходів до міжнародних відносин, що поєднує елементи традиційних альянсів з спільним етосом теорій ліберальної інтеграції. Стратегічне партнерство – це не лише управління загрозами, а й перспективний механізм для сприяння стабільності, розвитку та взаємному зростанню у взаємопов'язаному світі/ [44]

Олексій Воробйов у своїй статті «Сутність і види стратегічного партнерства в міжнародних відносинах» розглядає стратегічне партнерство як один із найважливіших інструментів сучасних міжнародних відносин, що набуває особливого значення в умовах глобалізації. Автор акцентує на тому, що стратегічне партнерство виходить за межі традиційного політичного чи економічного співробітництва, охоплюючи також соціальну та культурно-духовну складові, які є фундаментом для довготривалого й ефективного співробітництва між державами. Воробйов визначає стратегічне партнерство як довгострокову взаємодію між суб'єктами міжнародних відносин, засновану на спільності стратегічних інтересів, довірі та прагненні до спільного вирішення складних глобальних і регіональних проблем. Основою такого партнерства є не лише матеріальна вигода чи політичні преференції, а й формування глибокого взаєморозуміння між державами. Він підкреслює, що

партнерство має багатовимірний характер, адже включає економічні, політичні, соціальні та культурні аспекти. Зокрема, значна увага приділяється культурно-духовній складовій, яка сприяє збереженню спільної історичної спадщини, мовних та релігійних зв'язків, а також формуванню позитивного іміджу партнерів.

Автор виділяє кілька ключових аспектів стратегічного партнерства. По-перше, це роль соціальної взаємодії, яка в умовах сучасного світу є необхідною для вирішення глобальних викликів, таких як міграція, соціальна нерівність та охорона здоров'я. По-друге, Воробйов акцентує на важливості культурно-духовного виміру, який є важливим інструментом «м'якої сили» та сприяє зміцненню зв'язків між народами через освітні й культурні обміни, а також через співпрацю в галузі мистецтва і науки. Такий підхід дозволяє забезпечити глибше розуміння спільних цінностей та створити основу для довготривалої співпраці.

Автор розкриває види стратегічного партнерства, включаючи економічні та політичні союзи, але особливий акцент робиться на партнерствах, що мають соціальну та культурну основу. Автор стверджує, що саме ці елементи сприяють гармонізації міжнародних відносин, знижуючи ризик конфліктів і формуючи більш стабільне середовище для взаємодії. Він також наголошує на важливості адаптивності стратегічного партнерства, яке повинно реагувати на зміни в глобальному і регіональному контекстах, а також враховувати унікальні особливості кожного учасника. Воробйов робить висновок, що стратегічне партнерство є ефективним механізмом не тільки для зміцнення міжнародних позицій держав, але й для сприяння внутрішньому розвитку через інтеграцію у світові соціальні, економічні та культурні процеси. Автор підкреслює, що успішність відносин залежить від чіткого визначення спільних цілей, наявності довіри між партнерами та адаптивності до викликів і можливостей. [54]

Стратегічне партнерство держав визначається як довготривала форма міжнародної взаємодії, заснована на глибокій спільності інтересів і прагненні до спільного вирішення ключових стратегічних завдань. Це партнерство

характеризується високим рівнем взаємної довіри, рівноправністю, систематичною координацією дій та орієнтацією на досягнення результатів, які мають значення не лише для окремих учасників, але й для ширшого міжнародного середовища. Основою стратегічного партнерства є співпраця в кількох ключових напрямках, таких як політична, економічна, безпекова, соціальна та культурна сфери. Відносини такого типу виходять за межі звичайної дипломатії або ситуативних союзів і мають на меті створення довготривалих механізмів взаємодії, здатних ефективно реагувати на сучасні виклики глобалізації, геополітичної нестабільності та регіональних конфліктів. Сутність стратегічного партнерства полягає у поєднанні інтересів партнерів для досягнення спільних цілей, що неможливо реалізувати ізольовано. Воно базується на узгодженні стратегій розвитку, координації політик та інтеграції в економічній, соціальній або інших сферах. Важливими елементами є юридично закріплені угоди, які забезпечують стабільність і передбачуваність відносин, а також механізми для моніторингу й адаптації співпраці до змін у міжнародному середовищі. Стратегічне партнерство є інструментом глобального порядку, що дозволяє суб'єктам міжнародних відносин реалізовувати національні інтереси у спосіб, який також сприяє загальному миру, стабільності та прогресу.

**Таблиця 1. Узагальнення концепції стратегічного партнерства**

| Аспект                 | Опис                                                                                                                                                   |
|------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Визначення             | Довготривала взаємодія, заснована на спільності стратегічних інтересів, взаємній довірі та рівності у міжнародних відносинах.                          |
| Ключові характеристики | Рівноправність, взаємна довіра, систематична координація та узгодження довгострокових цілей у політичній, економічній, безпековій і культурній сферах. |
| Мета                   | Досягнення стратегічних цілей, які виходять за рамки традиційної дипломатії та альянсів, шляхом співпраці та взаємної вигоди.                          |
| Драйвери               | Глобалізація, регіональна стабільність, доступ до ресурсів, спільні цінності та реагування на глобальні виклики.                                       |
| Виміри                 | Політичний, економічний, безпековий, соціальний, культурний і поведінковий аспекти, що акцентують на всебічній співпраці.                              |
| Виклики                | Асиметрія у владі, змінюваний геополітичний контекст, необхідність взаєморозуміння і законодавчих механізмів.                                          |

|                        |                                                                                                                                                                                      |
|------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Застосування в Україні | Зміцнення суверенітету, інтеграція у світові економічні системи, посилення безпеки та вирішення асиметричних відносин.                                                               |
| Глобальні приклади     | Партнерства ЄС для стабільності, стратегічне узгодження США та Індії проти регіональних загроз, партнерства в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні для забезпечення безпеки і торгівлі. |

Стратегічне партнерство є комплексним і багатовимірним явищем у міжнародних відносинах, що сприяє вирішенню глобальних викликів та регіональних проблем. Його сутність полягає у формуванні довготривалих відносин, заснованих на спільних стратегічних інтересах, довірі й рівності. У сучасному світі глобалізації та взаємозалежності стратегічне партнерство стає універсальним інструментом для досягнення як національних, так і колективних цілей. Україна активно використовує цей механізм у своїй зовнішній політиці, прагнучи зміцнити суверенітет, інтегруватися в глобальну економічну систему, а також забезпечити стабільність і безпеку. Різноманітність форм партнерства дозволяє адаптувати такі партнерства до сучасних викликів, сприяючи розвитку багатосторонніх відносин і колективної відповіді на спільні загрози. Важливо зосереджуватися на взаємовигідних сферах співпраці, забезпечуючи прозорість, ефективність стабільність. Дослідження концептуальних засад стратегічного партнерства відкривають можливості для його подальшого вдосконалення, як у теоретичному, так і в практичному аспектах, що є важливим для формування сучасної системи міжнародних відносин.

## **1.2. Фактори та передумови формування стратегічних партнерств**

Фактори та передумови формування стратегічних партнерств охоплюють широкий спектр економічних, політичних, соціальних та інституційних аспектів, які сприяють створенню стійких і взаємовигідних відносин між державами. Як випливає з аналізу наукових досліджень, стратегічне партнерство виникає за умов узгодження стратегічних інтересів сторін, їхньої готовності до довгострокового співробітництва та прагнення спільно

вирішувати ключові глобальні чи регіональні виклики. Одним із ключових факторів є економічна взаємозалежність між державами. Вона часто базується на наявності спільних інтересів у таких сферах, як торгівля, інвестиції, інновації, енергетика чи транспортна інфраструктура. Економічна взаємодоповнюваність створює основу для формування партнерств, спрямованих на оптимізацію ресурсів, диверсифікацію економічних ризиків та стимулювання зростання.

Політичні фактори включають спільні цінності, такі як дотримання принципів демократії, верховенства права, захисту прав людини, а також узгодження зовнішньополітичних стратегій. Держави часто вступають у партнерства, аби зміцнити свої позиції на міжнародній арені, забезпечити безпеку або протистояти спільним загрозам. Наприклад, регіональні безпекові виклики, такі як військові конфлікти чи тероризм, можуть бути потужним стимулом для формування стратегічних альянсів. Соціальні фактори стосуються культурної та історичної близькості між партнерами, що сприяє зміцненню довіри та спільного бачення. Культурно-історичні зв'язки, мовна спорідненість або спільна релігійна спадщина можуть сприяти легшій інтеграції стратегій і процесів співробітництва. Наприклад, співпраця у сфері освіти, науки чи мистецтва дозволяє посилити взаєморозуміння і зменшити ризики конфліктів.

Інституційні передумови включають створення надійної договірно-правової бази, яка визначає права та обов'язки партнерів, а також інструменти вирішення суперечок. Держави мають узгоджувати механізми співпраці через міжурядові комісії, робочі групи чи спільні інституції, що забезпечують моніторинг і корекцію виконання домовленостей. Глобалізація виступає ще одним важливим фактором, що стимулює формування стратегічних партнерств. Вона створює нові можливості для держав шляхом розширення доступу до міжнародних ринків, технологій та знань, але також приносить нові виклики, такі як екологічні загрози чи глобальні економічні кризи. У цих умовах стратегічні партнерства дозволяють об'єднувати ресурси та зусилля для вирішення масштабних проблем. Визначення пріоритетів та цілей є важливим

елементом у процесі формування стратегічного партнерства. Серед таких пріоритетів – забезпечення національної безпеки, розвиток економіки, інтеграція до міжнародних організацій чи альянсів, залучення інвестицій, підтримка інноваційних проєктів тощо. Визначення спільних стратегічних цілей дозволяє державам досягати синергії, зменшувати транзакційні витрати та створювати стабільне середовище для співпраці. Отож, формування стратегічного партнерства є складним процесом, що базується на комбінації економічних, політичних, соціальних та інституційних факторів. Його успіх залежить від здатності партнерів узгоджувати свої інтереси, забезпечувати взаємну довіру та створювати механізми ефективного реалізації спільних цілей. [6]

Фактори та передумови формування стратегічних партнерств держав визначаються як ключові аспекти, що забезпечують можливість встановлення довготривалих відносин між державами на основі взаємного інтересу, довіри та ефективного співпраці. У дослідженнях підкреслюється, що ці фактори охоплюють політичні, економічні, соціокультурні, інституційні та технологічні компоненти, які створюють основу для формування та розвитку партнерських відносин. Одним із найважливіших факторів є економічна взаємозалежність, яка передбачає спільну зацікавленість у торгівлі, інвестиціях, доступі до ресурсів та технологій. Економічні інтереси часто стають ключовим мотиватором для створення партнерств, адже вони забезпечують стійкість та взаємовигідність співпраці. Політичні чинники, зокрема спільні геополітичні інтереси, також відіграють вагомий роль, оскільки держави прагнуть разом вирішувати глобальні чи регіональні виклики, такі як боротьба з тероризмом, екологічні кризи чи забезпечення регіональної стабільності. Соціокультурні фактори включають історичні, мовні, релігійні та культурні зв'язки, які зміцнюють довіру та розуміння між партнерами. Ці зв'язки створюють сприятливу атмосферу для діалогу та об'єднують держави на основі спільних цінностей. Інституційні передумови, такі як розробка та укладення юридичних угод, створення механізмів моніторингу та узгодження дій, також є важливими,

оскільки вони забезпечують правове підґрунтя для співпраці та її адаптивність до змін у міжнародному середовищі. Технологічні аспекти стають дедалі важливішими в умовах глобалізації. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє державам швидше обмінюватися інформацією, ефективніше координувати свої дії та знижувати витрати на взаємодію. Крім того, спільні інноваційні проекти можуть стати основою для тривалого співробітництва в науці, промисловості чи екології. Передумови формування стратегічних партнерств включають не лише об'єктивні чинники, але й суб'єктивні аспекти, такі як політична воля лідерів, їхнє бачення перспектив співпраці та готовність іти на компроміси. Успішність таких партнерств залежить від чіткого визначення спільних цілей, узгодження пріоритетів та створення механізмів для вирішення можливих конфліктів інтересів. Формування стратегічних партнерств є результатом комплексної взаємодії політичних, економічних, соціальних та інституційних чинників, які забезпечують основу для стійкого та ефективного співробітництва між державами. Це не лише сприяє досягненню взаємовигідних цілей, але й зміцнює міжнародну стабільність та розвиток. [38]

На формування стратегічних партнерств між державами впливають різноманітні фактори та передумови, які визначають їх довгострокову життєздатність та ефективність. Ці партнерства виникають внаслідок спільних стратегічних інтересів і необхідності вирішення взаємних викликів, особливо в дедалі більш взаємопов'язаному і конкурентному глобальному середовищі. Економічні фактори відіграють ключову роль, оскільки держави часто узгоджують свої інтереси для сприяння торгівлі, інвестиціям і технологічному співробітництву. Економічна взаємозалежність створює основу для партнерства, сприяючи спільному використанню ресурсів та створенню спільних підприємств, спрямованих на сприяння економічному зростанню та стійкості.

Глобалізація посилила цю взаємодію, вимагаючи від держав співпраці у вирішенні спільних економічних проблем, таких як доступ до ринку, торговельний дисбаланс і технологічна нерівність. Не менш важливими є



політичні чинники, які охоплюють спільні цінності, такі як демократичне врядування, повага до міжнародного права та відданість глобальній стабільності. Стратегічне партнерство часто слугує інструментами посилення геополітичного впливу, підтримки взаємної безпеки та координації відповідей на регіональні та глобальні конфлікти. Політичне узгодження сприяє зміцненню довіри та послідовності у спільних діях, які мають важливе значення для вирішення складних міжнародних викликів. Соціальні та культурні передумови, такі як спільні історичні зв'язки, мовна схожість або спільні культурні цінності, сприяють зміцненню довіри та взаєморозуміння.

Ці елементи створюють сприятливе середовище для діалогу та співпраці, підвищуючи довговічність партнерських відносин. Освітні та культурні обміни, а також спільні проекти в галузі науки і техніки часто лежать в основі таких відносин. Інституційні та правові рамки є життєво важливими для формалізації та підтримки стратегічного партнерства. Угоди, які окреслюють умови співпраці, механізми врегулювання конфліктів та періодичну оцінку, гарантують, що партнерства залишатимуться динамічними та реагуватимуть на мінливі обставини. Інституційні механізми, такі як спільні комісії або міжурядові органи, полегшують координацію і допомагають здійснювати моніторинг прогресу. [46]

Глобалізація посилила потребу в стратегічному партнерстві, ставлячи держави перед спільними проблемами, які перевищують можливості будь-якої окремої нації. Такі проблеми, як зміна клімату, глобальні кризи в галузі охорони здоров'я та кібербезпека, вимагають колективних дій та об'єднання ресурсів, що робить стратегічне партнерство незамінним. Зрештою, успіх цих партнерств залежить від узгодження пріоритетів, взаємної довіри та адаптивності. Держави повинні встановлювати чіткі цілі, підтримувати прозору комунікацію та забезпечувати справедливі вигоди для всіх учасників. Роблячи це, стратегічне партнерство не лише вирішує нагальні проблеми, але й сприяє формуванню більш стабільної та кооперативної міжнародної системи.

Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах стало визначальною рисою сучасного глобального ландшафту, що відображає взаємопов'язаний і взаємозалежний характер сучасного світу. Ці партнерства формуються завдяки поєднанню спільних інтересів, взаємної залежності та визнання спільних викликів, які виходять за межі національних кордонів. Формування таких партнерств не є випадковим, а формується під впливом збігу факторів та передумов, які забезпечують їх стійкість, актуальність та ефективність у вирішенні глобальних та регіональних проблем. Економічні фактори є одними з найбільш помітних рушійних сил стратегічного партнерства. В епоху глобалізації економічна взаємозалежність поглибилася, що змушує держави співпрацювати в таких сферах, як торгівля, інвестиції, розвиток інфраструктури та технологічні інновації. Наприклад, великомасштабні торговельні угоди та транскордонні інвестиції часто є основою цих партнерств, дозволяючи державам об'єднувати ресурси, отримувати доступ до нових ринків та підвищувати свою глобальну конкурентоспроможність. Ці партнерства також сприяють економічній стійкості шляхом диверсифікації залежностей та зменшення вразливості до зовнішніх потрясінь. Ще одним важливим фактором є політична узгодженість. Стратегічне партнерство часто ґрунтується на спільних політичних цінностях і цілях, таких як сприяння демократичному врядуванню, повага до міжнародного права та прагнення до регіональної стабільності. Ці узгодження дозволяють державам ефективніше співпрацювати на глобальних платформах, вести колективні переговори та підтримувати позиції одна одної в багатосторонніх організаціях. Політична узгодженість також слугує основою для довіри та передбачуваності, які є важливими для довгострокового співробітництва. Спільне занепокоєння безпекою ще більше підкреслює необхідність стратегічного партнерства. У світі, що характеризується транснаціональними загрозами, такими як тероризм, кіберзлочинність і зміна клімату, жодна держава не може впоратися з цими викликами самотужки.

Стратегічне партнерство забезпечує основу для скоординованих відповідей, спільних військових навчань, обміну розвідувальною інформацією і розробки комплексних стратегій безпеки. Ці партнерства виходять за рамки традиційних оборонних альянсів, охоплюючи нетрадиційні сфери безпеки, такі як енергетична безпека та екологічна стійкість. Культурні та історичні зв'язки часто відіграють ключову роль у формуванні стратегічного партнерства. Державам зі спільною мовною, релігійною чи культурною спадщиною, як правило, легше налагоджувати глибоку та значущу співпрацю. Ця спорідненість сприяє взаєморозумінню, зменшує потенціал конфліктів і підвищує соціальну легітимність партнерства між вітчизняним населенням. Культурна дипломатія, освітні обміни та спільні ініціативи в галузі науки та технологій ще більше зміцнюють ці зв'язки. Інституційні та правові засади забезпечують структурну основу стратегічного партнерства. Це і офіційні угоди, і спільні комісії, і механізми врегулювання конфліктів і прийняття рішень. Такі рамки не лише забезпечують підзвітність, але й пропонують гнучкість для адаптації до мінливих обставин. Наявність чітких законодавчих положень допомагає управляти очікуваннями та узгоджувати стратегічні пріоритети партнерів.

Дифузія влади в глобальній системі також суттєво вплинула на розширення стратегічних партнерств. У міру того, як країни з економікою, що розвивається, такі як Китай, Індія та Бразилія, набувають популярності, вони активно шукають партнерства для зміцнення своїх міжнародних позицій та задоволення потреб розвитку. Ці партнерства дозволяють меншим або менш потужним державам взаємодіяти з більшими державами на більш рівноправних засадах, використовуючи свої відносини для економічного зростання, безпеки та глобального впливу. Ще одним важливим фактором є наявність спільних глобальних і регіональних викликів. Такі питання, як зміна клімату, глобальна криза в галузі охорони здоров'я, міграція та технологічні збої, підкреслили необхідність рамок співпраці. Стратегічне партнерство дозволяє державам вирішувати ці питання колективно, використовуючи свої об'єднані ресурси, досвід і вплив для впровадження ефективних рішень. Адаптивність і

багатовимірність стратегічних партнерств робить їх кращим способом взаємодії в сучасній дипломатії. На відміну від традиційних альянсів, які часто є жорсткими і вузькоспрямованими, стратегічні партнерства є гнучкими і охоплюють широкий спектр секторів і цілей. Ця адаптивність дозволяє державам задовольняти як короткострокові потреби, так і довгострокові стратегічні цілі, забезпечуючи актуальність і сталість партнерства в часі. Формування стратегічного партнерства є складним процесом, на який впливає низка економічних, політичних, культурних та інституційних факторів. Ці партнерства слугують динамічними інструментами для держав для подолання складнощів взаємопов'язаного світу, сприяючи співпраці, стабільності та взаємному зростанню. У міру того, як глобальний порядок продовжує розвиватися, стратегічні партнерства залишатимуться важливими у міжнародних відносинах, формуючи способи взаємодії та співробітництва держав у XXI столітті. [52]

**Таблиця 2. Фактори та передумови формування стратегічних партнерств**

| Аспект                  | Опис                                                                                                                                       |
|-------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Економічні фактори      | Економічна взаємозалежність, що базується на торгівлі, інвестиціях, спільних інноваційних проектах і доступі до ресурсів.                  |
| Політичні фактори       | Узгодження геополітичних інтересів, спільні цінності, зокрема демократія та верховенство права, координація зовнішньополітичних стратегій. |
| Соціокультурні фактори  | Історичні, культурні, мовні та релігійні зв'язки, що сприяють зміцненню довіри та взаєморозуміння між партнерами.                          |
| Інституційні передумови | Створення надійної договірно-правової бази, механізмів моніторингу, узгодження дій та вирішення суперечок.                                 |
| Технологічні фактори    | Використання сучасних інформаційних технологій для підвищення ефективності співпраці та зменшення витрат на взаємодію.                     |
| Глобалізація            | Розширення доступу до ринків, технологій і знань, а також спільне вирішення глобальних викликів, як-от екологічні кризи чи кіберзагрози.   |
| Спільні виклики         | Реагування на спільні глобальні чи регіональні проблеми, як-от безпека, зміна клімату, міграція або пандемії.                              |
| Адаптивність            | Гнучкість у відповіді на змінювані міжнародні умови, узгодження пріоритетів і стратегічних цілей партнерів.                                |

Стратегічне партнерство є важливим інструментом міжнародної співпраці, який забезпечує державам низку переваг у різних сферах.

Насамперед, такі відносини сприяють політичній стабільності та зміцненню позицій країн на міжнародній арені. Узгодження зовнішньополітичних стратегій, спільні ініціативи в багатосторонніх організаціях та формування коаліцій дають змогу державам ефективніше відстоювати свої інтереси та реагувати на глобальні виклики. Водночас стратегічне партнерство відкриває нові можливості для економічного зростання. Спільна участь у міжнародній торгівлі, залучення інвестицій, розробка інноваційних проєктів та оптимізація використання ресурсів сприяють економічній стійкості й конкурентоспроможності країн. Безпековий вимір стратегічного партнерства є ще однією важливою перевагою. Об'єднання зусиль у боротьбі з тероризмом, протидії кіберзагрозам та забезпеченні енергетичної безпеки дозволяє ефективніше вирішувати спільні проблеми. Партнери можуть проводити спільні військові навчання, обмінюватися розвідувальною інформацією та координувати дії у кризових ситуаціях, що сприяє збереженню стабільності. [51]

Соціокультурний аспект стратегічного партнерства збагачує співпрацю завдяки культурним, освітнім і науковим обмінам. Історичні, мовні та релігійні зв'язки між державами зміцнюють довіру, створюють сприятливу атмосферу для співпраці та сприяють формуванню позитивного іміджу країн на міжнародній арені. Водночас технологічний розвиток стає важливим елементом стратегічного партнерства. Спільні інноваційні проєкти, обмін технологіями та знаннями сприяють прогресу в таких сферах, як кібербезпека, охорона здоров'я, енергетика та екологія. Ще однією перевагою є зменшення витрат і підвищення ефективності. Спільне використання ресурсів, оптимізація процесів та узгодження стратегій дозволяють партнерам досягати синергії у своїй діяльності. Такі відносини також підвищують здатність держав адаптуватися до сучасних глобальних викликів, таких як зміна клімату, пандемії чи економічні кризи. Гнучкість і багатовимірність партнерства дають змогу знаходити спільні рішення та об'єднувати зусилля для досягнення сталого розвитку.

### 1.3. Методи аналізу та оцінки ефективності стратегічної співпраці

Методи аналізу та оцінки ефективності стратегічної співпраці охоплюють широкий спектр інструментів, спрямованих на визначення результативності партнерств, їх відповідність стратегічним цілям і перспективи розвитку. Як зазначає І. Д. Фаріон у своєму навчальному посібнику «Стратегічний аналіз» (2009), ці методи дозволяють оцінити як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на співпрацю між суб'єктами. Стратегічний аналіз, за Фаріоном, базується на використанні двох основних складових: аналізу зовнішнього середовища та аналізу внутрішнього середовища. Зовнішній аналіз фокусується на дослідженні таких факторів, як економічне середовище, політичні умови, конкурентний ландшафт і технологічні зміни. Це дозволяє виявити можливості та загрози для стратегічної співпраці. Внутрішній аналіз, у свою чергу, акцентує увагу на ресурсах, процесах та потенціалі організації, визначаючи її сильні та слабкі сторони. Одним із ключових методів, згаданих у посібнику, є SWOT-аналіз. Цей інструмент дозволяє оцінити взаємозв'язки між сильними і слабкими сторонами внутрішнього середовища організації та можливостями й загрозами зовнішнього середовища. За допомогою SWOT-аналізу керівники можуть формувати стратегії, які максимально використовують внутрішні переваги та мінімізують ризики. Іншим важливим інструментом є аналіз ланцюга цінностей. Цей метод дозволяє оцінити, як стратегічне партнерство створює додану вартість для партнерів і споживачів. Вивчення основних та допоміжних діяльностей у межах ланцюга допомагає виявити ключові точки, де партнерство може сприяти збільшенню ефективності або зниженню витрат. Для оцінки ефективності стратегічного партнерства також використовується аналіз ключових показників результативності (KPI). Цей метод передбачає визначення і моніторинг конкретних метрик, які відображають досягнення стратегічних цілей, таких як фінансова вигода, зростання ринку, інноваційність або репутація. Додатково, стратегічний аналіз враховує якісні та кількісні методи прогнозування. Якісні методи, такі як експертні оцінки та сценарний аналіз,

дозволяють передбачати можливі сценарії розвитку подій і коригувати стратегії відповідно до змінних умов. Кількісні методи, такі як статистичні моделі й аналіз трендів, сприяють обґрунтованим прогнозам і прийняттю рішень. Отже, методи аналізу та оцінки ефективності стратегічної співпраці є багатовимірними й орієнтованими на досягнення довгострокових результатів. Вони допомагають організаціям не лише оцінити поточний стан партнерства, але й формувати стратегії, що забезпечують його стійкість і конкурентоспроможність у майбутньому. [36]

Методи аналізу та оцінки ефективності стратегічного співробітництва покликані забезпечити комплексну оцінку того, наскільки добре функціонують стратегічні партнерства та наскільки ефективно вони досягають намічених цілей. Наталія Бутенко та Людмила Кот у своєму методологічному дослідженні, опублікованому в *Baltic Journal of Economic Studies* (2019), надають глибоке дослідження процесів та інструментів, необхідних для оцінювання партнерських відносин. Їхня робота підкреслює необхідність інтеграції кількісних та якісних підходів для вимірювання стійкості, надійності та загальної ефективності таких партнерств. Бутенко і Кот стверджують, що ефективність стратегічного співробітництва слід розглядати через призму як монетарних, так і немонетарних цінностей. Грошові цінності пов'язані з відчутними вигодами, такими як зниження витрат, збільшення доходів або зростання інвестицій. З іншого боку, немонетарні цінності включають такі фактори, як покращення репутації, покращення позиції на ринку та зміцнення довіри зацікавлених сторін – елементи, які складно визначити кількісно, але вони мають вирішальне значення для довгострокового успіху. Запропоновано структуровану методику оцінювання надійності та сталості партнерських відносин. Цей підхід передбачає поєднання теоретичного та практичного інструментарію, включаючи створення «морфологічної матриці», яка об'єднує показники стійкості та надійності. Методологія виділяє п'ять взаємопов'язаних компонентів, що мають вирішальне значення для ефективного партнерства:

економічна стійкість, маркетингова стійкість, соціальна стійкість, екологічна стійкість і загальна стійкість партнерських мереж. Ключові аспекти методики:

1. Оцінка надійності: Надійність партнерських відносин оцінюється на основі таких факторів, як взаємна довіра, рівноправність партнерів, автономність окремих членів. Ці критерії гарантують, що партнерства можуть протистояти тиску та адаптуватися до мінливих обставин.
2. Кількісна оцінка: Інтегрований індекс сталого розвитку (ISI) розраховується з використанням кількісних показників, отриманих з економічного, маркетингового, соціального та екологічного вимірів партнерства, допомагає визначити сильні та слабкі сторони партнерства.
3. Якісний аналіз: Окрім кількісних показників, якісні оцінки зосереджуються на стратегічному узгодженні партнерів, їхній відданості спільним цілям, а також ефективності механізмів комунікації та співпраці.
4. Морфологічна матриця: Цей інструмент забезпечує візуальне та аналітичне представлення стійкості та надійності партнерства. Він класифікує партнерства на основі загальної ефективності, починаючи від «абсолютно стійких» до «критичних» або «нестабільних» станів розвитку.
5. Практична реалізація: Автори наголошують на важливості інтеграції цих методів оцінювання в процеси стратегічного управління партнерськими організаціями. Роблячи це, партнерства можуть постійно відстежувати свій прогрес, вирішувати потенційні проблеми та коригувати свої стратегії відповідно до нових цілей.
6. Стратегічні інструменти: За результатами оцінки рекомендуються конкретні стратегії управління, адаптовані до рівня надійності партнерства. Високонадійні партнерства можуть бути зосереджені на довгостроковій синергії та взаємному розвитку, тоді як менш надійні можуть вимагати цілеспрямованих заходів для усунення недоліків.

Підсумовуючи, Бутенко та Кот забезпечують надійну основу для аналізу та оцінки ефективності стратегічного співробітництва. Їхня методологія не лише допомагає оцінити поточні партнерства, але й спрямовує розвиток більш



стійкої та ефективної співпраці. Цей підхід гарантує, що партнерство може забезпечувати стійку цінність як у матеріальній, так і в нематеріальній формі, сприяючи досягненню довгострокових цілей усіх зацікавлених сторін. [41]

Методи аналізу та оцінки ефективності стратегічної співпраці є ключовими інструментами для формування, розвитку та підтримання довготривалих партнерських відносин. Вони забезпечують всебічне розуміння як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що впливають на ефективність співпраці, дозволяючи партнерам адаптуватися до змін у глобальному середовищі. Використання таких інструментів, як SWOT-аналіз, аналіз ланцюга цінностей і моніторинг ключових показників ефективності, допомагає організаціям визначити сильні та слабкі сторони партнерства, а також можливості для покращення результатів. Інтеграція якісних і кількісних методів прогнозування дозволяє не лише оцінювати поточний стан співпраці, але й передбачати її розвиток, формуючи стратегії, які враховують потенційні ризики та перспективи.

**Таблиця 3. Методи аналізу та оцінки ефективності стратегічної співпраці**

| Метод                                      | Опис                                                                                                                                                       |
|--------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| SWOT-аналіз                                | Оцінює сильні та слабкі сторони організації у поєднанні із зовнішніми можливостями та загрозами для розробки ефективних стратегій.                         |
| Аналіз ланцюга цінностей                   | Досліджує, як партнерство створює додану вартість шляхом оптимізації основних і допоміжних процесів, підвищуючи ефективність та знижуючи витрати.          |
| Ключові показники ефективності (KPI)       | Визначає та відстежує конкретні метрики, які відображають досягнення стратегічних цілей, таких як фінансові вигоди, зростання ринку чи інновації.          |
| Якісні методи прогнозування                | Використовують експертні оцінки та сценарне планування для передбачення можливих результатів і коригування стратегій відповідно до змінних умов.           |
| Кількісні методи прогнозування             | Застосовують статистичні моделі та аналіз трендів для обґрунтованого прогнозування та прийняття рішень.                                                    |
| Оцінка надійності                          | Вимірює рівень взаємної довіри, рівноправності та адаптивності партнерських відносин до змінних обставин.                                                  |
| Інтегрований індекс сталого розвитку (ISI) | Розраховує комплексний індекс на основі економічних, соціальних, екологічних і маркетингових вимірів для визначення сильних та слабких сторін партнерства. |

|                      |                                                                                                                                     |
|----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Морфологічна матриця | Забезпечує візуалізацію та аналіз стійкості партнерства, класифікуючи його від «абсолютно стійкого» до «критичного» стану розвитку. |
|----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

Особливу увагу слід приділити оцінці надійності партнерських відносин, оскільки довіра, рівноправність і здатність до адаптації є основою стабільного співробітництва. Такі підходи, як інтегрований індекс сталого розвитку та морфологічна матриця, дозволяють не лише вимірювати ефективність партнерства, але й візуалізувати його стійкість та ідентифікувати критичні точки для вдосконалення. Загалом, методи аналізу стратегічної співпраці створюють основу для ефективного управління партнерськими відносинами, сприяють досягненню спільних цілей та забезпечують стійкість співпраці в умовах глобальних викликів. Їхнє застосування дозволяє партнерам не лише оцінювати поточну ефективність співробітництва, але й розробляти довгострокові стратегії, які забезпечують конкурентоспроможність і взаємну вигоду.

Аналіз ланцюга цінностей є важливим інструментом оцінки ефективності стратегічної співпраці, що дозволяє ідентифікувати та оптимізувати процеси, які створюють додану вартість для партнерів і кінцевих споживачів. Цей підхід спрямований на визначення внеску кожного етапу діяльності у досягнення стратегічних цілей, а також на пошук можливостей для підвищення ефективності, зниження витрат і покращення синергії між учасниками партнерства. Аналіз починається з ідентифікації основних і допоміжних процесів, що складають ланцюг цінностей. Основні процеси включають постачання, виробництво, дистрибуцію, маркетинг, продажі та післяпродажне обслуговування, тоді як допоміжні процеси охоплюють управління персоналом, інфраструктуру, закупівлі та розробку технологій. Кожен із цих процесів аналізується з точки зору його внеску у створення доданої вартості, ефективності використання ресурсів і відповідності стратегічним цілям.

Одним із ключових аспектів аналізу є визначення точок синергії між партнерами, які дозволяють підвищувати цінність спільної діяльності. Це може

включати спільне використання технологій, обмін знаннями або інтеграцію логістичних і виробничих процесів. Водночас аналіз виявляє вузькі місця, які можуть обмежувати ефективність партнерства, такі як надмірні витрати, технологічні прогалини або неузгодженість між учасниками. Виявлення цих проблем є основою для розробки заходів з їх усунення. Розробка рекомендацій для оптимізації є наступним кроком, що включає пропозиції для вдосконалення кожного етапу ланцюга цінностей. Ці рекомендації можуть стосуватися підвищення продуктивності, зменшення витрат, впровадження інновацій або покращення координації між партнерами. Після реалізації цих заходів проводиться повторна оцінка, що дозволяє оцінити досягнутий прогрес і визначити, наскільки зміни відповідають стратегічним цілям.

Аналіз ланцюга цінностей є надзвичайно корисним для розуміння взаємозв'язків між різними елементами партнерства і для виявлення можливостей створення конкурентних переваг. Він дозволяє не лише оцінювати поточну ефективність стратегічної співпраці, але й формувати довгострокові стратегії, спрямовані на забезпечення її стійкості та конкурентоспроможності. Завдяки цьому інструменту партнери можуть глибше розуміти власні процеси, ефективніше використовувати наявні ресурси та досягати своїх стратегічних цілей із максимальною вигодою для всіх сторін.

## **Висновки до розділу 1**

Аналіз ґрунтовно розкриває ключові аспекти цього феномену, наголошуючи на його важливості у сучасних міжнародних відносинах. Стратегічне партнерство визначається як довготривала та багатогранна взаємодія між державами, заснована на спільності стратегічних інтересів, довірі, рівноправності та спрямованості на досягнення спільних цілей. Ця форма співробітництва перевищує звичайну дипломатію або ситуативні альянси, включаючи політичний, економічний, безпековий, соціальний та культурний виміри. У сучасному світі глобалізації стратегічне партнерство стає ключовим механізмом для вирішення спільних викликів і досягнення

колективних цілей. Воно охоплює широкий спектр співпраці – від економічної взаємодії та забезпечення безпеки до культурного обміну та інтеграції технологій. На думку провідних дослідників, таких як І. Жовква, Л. Чекаленко, І. Погорська та інші, стратегічне партнерство слід розглядати як інструмент зовнішньої політики, що забезпечує зміцнення позицій держав на міжнародній арені, сприяє сталому розвитку та формуванню регіональної стабільності. Особливу увагу в дослідженні приділено типології стратегічного партнерства, яке може включати прагматичні, декларативні, представницькі або асиметричні моделі. Наприклад, у контексті України партнерство з країнами ЄС та США є важливим елементом її зовнішньої політики. Воно дозволяє зміцнити суверенітет, залучати інвестиції, інтегруватися у глобальну економічну систему та забезпечувати безпеку на глобальні виклики, такі як зміна клімату чи загрози кібербезпеці.

Ключові переваги стратегічного партнерства включають політичну стабільність, посилення міжнародного впливу, економічний розвиток, зменшення витрат завдяки спільному використанню ресурсів, підвищення безпеки та соціокультурну інтеграцію. Поведінкові аспекти, зокрема врахування когнітивних, емоційних і соціальних чинників, також є важливими у формуванні таких відносин. Як зазначають провідні вчені, стратегічне партнерство базується на взаємній повазі, довірі та спільному прагненні до вирішення глобальних проблем. Підсумовуючи, стратегічне партнерство є ефективним механізмом для держав, які прагнуть забезпечити свої національні інтереси, одночасно сприяючи глобальній стабільності та прогресу. Воно є не лише відповіддю на сучасні виклики, але й перспективним інструментом для створення більш стійкої та інтегрованої міжнародної системи. У випадку України розвиток стратегічного партнерства з ключовими глобальними гравцями відкриває нові можливості для її інтеграції у світову спільноту та забезпечення сталого розвитку.

## **РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА США У 1991-2013 РОКАХ**

### **2.1. Встановлення дипломатичних відносин та базові договори**

Встановлення дипломатичних відносин між Україною та Сполученими Штатами Америки стало поворотним моментом у двосторонній взаємодії цих двох країн. Після проголошення незалежності України від Радянського Союзу Сполучені Штати офіційно визнали нову державу 25 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини були офіційно встановлені 3 січня 1992 року. Відтоді Сполучені Штати відіграють важливу роль у підтримці становлення України як сучасної, демократичної та економічно процвітаючої європейської держави.

Від самого початку відносини між США та Україною характеризувалися стратегічним партнерством. Вперше цей статус був визначений у жовтні 1996 року під час візиту до Вашингтона тодішнього міністра закордонних справ України Геннадія Удовенка. Стратегічний характер цих відносин був згодом підтверджений спільними заявами президентів обох держав у червні 2000 року та квітні 2005 року. Вона була ще більше закріплена підписанням 19 грудня 2008 року Хартії стратегічного партнерства між Україною та США, в якій викладено ключові принципи та пріоритети двостороннього співробітництва в таких сферах, як безпека, демократія та економічний розвиток. Сполучені Штати незмінно є провідним постачальником технічної допомоги Україні, з 1991 року допомога перевищує 5 мільярдів доларів. Ця підтримка охоплює різні сектори, включаючи оборону, врядування та економічні реформи. Комісія стратегічного партнерства США-Україна, співголовами якої є Міністр закордонних справ України та Державний секретар США, є основним механізмом реалізації положень Хартії стратегічного партнерства. [19]

Економічні зв'язки між двома країнами є досить міцними: Сполучені Штати надають Україні статус ринкової економіки та скасовують торговельні обмеження, такі як поправка Джексона-Веніка. Двостороння торгівля включає різноманітні товари, такі як сільськогосподарська продукція, сталь та авіаційні

технології. Рада з торгівлі та інвестицій, створена відповідно до двосторонньої Угоди про співробітництво у сфері торгівлі та інвестицій, сприяє усуненню бар'єрів для торгівлі та інвестицій. Сполучені Штати Америки також відіграють значну роль у підтримці інтеграції України до євроатлантичних інституцій. Через дипломатичні канали та багатосторонні платформи, такі як Організація Об'єднаних Націй, ОБСЄ та СОТ, обидві країни співпрацюють для дотримання міжнародних норм та сприяння стабільності. Наявність яскравої української діаспори в США, яка налічує понад 900 000 осіб, ще більше збагачує культурні та економічні зв'язки. Підсумовуючи, американо-українські відносини ґрунтуються на стратегічному зобов'язанні сприяти розвитку суверенітету, безпеки та демократичних прагнень України. Це партнерство, підкріплене міцною правовою базою, що складається з понад 150 двосторонніх угод та додаткових багатосторонніх зобов'язань, продовжує розвиватися для вирішення спільних викликів та цілей у глобальному контексті, що швидко змінюється. [21]

Спільна заява про розвиток дружби і партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки, підписана 4 березня 1994 року президентами Леонідом Кравчуком і Вільямом Дж. Клінтоном, стала важливим етапом у зміцненні двосторонніх відносин між Україною і США. Цей документ проголошував початок нової ери у відносинах між двома країнами, акцентуючи увагу на партнерстві, взаємній довірі, повазі, а також спільній відданості принципам демократії, прав людини та верховенства права. Заява підкреслює стратегічний характер співпраці між Україною і США в ключових сферах. Одним із основних пунктів документа були гарантії безпеки для України. Сторони визнали суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України як важливі складові стабільності в регіоні. У рамках Тристоронньої заяви від 14 січня 1994 року США та інші держави зобов'язалися надати Україні багатосторонні гарантії безпеки після набуття чинності Договором СТАРТ-1 і приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) як без'ядерної держави. Важливим аспектом заяви стала допомога США у

скороченні ядерної зброї. Угода про знищення стратегічних ядерних озброєнь передбачала виділення 177 мільйонів доларів США для підтримки України, а додаткові 175 мільйонів доларів було заплановано для фінансування проектів у 1994-1995 роках. Ця допомога спрямовувалася на конверсію оборонної промисловості на цивільні потреби, знищення стратегічних ядерних озброєнь, створення системи експортного контролю та розвиток обліку і захисту ядерних матеріалів. Заява також окреслювала розширення економічного і торговельного співробітництва. Важливим кроком стало створення Українсько-американської комісії сприяння торгівлі та інвестиціям для посилення двосторонніх економічних зв'язків. США надали Україні переваги Генералізованої системи преференцій, підтримували її інтеграцію до ГАТТ та надавали технічну допомогу для адаптації торговельного режиму до міжнародних стандартів.

У сфері інвестицій сторони домовилися про укладення ключових угод, зокрема Конвенції про уникнення подвійного оподаткування та Договору про заохочення і захист інвестицій. Вони визначали заходи для покращення бізнес-клімату в Україні та залучення іноземного капіталу. Особливу увагу приділяли співробітництву у галузі науки і технологій, включаючи створення спільної комісії для сприяння дослідженням і розвитку високих технологій, а також освоєння космосу. Спільна заява також передбачала виділення США до 350 мільйонів доларів економічної допомоги у 1994 фінансовому році для підтримки переходу України до ринкової економіки і демократичного суспільства. США підтвердили готовність підтримувати Україну через міжнародні фінансові установи, такі як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, а також мобілізувати багатосторонню допомогу через механізми «Великої сімки».

документ закріпив основи довготривалого партнерства між Україною та США, що стало значущим внеском у стабільність і безпеку регіону, розвиток демократичних і економічних реформ в Україні, і визначив подальші пріоритети двостороннього співробітництва, які залишаються актуальними й донині. [25]

Україна–США про стратегічне партнерство, підписана 19 грудня 2008 року, є основоположним документом, що визначає принципи, пріоритети та цілі двосторонніх відносин між Україною та Сполученими Штатами Америки. Ця угода підтверджує важливість партнерства між двома державами, що базується на спільних демократичних цінностях, територіальній цілісності, верховенстві права та взаємній повазі до суверенітету. Хартія підкреслює спільне прагнення до зміцнення співпраці у політичній, економічній, безпековій, культурній та дипломатичній сферах. Вона визнає необхідність поглиблення відносин між двома державами задля забезпечення безпеки та стабільності у світі. Документ закріплює зобов'язання обох сторін підтримувати демократичні принципи як основу для розвитку співпраці, наголошуючи на важливості незалежності України як гаранта регіональної безпеки та процвітання.

Одним із ключових аспектів є співпраця у сфері оборони та безпеки. У Хартії зазначено, що інтеграція України до євроатлантичних структур є пріоритетом, а також передбачено розширення програм безпекового співробітництва. Це включає зміцнення обороноздатності України, підтримку її прагнень до членства в НАТО, забезпечення сумісності українських збройних сил із стандартами Альянсу, а також боротьбу з розповсюдженням зброї масового знищення. Хартія визнає, що співпраця у безпековій сфері є вигідною не лише для обох держав, але й для всього регіону. У сфері економіки, торгівлі та енергетики документ передбачає сприяння економічному зростанню, створенню робочих місць та покращенню бізнес-клімату. Україна і США домовились співпрацювати у модернізації газотранспортної системи України, диверсифікації енергетичних ресурсів і забезпеченні енергетичної безпеки. Угода також передбачає підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток регіонального співробітництва та сприяння інвестиціям. Особливу увагу приділено забезпеченню захисту прав інтелектуальної власності та розширенню доступу до ринків. Зміцнення демократії, реформування судової системи та боротьба з корупцією також є важливими компонентами Хартії. Документ підкреслює необхідність покращення правової освіти, прозорості у



законотворчому процесі та дотримання міжнародних стандартів у сфері кримінального судочинства. США зобов'язуються надавати технічну допомогу Україні у впровадженні демократичних перетворень, зміцненні незалежності судової системи та боротьбі з транснаціональними загрозами, такими як організована злочинність, тероризм та кіберзлочинність. Культурні та освітні обміни також займають важливе місце в Хартії. Україна та США домовились активізувати програми обмінів у сфері освіти, науки та культури, що сприятиме взаєморозумінню між народами. Особлива увага приділяється вшануванню пам'яті жертв Голодомору та підтримці ініціатив, спрямованих на збереження історичної спадщини. Документ акцентує увагу на важливості міжрегіонального співробітництва, що передбачає залучення громад і бізнесу до спільних проектів у сферах економіки, енергетики та управління. Хартія відзначає значення української діаспори в США як мосту для розвитку двосторонніх відносин. Документ є свідченням глибоких і всеохоплюючих відносин між Україною та Сполученими Штатами, які спрямовані на досягнення довготривалих цілей, забезпечення безпеки, стабільності та демократичного розвитку. Хартія стала основою для подальшого поглиблення співпраці, яка приносить користь не лише двом народам, але й міжнародній спільноті загалом. [37]

**Таблиця 2.1. Узагальнення двосторонніх відносин між Україною та США**

| Аспект                  | Опис                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Встановлення відносин   | Офіційне визнання України Сполученими Штатами 25 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини встановлено 3 січня 1992 року.                                                                |
| Стратегічне партнерство | Вперше визначено у 1996 році, закріплено Хартією стратегічного партнерства 2008 року, яка підкреслює співпрацю в сферах безпеки, економіки, демократії та культури.                     |
| Безпека та оборона      | Інтеграція України до євроатлантичних структур, підтримка реформ ЗСУ, сумісність зі стандартами НАТО, боротьба з розповсюдженням зброї масового знищення, підтримка безпекових програм. |
| Економічна співпраця    | Сприяння зростанню економіки України, модернізація газотранспортної системи, диверсифікація енергетичних ресурсів, захист прав інтелектуальної власності, спрощення доступу до ринків.  |
| Технічна допомога       | Понад \$5 млрд з 1991 року, спрямовані на оборону, економічні реформи, врядування, знищення ядерної зброї та конверсію оборонної промисловості.                                         |

|                                         |                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Культурні зв'язки                       | Програми обмінів у сфері освіти, науки, культури; активна роль української діаспори в США, яка сприяє зміцненню культурних і економічних відносин.                                |
| Торгівля та інвестиції                  | Двостороння торгівля товарами, такими як сільськогосподарська продукція, сталь, авіаційні технології. Створення Ради з торгівлі та інвестицій для зниження бар'єрів у цих сферах. |
| Демократія та реформи                   | Підтримка реформ судової системи, боротьби з корупцією, правової освіти, прозорості в законотворчості, а також дотримання міжнародних стандартів у кримінальному судочинстві.     |
| Міжнародна співпраця                    | Сприяння інтеграції України до євроатлантичних інституцій (НАТО, ЄС), спільна робота в ООН, ОБСЄ, СОТ, підтримка через МВФ, Світовий банк та інші міжнародні платформи.           |
| Хартія стратегічного партнерства (2008) | Визначає основи співпраці у сферах безпеки, економіки, культури та демократії. Підкреслює спільні цінності: суверенітет, територіальну цілісність, демократичні принципи.         |

Встановлення дипломатичних відносин між Україною та Сполученими Штатами Америки стало важливим етапом у побудові стратегічного партнерства, яке визначило напрямок двосторонньої співпраці у сфері безпеки, економіки та демократичного розвитку. Починаючи з 1992 року, США активно підтримують Україну в її зусиллях із зміцнення суверенітету, інтеграції у євроатлантичні структури та проведення економічних і політичних реформ. Хартія стратегічного партнерства 2008 року закріпила основні принципи та цілі двосторонніх відносин, зокрема в сферах безпеки, енергетичної незалежності, торгівлі та демократії. Співпраця між країнами охоплює широкий спектр ініціатив, серед яких підтримка обороноздатності України, модернізація інфраструктури, сприяння енергетичній диверсифікації та боротьба з корупцією. Значна увага приділяється культурним та освітнім обмінам, що сприяють зміцненню взаєморозуміння між народами. Українська діаспора у США відіграє важливу роль у підтримці цих зв'язків, слугуючи мостом між двома країнами.

## 2.2. Розвиток співробітництва в 1990-х роках

Українсько-американські відносини у 1990-х роках були складними, проте стратегічно важливими для обох країн. Після розпаду Радянського Союзу та проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року, Сполучені Штати

визнали її незалежність 26 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини були встановлені 3 січня 1992 року, що стало початком нового етапу міжнародного співробітництва. На початку 1990-х років політика США щодо України формувалася в контексті глобальних геополітичних змін. Адміністрація Джорджа Буша-старшого обережно ставилася до розпаду СРСР, віддаючи пріоритет стабільності регіону. Виступ Буша у Києві в серпні 1991 року, який увійшов в історію як «Котлета по-київськи», демонстрував скептицизм щодо незалежності України, підкреслюючи ризики «націоналізму». Ця позиція викликала хвилю критики як в Україні, так і в США, але вона відображала стратегічний інтерес Вашингтона в підтримці контрольованого переходу влади в пострадянському просторі. З 1993 року адміністрація Білла Клінтона переосмислила свій підхід до України. Посилення антидемократичних тенденцій у Росії та зростання її впливу на пострадянському просторі змусили США змінити свою стратегію. Україна стала розглядатися як важливий геополітичний партнер, здатний стримувати вплив Росії в регіоні. Це знайшло відображення у ключових документах, таких як концепція «розширення демократії», проголошена помічником президента США Ентоні Лейком. У другій половині 1990-х років відносини між двома країнами досягли нового рівня. У 1996 році була створена Українсько-американська міждержавна комісія під керівництвом президента України Леоніда Кучми та віце-президента США Альберта Гора. Ця комісія сприяла зміцненню співпраці в галузі економіки, енергетики та безпеки. Попри складнощі та інколи суперечливі підходи, українсько-американські відносини у 1990-х роках заклали основу для стратегічного партнерства. [18]

На початку 1990-х років ключовим питанням було ядерне роззброєння України, яка успадкувала третій за величиною ядерний арсенал у світі. США відіграли провідну роль у цьому процесі, що завершився підписанням Тристоронньої заяви 1994 року та Будапештського меморандуму, який гарантував безпеку України в обмін на відмову від ядерної зброї. Це стало важливим кроком у формуванні довіри між двома країнами. Гарантії безпеки,

надані США Україні, є складовою частиною міжнародно-правових зобов'язань, що виникли після здобуття Україною незалежності. Вони ґрунтуються на кількох ключових документах, зокрема Будапештському меморандумі 1994 року, Тристоронній заяві президентів України, США та Росії від 1994 року, а також на принципах міжнародного права, закріплених у Заключному акті НБСЄ 1975 року. Будапештський меморандум, підписаний США, Великобританією, Росією та Україною, є визначальним документом, що регулює гарантії безпеки України в контексті її відмови від ядерної зброї. У ньому сторони зобов'язались поважати суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України, утримуватися від загрози застосування сили або її використання проти України, а також забезпечувати підтримку України в разі агресії. Цей документ став основою для міжнародного визнання України як без'ядерної держави і символізував включення її до системи колективної безпеки. [14]

Одним із ключових етапів була Тристороння заява 1994 року, в якій США та Росія підтвердили готовність надати Україні гарантії безпеки в обмін на її приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) як держави, що не володіє ядерною зброєю. Ця заява була частиною Лісабонського протоколу до Договору між СРСР і США про скорочення та обмеження стратегічних наступальних озброєнь. Після цього Україна стала ключовим партнером США у сфері нерозповсюдження ядерної зброї, водночас отримуючи гарантії поваги до її незалежності й суверенітету. Гарантії безпеки, закріплені у цих документах, передбачали не лише утримання від застосування сили, але й уникнення економічного тиску, що могло б підірвати суверенітет України. Водночас практика показала, що виконання цих зобов'язань з боку Росії було грубо порушено у 2014 році з анексією Криму та початком агресії на Донбасі. Така ситуація висвітлила слабкість механізмів забезпечення гарантій безпеки, які не були підкріплені чіткими інструментами виконання. З боку США було надано не лише політичну підтримку, але й конкретну допомогу, яка включала фінансові та військові програми. Уряд США вбачав у забезпеченні стабільності України не лише виконання міжнародних зобов'язань, але й ключову складову

своєї національної безпеки. Відмовившись від ядерного арсеналу, Україна сприяла глобальній безпеці, зменшивши ризик поширення ядерної зброї, а США отримали можливість зосередитися на стримуванні інших ядерних загроз.

Українські дипломати й дослідники наголошують на необхідності постійного нагадування США та іншим країнам-гарантам про їхні зобов'язання за Будапештським меморандумом. Це зобов'язання не є актом милості чи доброї волі, а прямим юридичним обов'язком, який базується на міжнародних домовленостях. Як зазначає професор О. О. Мережко, ефективна українська дипломатія повинна систематично вимагати виконання цих зобов'язань, наголошуючи на їхньому критичному значенні для регіональної та глобальної стабільності. У цьому контексті роль США як одного з гарантів безпеки України має стратегічне значення. Допомога Україні у вигляді військової, фінансової та дипломатичної підтримки є прямим продовженням взятих на себе зобов'язань. Проте виконання гарантій залишається актуальним питанням міжнародної політики, що вимагає більшого залучення США та міжнародної спільноти до захисту суверенітету й територіальної цілісності України. [5]

Історія відмови України від ядерної зброї є складною і багатогранною, зокрема з огляду на тиск з боку США, що супроводжувався занепокоєнням через можливий ризик ядерної ескалації між пострадянськими державами. Україна, яка після розпаду СРСР володіла третім за розміром ядерним арсеналом у світі, фактично опинилася під тиском міжнародної спільноти, включно зі Сполученими Штатами, які прагнули мінімізувати ризики поширення ядерної зброї. Успадкований ядерний арсенал складався з міжконтинентальних балістичних ракет і стратегічних бомбардувальників, що формували значну частину військової потуги СРСР. Однак США, разом із Росією, використовували як політичний, так і економічний тиск для забезпечення денуклеаризації України. На міжнародній арені цей процес було представлено як зусилля зі зниження глобальної ядерної загрози, хоча низка політичних аналітиків та істориків стверджує, що він також був продиктований прагненням США й Росії зберегти стратегічний баланс сил і уникнути ризиків,

пов'язаних із новим гравцем на ядерній мапі світу. Одним із вирішальних моментів у цьому процесі стала підписана 14 січня 1994 року Тристороння угода між Україною, США і Росією, яка стала прелюдією до Будапештського меморандуму. Вона передбачала відмову України від ядерної зброї в обмін на гарантії безпеки з боку США, Великої Британії і Росії. Однак ці гарантії не були юридично зобов'язуючими, що врешті-решт призвело до порушення їхніх принципів під час російської агресії проти України у 2014 році.

США, які відігравали провідну роль у процесі денуклеаризації, наполягали на передачі ядерної зброї Росії, обґрунтовуючи це тим, що Україна не володіла повним технологічним циклом для обслуговування цих озброєнь. У той самий час американські дипломати та високопосадовці, зокрема сенатор Джо Байден і держсекретар Джеймс Бейкер, посилялися на необхідність мінімізувати ризики поширення ядерної зброї. Публічно цей процес супроводжувався обіцянками економічної підтримки та інтеграції України до світових економічних структур, однак на практиці багато з цих обіцянок не були виконані в повному обсязі.

Американські офіційні особи також активно лобіювали зниження українських претензій на реальні гарантії безпеки, мотивуючи це тим, що вступ України до НАТО чи інших військових альянсів міг би спровокувати Росію. Водночас, на переговорах у 1993–1994 роках, американська адміністрація неодноразово наголошувала, що Росія є стратегічним партнером у цьому процесі, і прагнула уникнути її ізоляції. Ключовим документом, що символізував відмову України від ядерного арсеналу, став Будапештський меморандум, підписаний у грудні 1994 року. Він містив низку політичних гарантій з боку США, Великої Британії і Росії, включно з обіцянкою поважати суверенітет і територіальну цілісність України. Проте меморандум не передбачав механізмів примусу до виконання цих гарантій, що стало очевидним після анексії Криму Росією. Попри заявлені високі цілі, історія денуклеаризації України відображає не лише проблеми глобальної системи гарантій безпеки, але й недоліки дипломатії, що будувалася на короткострокових політичних вигодах.

Натомість Україна залишилася без найпотужнішого елементу стримування агресії, тоді як її прагнення до реальної безпеки так і не були повністю задоволені. [17]

Оприлюднені розсекречені документи уряду США, опубліковані організацією National Security Archive, відкривають нові подробиці про процес ядерного роззброєння України, який відбувався на початку 1990-х років. Ці матеріали дозволяють глибше зрозуміти мотивації та тиск, який здійснювався на Київ з боку міжнародної спільноти, зокрема США. Перший президент України Леонід Кравчук у розмовах із американськими лідерами, зокрема Біллом Клінтоном, підкреслював, що прийняття рішення про відмову від ядерного арсеналу було обумовлене прагненням забезпечити краще майбутнє для України. Він також зазначав, що йому доводиться протистояти частині українських політиків, які виступали проти ядерного роззброєння, апелюючи до національної безпеки та загрози з боку Росії. Документи також свідчать, що США прагнули переконати Київ у необхідності приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, використовуючи економічну та дипломатичну підтримку як інструмент впливу. Кравчук підкреслював, що Україна не має альтернативи денуклеаризації, оскільки міжнародний тиск і відсутність ресурсів для обслуговування ядерного арсеналу робили збереження зброї майже неможливим. Розсекречені матеріали також проливають світло на те, як США розглядали ядерне роззброєння України як важливий елемент зміцнення глобальної безпеки. Водночас деякі американські чиновники визнавали, що відмова України від ядерного арсеналу збільшує її вразливість перед потенційною агресією Росії. Проте пріоритетом було зменшення кількості ядерної зброї у світі та уникнення можливого поширення ядерного озброєння серед нових незалежних держав. Будапештський меморандум, як показує історія, став документом без механізму примусу до його виконання. Анексія Криму Росією у 2014 році та подальша агресія на Донбасі підтвердили, що декларативні гарантії безпеки не змогли запобігти порушенням міжнародного права. Попри політичний і міжнародний тиск, рішення про відмову від ядерної

зброї залишається одним із найбільш дискусійних аспектів сучасної української історії. Воно визначило не лише зовнішньополітичний вектор країни, а й створило прецедент для переоцінки системи міжнародних гарантій безпеки. [31]

Значним поштовхом для формування американсько-українських відносин стала ядерна проблема. Як спадкоємиця частини радянського ядерного арсеналу, Україна володіла третім за потужністю ядерним потенціалом у світі. США, поряд із Росією та іншими міжнародними гравцями, наполягали на денуклеаризації України. В цьому контексті надзвичайно важливою була роль Вільяма Гріна Міллера, посла США в Україні в 1993–1998 роках. Він зумів вибудувати довірливі відносини з українськими політиками та діячами, водночас підтримуючи стратегічний діалог із російськими представниками. Одним із найважливіших викликів для Міллера було питання впливу США на Київ. Висока дипломатична активність, зокрема часті візити американських лідерів, таких як президент Білл Клінтон і віцепрезидент Альберт Гор, створювали сильний контраст із російським підходом, який зосереджувався на економічному тиску та спробах повернути Україну до своєї орбіти впливу. Росія намагалася нейтралізувати вплив США, направляючи до Києва досвідчених дипломатів, таких як Юрій Дубінін, які використовували всі доступні інструменти для послаблення позицій Вашингтона. У 1990-х роках також розпочалися дискусії щодо ролі НАТО у нових умовах. Для України важливим питанням стало можливе членство в Альянсі. Хоча спочатку українські політики розглядали Організацію з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) як альтернативу НАТО, Сполучені Штати та їхні союзники ухвалили рішення про розширення Альянсу на схід. Це викликало додаткові суперечки між Вашингтоном і Москвою, оскільки Росія бачила в цьому загрозу своїм інтересам. США, зі свого боку, запропонували програму «Партнерство заради миру», яка стала проміжною ініціативою для зміцнення безпекової співпраці з країнами колишнього Варшавського договору, зокрема Україною. Програма дозволила поступово інтегрувати Україну в західну систему безпеки без



негайного членства в НАТО, водночас підтримуючи її незалежність від Росії. Цей період також став етапом налагодження економічних зв'язків між двома країнами. США надавали Україні значну фінансову допомогу для підтримки реформ і переходу до ринкової економіки. Американські інвестиції сприяли розвитку інфраструктури, соціального сектору та енергетичної безпеки. 1990-ті роки стали часом інтенсивного формування двосторонніх відносин між США та Україною. Сполучені Штати намагалися зміцнити демократичний розвиток України, сприяти її інтеграції до західного світу та протистояти впливу Росії, закладаючи основу для подальшої співпраці, яка триває й сьогодні. [53]

Адміністрація Білла Клінтона ініціювала значну економічну та технічну допомогу Україні, спрямовану на підтримку економічних реформ і зміцнення демократичних інституцій. У 1996 році було створено Українсько-американську міждержавну комісію під керівництвом Леоніда Кучми та Альберта Гора, яка сприяла розвитку співробітництва у сферах економіки, безпеки та енергетики. Ця комісія стала платформою для обговорення стратегічних питань і координувала надання допомоги Україні. Відносини між Україною та США також отримали культурний та гуманітарний вимір. Спільні програми обмінів, підтримка освітніх ініціатив, участь американських спостерігачів у виборчих процесах в Україні сприяли зміцненню взаєморозуміння між народами двох країн. Особливе місце у двосторонніх відносинах займала участь Корпусу миру США, волонтери якого працювали в українських громадах, сприяючи впровадженню сучасних підходів до освіти та соціального розвитку. Протягом 1990-х років США також підтримували Україну на міжнародній арені, сприяючи її інтеграції у світові економічні та політичні структури. Це включало підтримку членства України в таких організаціях, як ОБСЄ, МВФ та СОТ, а також допомогу у створенні правових основ для залучення інвестицій. Цей період заклав фундамент для стратегічного партнерства між Україною та США, яке стало основою для подальшого розвитку двосторонніх відносин. Посилання на ключовий документ: Хартія Україна–США про стратегічне партнерство, яка визначає принципи співробітництва та пріоритети двосторонніх відносин. [48]

Після проголошення незалежності України та розпаду Радянського Союзу в 1991 році країна розпочала перехід до ринкової економіки та участі у демократичних процесах. У 1992 році між Україною та USAID було укладено двосторонню угоду про співпрацю, спрямовану на надання гуманітарної, економічної та технічної допомоги для розвитку економічного, політичного та соціального потенціалу країни. У рамках цієї угоди визначили три ключові напрями: сприяння розвитку ринкової економіки, формування демократичної політичної системи, заснованої на активній участі громадян, та реформування соціального сектору для пом'якшення викликів перехідного періоду, особливо для найбільш вразливих верств населення. Це стало початком 30-річного партнерства, заснованого на спільному прагненні до створення безпечного та успішного майбутнього для українців. [43]

**Таблиця 2.2. Розвиток співробітництва між Україною та США у 1990-х р.**

| Аспект співробітництва         | Опис                                                                                                                                                                          |
|--------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Встановлення відносин          | Дипломатичні відносини встановлено 3 січня 1992 року. США визнали незалежність України 26 грудня 1991 року, відкривши шлях до стратегічного співробітництва.                  |
| Ядерне роззброєння             | Будапештський меморандум (1994 р.) та Тристороння заява (1994 р.) закріпили гарантії безпеки Україні в обмін на відмову від третього за потужністю ядерного арсеналу у світі. |
| Гарантії безпеки               | США зобов'язались поважати суверенітет та територіальну цілісність України, утримуватись від загрози застосування сили та сприяти захисту в разі агресії.                     |
| Економічна допомога            | Програми технічної допомоги, включаючи USAID, підтримували економічні реформи, розвиток ринкової економіки, правової системи та соціального сектору.                          |
| Створення міждержавної комісії | У 1996 році засновано Українсько-американську міждержавну комісію (Кучма-Гор), яка сприяла координації стратегічних питань у сферах економіки, безпеки та енергетики.         |
| Політична підтримка            | Сприяння інтеграції України у міжнародні організації (ОБСЄ, МВФ, СОТ) та підтримка демократичних реформ, боротьби з корупцією і виборчих процесів.                            |
| Культурне співробітництво      | Програми обміну в освіті, участь Корпусу миру, культурні ініціативи, які сприяли зміцненню взаєморозуміння між народами.                                                      |
| Нерозповсюдження ядерної зброї | США відіграли ключову роль у міжнародній денуклеаризації, надаючи фінансову підтримку та технічну допомогу для скорочення ядерного арсеналу України.                          |

|                                |                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Енергетична безпека            | Спільні ініціативи щодо модернізації української газотранспортної системи, диверсифікації енергетичних ресурсів та розвитку енергетичної незалежності України.       |
| Підтримка демократичних реформ | США допомагали в побудові демократичних інститутів, зміцненні громадянського суспільства, прозорості законотворчих процесів та захисту прав людини.                  |
| Інтеграція в систему безпеки   | Участь України в програмі «Партнерство заради миру», яка сприяла зміцненню співпраці з НАТО без негайного членства, одночасно підтримуючи її незалежність від Росії. |
| Фінансова допомога             | Надання значної фінансової допомоги для підтримки економічних реформ, розвитку інфраструктури, соціального сектору та стабільності.                                  |
| Висновок періоду               | Відносини між США та Україною в 1990-х роках стали фундаментом для стратегічного партнерства, сприяли демократичному розвитку України та протидії Росії в регіоні.   |

Розвиток українсько-американських відносин у 1990-х роках став важливим етапом формування стратегічного партнерства між двома країнами. Сполучені Штати від самого початку підтримали незалежність України, визнаючи її геополітичне значення в пострадянському просторі. Ключовим фактором співпраці стало ядерне роззброєння України, яке супроводжувалося гарантіями безпеки, закріпленими у Будапештському меморандумі. Хоча цей документ мав значення для міжнародної легітимності України як без'ядерної держави, він виявився слабким механізмом у забезпеченні реальної безпеки, що стало очевидним під час російської агресії у 2014 році. У цей період США також зробили значний внесок у підтримку економічних і демократичних реформ в Україні, надаючи фінансову та технічну допомогу. Створення міждержавної комісії Кучма-Гор у 1996 році закріпило інституційну основу для координації двосторонньої співпраці в таких сферах, як енергетика, безпека й економіка. Підтримка Сполученими Штатами міжнародної інтеграції України, зокрема в рамках програм НАТО «Партнерство заради миру» та участі в міжнародних організаціях, закріпила зовнішньополітичний курс України на співпрацю із Заходом. Хоча відносини не були позбавлені викликів, 1990-ті роки стали фундаментом для формування стратегічного партнерства. Це партнерство мало довготривалий вплив на розвиток України як незалежної держави, сприяло її демократичній трансформації, економічному зростанню та

інтеграції у світове співтовариство. Водночас ці події продемонстрували важливість ефективної дипломатії та необхідність зміцнення міжнародних механізмів безпеки.

### **2.3. Поглиблення стратегічного партнерства в 2000-х роках**

У 2000-х роках стратегічне партнерство між Україною та Сполученими Штатами Америки зазнало значного розвитку, відображаючи прагнення обох держав до поглиблення співпраці в політичній, економічній та безпековій сферах. Після здобуття Україною незалежності в 1991 році, США швидко визнали її суверенітет, що стало основою для подальшого розвитку двосторонніх відносин. У 2002 році відносини між країнами зазнали певного ускладнення через звинувачення України в можливому постачанні радіолокаційної системи «Кольчуга» до Іраку. Цей інцидент спричинив тимчасове охолодження відносин, проте обидві сторони доклали зусиль для відновлення довіри та співпраці.

Після Помаранчевої революції 2004 року, коли до влади прийшов президент Віктор Ющенко, відносини між Україною та США значно покращилися. Адміністрація президента Джорджа Буша підтримала демократичні перетворення в Україні та її євроатлантичні прагнення. У 2005 році було започатковано «Інтенсифікований діалог» між Україною та НАТО, що стало важливим кроком на шляху до можливого членства України в Альянсі.

У 2008 році на Бухарестському саміті НАТО було підтверджено, що Україна в майбутньому стане членом НАТО, хоча конкретні терміни не були визначені. Це рішення підкреслило стратегічну важливість України для євроатлантичної безпеки та сприяло подальшому розвитку співпраці між Україною та США в оборонній сфері. Кульмінацією поглиблення стратегічного партнерства стало підписання 19 грудня 2008 року Хартії Україна – США про стратегічне партнерство. Цей документ визначив основні напрями співпраці,

включаючи підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, розвиток демократії, економічні реформи, енергетичну безпеку та оборонну співпрацю. Хартія передбачала створення Комісії зі стратегічного партнерства для координації спільних зусиль у різних сферах. У 2009 році було створено Українсько-американську комісію зі стратегічного партнерства, яка стала платформою для регулярного діалогу на високому рівні та сприяла реалізації положень Хартії. Ця комісія дозволила обом країнам координувати свої дії в питаннях безпеки, економіки та демократії, що сприяло зміцненню двосторонніх відносин. У 2000-х роках стратегічне партнерство між Україною та США пройшло шлях від окремих ініціатив до комплексної співпраці, закріпленої в офіційних документах і інституційних механізмах. Цей період став фундаментом для розвитку відносин між двома країнами в наступні десятиліття.

У 2000-х роках стратегічне партнерство між Україною та Сполученими Штатами Америки зазнало якісного поглиблення, зумовленого низкою ключових подій та інституційних ініціатив, які стали реакцією на нові виклики і потреби обох держав. Одним із центральних елементів цього партнерства стало відновлення роботи Комісії стратегічного партнерства, яка спочатку була започаткована у 2008 році на основі Хартії про стратегічне партнерство між Україною та США. Її реанімація за президентства Петра Порошенка свідчила про важливість такого формату діалогу для обох сторін, попри певний скепсис з боку Вашингтона. Поглиблення стратегічних зв'язків було зумовлено значною мірою необхідністю протидії російській агресії, яка стала пріоритетом для обох країн. У роботі Комісії стратегічного партнерства безпекова тематика посіла центральне місце, зокрема через формування окремої робочої групи, яка зосереджувалася на питаннях оборони, протидії російській агресії та забезпеченні стабільності в регіоні. Важливим сигналом було скасування президентом США Дональдом Трампом запланованої зустрічі з Володимиром Путіним на тлі кризи в Керченській протоці, яка підкреслила готовність Вашингтона до активної підтримки України. Візит міністра енергетики США

Ріка Перрі до України став ще одним важливим моментом, який продемонстрував стратегічний інтерес США до енергетичної безпеки регіону. Перрі охарактеризував Україну як «Техас Європи», вказуючи на її ресурсний потенціал, та наголосив на важливості диверсифікації джерел енергії. США активно підтримували Україну в її прагненні зменшити залежність від російського енергетичного сектору, зокрема через співпрацю з компанією Westinghouse, що дозволила замінити російське ядерне паливо на низці енергоблоків українських АЕС. Також реалізовувалися спільні проєкти, такі як будівництво Централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива. Економічна співпраця також залишалася важливою складовою двосторонніх відносин. Пріоритетність цього напрямку підтвердилася через активне залучення американських інвесторів та увагу до реформування українського бізнес-середовища. Окремо слід відзначити гуманітарний вимір партнерства, спрямований на захист прав людини, підтримку внутрішньо переміщених осіб і відновлення соціальної інфраструктури в регіонах, що постраждали від російської агресії. У контексті енергетичної безпеки важливим стало опонування США проєкту «Північний потік-2», який розглядався як загроза енергетичній незалежності України та регіону в цілому. Хоча протидія реалізації проєкту здебільшого обмежувалася резолюціями та заявами, це питання залишалося пріоритетним у порядку денному українсько-американських відносин. Незважаючи на дипломатичні труднощі та інституційні перепони, Конгрес США залишався надійним партнером України, демонструючи двопартійну підтримку. Це особливо проявилось через ініціативи, спрямовані на посилення санкцій проти Росії та забезпечення фінансової підтримки України. У 2000-х роках стратегічне партнерство між Україною та США набуло нових форм і змісту, зосереджуючись на питаннях безпеки, енергетичної незалежності, прав людини та економічного розвитку. Це партнерство стало не лише відповіддю на поточні виклики, але й фундаментом для довгострокової співпраці, що спрямована на забезпечення стабільності та процвітання обох країн. [34]

Із приходом до влади у США в 2001 році адміністрації республіканців на чолі з Джорджем Бушем-молодшим розпочався новий етап у розвитку українсько-американських відносин, який характеризувався прагматичним підходом. Нова адміністрація заявила про важливість продовження реформ в Україні, а також визначила масштаб двосторонньої співпраці залежно від рівня демократичного розвитку та політичної стабільності в країні. Будь-які затримки у впровадженні реформ, рекомендованих міжнародними фінансовими інституціями, або прояви політичних криз в Україні негайно викликали негативну реакцію з боку Вашингтона. Це призводило до призупинення фінансової допомоги, обмеження українського експорту до США, а також проведення антидемпінгових розслідувань, зокрема стосовно поставок металу.

Серйозними викликами у відносинах стали «касетний» та «кольчужний» скандали, а також резонансні корупційні справи в Україні, такі як справа Павла Лазаренка. Після цих подій американська сторона посилила тиск на українську владу, вимагаючи дотримання демократичних стандартів і верховенства права. Водночас Сполучені Штати зберігали зацікавленість у побудові в Україні ринкової економіки та демократичної політичної системи за євроамериканським зразком. Під час парламентських виборів 2002 і 2006 років, а також президентських виборів 2004 року адміністрація Буша активно підтримувала розвиток верховенства права в Україні, надаючи особливого значення прозорості та чесності виборчого процесу. Показовою була активна дипломатична присутність високопосадовців США в Україні у першій половині 2000-х років. Серед ключових подій того періоду – численні візити до Києва таких політиків, як Збігнєв Бжезінський, Мадлен Олбрайт, Дональд Рамсфельд і Кондоліза Райс. Посли США в Україні Карлос Паскуаль та Джон Гербст активно підтримували демократичні ініціативи. У червні 2004 року під час зустрічі з Президентом України Леонідом Кучмою Буш-молодший наголосив на важливості забезпечення чесного волевиявлення на майбутніх президентських виборах.

Трагічні події 11 вересня 2001 року відкрили нову сторінку у двосторонніх відносинах. Україна приєдналася до міжнародної антитерористичної коаліції, засудивши терористичні акти та направивши свої миротворчі підрозділи до Кувейту, а згодом до Іраку. Це стало свідченням стратегічного партнерства між Україною та США, а також підтвердило роль України як важливого союзника в боротьбі з глобальними викликами. Обрання у 2005 році Президентом України Віктора Ющенка відкрило нові можливості для співпраці. Під час його візиту до США була підписана Спільна заява президентів України і США, яка закріпила стратегічний формат двосторонніх відносин. У 2008 році цей формат був конкретизований у Дорожній карті пріоритетів співробітництва та Хартії про стратегічне партнерство. Україна отримала статус країни з ринковою економікою, були скасовані торгові санкції, знята поправка Джексона-Веніка, а також надано можливість безмитного експорту понад 3400 видів товарів до США. На початку 2010-х років, за президентства Віктора Януковича, США продовжували підтримувати системні реформи в Україні. У цей час відбулася важлива зустріч державного секретаря Гіллари Клінтон із представниками української влади, під час якої були підтверджені зобов'язання США щодо підтримки незалежності, територіальної цілісності та демократичного розвитку України. Було створено двосторонню Комісію зі стратегічного партнерства, яка координувала співпрацю у ключових напрямках, включаючи енергетику, торгівлю та права людини. Значущими залишаються економічні зв'язки між двома країнами. США є найбільшим донором технічної допомоги Україні, підтримуючи її у таких сферах, як енергетика, охорона здоров'я та модернізація збройних сил. У культурно-гуманітарній сфері розвиваються численні програми обмінів, співпраця між містами-побратимами, а також зберігається підтримка української діаспори в США, яка активно сприяє зміцненню двосторонніх відносин. Відносини у цей період стали важливим прикладом багатосторонньої взаємодії, спрямованої на підтримку стабільності, безпеки та демократичного



розвитку. Вони не лише сприяли розбудові сучасної України, але й зміцнили стратегічне партнерство двох країн у глобальному контексті. [26]

Одним із ключових елементів стратегічної співпраці є підтримка США в протидії глобальним викликам, зокрема нерозповсюдженню зброї масового ураження, боротьбі з тероризмом і кіберзагрозами. Водночас значну роль відіграє економічна взаємодія, спрямована на залучення американських інвестицій в українську економіку та підтримку реформ, які сприяють створенню сучасної ринкової системи. Економічне партнерство зі США є важливим для зміцнення економічної стабільності України. Програми технічної допомоги спрямовані на підтримку реформ у сфері децентралізації, енергетичної безпеки та боротьби з корупцією. Особливо важливими є зусилля, спрямовані на модернізацію енергетичного сектору, зокрема диверсифікацію джерел енергопостачання та розвиток відновлюваної енергетики. Поглиблення торгівельних зв'язків з США також сприяє розширенню доступу українських товарів на американський ринок. Скасування поправки Джексона-Веніка та надання Україні статусу країни з ринковою економікою значно зміцнили економічні позиції Києва в міжнародній системі торгівлі. США відіграють ключову роль у підтримці демократичних реформ в Україні. Це включає сприяння розвитку громадянського суспільства, зміцнення верховенства права та захисту прав людини. Американські неурядові організації та фонди активно працюють в Україні, надаючи допомогу у впровадженні реформ і створенні інститутів, які відповідають демократичним стандартам. Подальше зміцнення стратегічного партнерства між Україною та США є важливим для посилення міжнародної позиції України. Особлива увага приділятиметься розвитку спільних інфраструктурних та технологічних проєктів, поглибленню безпекової співпраці та підтримці України в її прагненні інтегруватися до європейської та євроатлантичної спільноти. Стратегічне партнерство зі США залишається важливим для забезпечення національних інтересів України, сприяючи її розвитку як незалежної, демократичної та економічно розвиненої держави. [29]

У 2000-х роках стратегічне партнерство між Україною та США розвивалося на основі глибокої політичної, економічної та безпекової співпраці, незважаючи на асиметричний характер відносин. США активно підтримували Україну у трансформаційних процесах, зокрема в утвердженні демократії, ринкових реформ і зміцненні її міжнародної суб'єктності. Одним із визначальних аспектів партнерства стало посилення співпраці у сфері безпеки. Зусилля США були зосереджені на підтримці ядерного роззброєння України, що стало важливим фактором у міжнародних відносинах. Демонтаж ядерного потенціалу забезпечив більшу безпеку регіону, а також зміцнив довіру між державами. США активно сприяли розвитку національних механізмів експортного контролю, що дозволило Україні стати надійним партнером у сфері нерозповсюдження зброї масового ураження. В економічній сфері США підтримували Україну через технічну допомогу та розширення фінансових інвестицій.

Підтримка вступу України до ГАТТ/СОТ стала ключовим моментом, сприяючи інтеграції країни до світової економіки. Інвестиції спрямовувалися також у сферу високих технологій, що підкреслювало важливість науково-технічного співробітництва. Спільні проєкти з NASA, такі як міжнародні експерименти з використанням електронно-променевих технологій, стали підтвердженням високого рівня української наукової бази. Значним досягненням стало зміцнення дипломатичних контактів. У 1996 році було створено українсько-американську міждержавну комісію „Кучма-Гор”, яка стала основою для обговорення широкого спектра питань двостороннього інтересу. Ця платформа дозволила ефективніше координувати співпрацю в ключових напрямках. Геополітична позиція України зробила її важливим стратегічним партнером у сфері енергетичної безпеки. США підтримували зусилля України з модернізації інфраструктури енергетичного сектору та диверсифікації джерел постачання енергоресурсів. Це було особливо важливо в умовах залежності України від російських енергоносіїв. Проте відносини залишалися асиметричними. Співпраця часто обмежувалася сферами, вигідними для США,

наприклад, космічними проєктами чи технічними розробками. Попри це, для України стратегічне партнерство із США стало одним із ключових інструментів забезпечення національної безпеки, економічного розвитку та міжнародного визнання. У 2000-х роках стратегічне партнерство між Україною та США зміцнилося на основі спільних інтересів у безпеці, економіці та політиці, що створило підґрунтя для тривалого співробітництва у подальші десятиліття<sup>1</sup>. [24]

**Таблиця 2.3. Основні аспекти стратегічного партнерство між Україною та Сполученими Штатами Америки**

| Період             | Ключові події та досягнення                                                                                | Основні напрямки співпраці                                               | Результати                                                                 |
|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|
| 1991–2001          | Визнання незалежності України США (1991), встановлення дипломатичних відносин, початок політичного діалогу | Встановлення суверенітету України, початковий етап економічної співпраці | Закладено основу двосторонніх відносин                                     |
| 2002–2004          | Скандали («Кольчуга», корупційні справи), тимчасове охолодження відносин                                   | Політичний тиск для підтримки демократичних стандартів                   | Тимчасове уповільнення співпраці, подальше відновлення довіри              |
| 2004–2008          | Помаранчева революція, прихід Ющенко до влади, початок «Інтенсифікованого діалогу» з НАТО                  | Демократичні реформи, підтримка євроатлантичних прагнень                 | Посилення політичної співпраці, укріплення безпекових зв'язків із НАТО     |
| 2008–2009          | Підписання Хартії Україна–США про стратегічне партнерство, створення Комісії стратегічного партнерства     | Розвиток співпраці в економіці, безпеці, демократії                      | Стратегічне партнерство закріплено офіційними документами                  |
| 2009–2010          | Діяльність Комісії стратегічного партнерства, нові ініціативи щодо реформ                                  | Поглиблення економічної співпраці, підтримка реформ                      | Запровадження інституційного формату співпраці                             |
| 2010–2013          | Підтримка Януковича реформами, розвиток економічних та енергетичних проєктів                               | Залучення інвестицій, модернізація енергетичного сектору                 | Підтримка стратегічних проєктів у сфері енергетики та економіки            |
| Ключові досягнення | Визнання ринкової економіки України, скасування поправки Джексона-Веніка,                                  | Підтримка демократії, розвиток економічної незалежності                  | Розширення економічних зв'язків, закріплення безпеки як основи партнерства |

|  |                                       |  |  |
|--|---------------------------------------|--|--|
|  | розширення безмитного експорту до США |  |  |
|--|---------------------------------------|--|--|

У 2000-х роках стратегічне партнерство між Україною та Сполученими Штатами Америки стало більш інтенсивним і структурованим. Воно охопило ключові сфери, включаючи політику, економіку та безпеку. Відносини зміцнювалися завдяки спільним інтересам, таких як інтеграція України до євроатлантичних структур, розвиток ринкової економіки та боротьба з глобальними викликами, такими як тероризм і нерозповсюдження зброї масового ураження. Після Помаранчевої революції 2004 року відносини між Україною та США значно покращилися. Адміністрація Джорджа Буша-молодшого активно підтримувала демократичні перетворення в Україні та її прагнення до інтеграції в євроатлантичний простір. У 2005 році Україна стала учасником «Інтенсифікованого діалогу» з НАТО, що стало важливим кроком на шляху до потенційного членства в Альянсі. У 2008 році на Бухарестському саміті НАТО було підтверджено, що Україна стане членом Альянсу, хоча терміни цього не були визначені. Ці події підкреслили стратегічне значення України для безпеки регіону. Кульмінацією партнерства стало підписання Хартії Україна – США про стратегічне партнерство у грудні 2008 року. Хартія визначила основні напрями співробітництва, включаючи підтримку суверенітету, демократії, економічних реформ, енергетичної безпеки та співпраці в оборонній сфері. Для координації зусиль було створено Комісію стратегічного партнерства, яка стала ключовою платформою для діалогу. Економічне партнерство було важливим аспектом відносин. США підтримали вступ України до Світової організації торгівлі у 2008 році та надали статус країни з ринковою економікою. Було скасовано поправку Джексона-Веніка, що значно полегшило український експорт до США. Водночас активно розвивалася співпраця в енергетичному секторі. США підтримували диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв і модернізацію енергетичної інфраструктури України. Важливим компонентом співпраці залишалася боротьба з корупцією, розвиток

громадянського суспільства та зміцнення демократичних інституцій. Американські неурядові організації активно працювали в Україні, сприяючи впровадженню реформ і забезпеченню прозорості управління. Незважаючи на певні труднощі, такі як «касетний» і «кольчужний» скандали, які тимчасово погіршили довіру між сторонами, стратегічне партнерство поступово поглиблювалося. Обидві країни прагнули розвивати довгострокове співробітництво, що базувалося на спільних цінностях та інтересах. У 2000-х роках Україна та США заклали фундамент для подальшого зміцнення двосторонніх відносин, спрямованих на забезпечення стабільності, безпеки та процвітання.

#### **2.4. Співпраця в контексті Євромайдану та початку російської агресії**

Євромайдан, що розпочався у листопаді 2013 року, став не лише символом боротьби українського народу за демократію та свободу, але й визначальним фактором для формування нових форматів співпраці на внутрішньому та міжнародному рівнях. Події Революції Гідності мали глибокий вплив на політичну, соціальну та безпекову сфери, а також стали основою для активізації інтеграції України у західний світ. Ці процеси посилювалися після початку російської агресії у 2014 році, що поставила перед Україною нагальні виклики, які вимагали швидкої мобілізації ресурсів і зміцнення зв'язків із міжнародними партнерами. На внутрішньому рівні Євромайдан став каталізатором для об'єднання громадянського суспільства, волонтерських ініціатив та державних інституцій. Після втечі Віктора Януковича та формування нового уряду, Україна опинилася перед необхідністю одночасно стабілізувати політичну ситуацію, протистояти військовій агресії та вирішувати глибокі соціально-економічні проблеми. Волонтерський рух відіграв ключову роль у підтримці Збройних Сил України в перші місяці війни на Донбасі. Він забезпечував військових спорядженням, засобами захисту, медичними товарами, що стало основою для подальших реформ у секторі оборони. Громадські організації та активісти також активно працювали над підтримкою

внутрішньо переміщених осіб, створенням житлових і соціальних програм для тих, хто постраждав від війни.

Інформаційна співпраця всередині країни також зазнала значного піднесення. Українські активісти та журналісти створили низку ініціатив, спрямованих на боротьбу з російською пропагандою та донесення правдивої інформації про події в Україні на міжнародну арену. Ці дії сприяли формуванню позитивного іміджу України за кордоном і консолідації світової підтримки у протидії російській агресії. На міжнародній арені події Євромайдану докорінно змінили позицію України у світовій політиці. Країни Заходу, зокрема США та Європейський Союз, швидко відреагували на порушення Росією міжнародного права через анексію Криму та підтримку сепаратистів на Донбасі. США та країни ЄС засудили дії Росії, запровадивши санкції, які стали одним із основних інструментів тиску на агресора. Водночас вони розпочали надавати Україні масштабну фінансову, гуманітарну та військову допомогу. Уряд США у 2014–2016 роках виділив понад 1,4 мільярда доларів на підтримку України, з яких значна частина пішла на зміцнення обороноздатності. Окрім того, надано кредитні гарантії на суму 3 мільярди доларів для стабілізації української економіки. Особливе значення мала співпраця з НАТО, яка включала проведення тренувальних місій, технічну допомогу та консультації з реформування сектору оборони. Альянс розширив свою присутність у Східній Європі, створюючи нові підрозділи швидкого реагування, що зміцнювало безпеку регіону. Західні партнери також активно залучалися до реформування української економіки, системи управління та судової системи. Наприклад, одним із найпомітніших досягнень стало створення антикорупційних органів, таких як НАБУ, САП та запровадження системи електронних декларацій для чиновників. Ці заходи сприяли підвищенню прозорості в управлінні державою та зменшенню корупційних ризиків. Енергетична співпраця також стала важливим елементом міжнародних відносин. США допомагали Україні знизити залежність від російського газу через диверсифікацію постачання та реформування енергетичного сектору. Угода з американською компанією

Westinghouse дозволила значно збільшити частку ядерного палива, яке не постачалося з Росії. Крім того, Захід підтримував розвиток відновлюваних джерел енергії в Україні, що відповідало сучасним екологічним стандартам.

Однак співпраця мала і свої виклики. Західні партнери, надаючи фінансову та технічну допомогу, наполягали на реформах, які інколи гальмувалися внутрішньополітичною боротьбою та спротивом старих еліт. США та ЄС також утримувалися від прямого військового втручання, уникаючи ескалації конфлікту, що залишало Україну наодинці з одним із найбільших військових гравців світу. Євромайдан та початок російської агресії створили умови для безпрецедентного рівня співпраці всередині країни та на міжнародній арені. Ці події дали Україні шанс на суттєве перезавантаження державного управління, зміцнення демократичних інститутів і інтеграцію до західного світу, ставши серйозним викликом для її суверенітету та територіальної цілісності. [49]

У контексті Євромайдану та початку російської агресії співпраця України з іншими державами та міжнародними організаціями набула визначального значення для забезпечення державного суверенітету та стабілізації внутрішньополітичної ситуації. Майдан став каталізатором трансформаційних процесів у політичній системі, суспільстві та зовнішньополітичній діяльності України. Революція Гідності, яка розпочалася як реакція на відмову уряду від європейського вектору розвитку, викликала значний резонанс серед західних держав. Їхня підтримка виявилася ключовою після початку російської агресії. Анексія Криму в березні 2014 року та подальший конфлікт на сході України змусили Україну шукати підтримку серед західних партнерів і докорінно переосмислити формат своєї зовнішньої політики. Головною складовою співпраці стало поглиблення взаємодії з Європейським Союзом. ЄС засудив анексію Криму, ввівши жорсткі економічні санкції проти Росії. Підписання Угоди про асоціацію у 2014 році закріпило стратегічний напрям інтеграції України до європейського політичного, економічного та культурного простору. Цей документ став основою для впровадження ключових реформ в Україні,

особливо в сфері державного управління, боротьби з корупцією та децентралізації. Важливу роль відігравала співпраця з США, які стали головним військовим і політичним союзником України. Закон «Про підтримку свободи України» (Ukraine Freedom Support Act) став важливим інструментом надання військової та економічної допомоги. Україна отримала нелетальну військову допомогу, яка включала обладнання, навчання військових та консультації. І хоча статус «основного союзника США поза НАТО» формально не був наданий, підтримка з боку Вашингтона сприяла зміцненню обороноздатності. [11]

Україна та Сполучені Штати Америки у 2016 році відзначили 25-річчя встановлення дипломатичних відносин, що символізує чверть століття стабільного й плідного партнерства між двома державами. США офіційно визнали незалежність України 26 грудня 1991 року, а вже наприкінці січня 1992 року в Києві відкрилося американське посольство, розташоване у приміщенні колишнього райкому партії. Ця подія стала початком нової епохи двосторонніх відносин, яка з роками лише посилювалася. Ювілей відзначили урочисто: у Національній філармонії України відбувся святковий концерт, на якому дипломати, політики та запрошені гості згадували найяскравіші моменти партнерства між країнами. Центральною подією вечора став виступ всесвітньо відомого кларнетиста Дейвида Кракауера, американського музиканта українського походження, який своєю музикою підкреслив культурні зв'язки між двома народами. Зі сцени звучали спогади про ключові події у відносинах між Україною та США, а також прогнози щодо зміцнення партнерства.

Протягом цих 25 років українсько-американські відносини були наповнені важливими подіями та ініціативами. Серед них – волонтерська діяльність Корпусу миру в українських містах і селах, спостереження за виборами, військово-морські навчання «Сі-Бриз» та інші. Відомі історичні моменти включають слова Джорджа Буша-старшого про «котлету по-київськи» та промову Білла Клінтона, який цитував Шевченка: «Борітеся – поборете». Ці символічні вислови стали знаковими у розвитку відносин. Посол США в Україні Марі Йованович, виступаючи з нагоди ювілею, підкреслила теплоту і



стабільність партнерства між двома країнами. Вона зауважила, що впродовж цього періоду Україна та США були близькими партнерами у багатьох сферах, завдяки консенсусу в обох американських політичних партіях щодо підтримки України. Йованович висловила впевненість, що ця підтримка з боку США триватиме, а партнерство розвиватиметься впродовж наступних десятиліть. Українські політики також висловили свої думки щодо важливості цього партнерства. Колишній віце-прем'єр і міністр закордонних справ Костянтин Грищенко зазначив, що завдяки підтримці Сполучених Штатів Україна змогла зміцнити свою незалежність і міжнародні позиції. Заступник голови Верховної Ради Оксана Сироїд підкреслила, що ці роки навчили українців важливого уроку: лише сильний партнер може отримати повагу і підтримку союзників. Вона акцентувала на тому, що США спілкуються з Україною не як з підопічним, а як із рівноправним союзником, якщо країна демонструє силу і рішучість. Віце-прем'єр з питань євроінтеграції Іванна Климпуш-Цинцадзе зауважила, що українсько-американські відносини постійно розвиваються, навіть у найважчі періоди. Особливо важливою є підтримка США під час сучасних викликів, коли Україна бореться за свою територіальну цілісність і незалежність. Вона назвала Сполучені Штати надійним партнером, який завжди підставляє плече допомоги. Це 25-річчя стало не лише нагадуванням про спільний шлях, пройдений двома країнами, але й сигналом про те, що стратегічне партнерство між Україною та США є міцним фундаментом для майбутнього розвитку відносин, що спирається на взаємну підтримку, повагу і спільні цінності. [8]

Підтримка України з боку Сполучених Штатів Америки залежала від адміністрації, яка перебувала при владі, але обидві партії, республіканці та демократи, мали спільну мету – забезпечити стабільність і безпеку України, особливо в умовах російської агресії. За часів адміністрації демократа Барака Обами (2009–2017) підтримка України поступово зростала, особливо після початку війни на Донбасі у 2014 році. У цей період акцент був на дипломатичних і економічних санкціях проти Росії, а також на фінансовій та військовій підтримці України. Щорічна допомога варіювалася від 86,5 млн

доларів у 2009 році до рекордних 513,5 млн доларів у 2016-му. Особливу увагу приділяли фінансуванню розвитку демократії, підтримці прав людини та економічного розвитку. У рамках програми Foreign Military Financing (FMF) за період з 2014 по 2016 роки Україна отримала значні обсяги допомоги, хоча летальну зброю США офіційно не надавали. Адміністрація республіканця Дональда Трампа (2017–2021) також продовжила надавати підтримку Україні. Щорічна допомога варіювалася між 203,8 млн і 294,7 млн доларів, з акцентом на питання безпеки та оборони. У цей період США почали надавати летальну зброю, зокрема протитанкові комплекси Javelin, що стало новим етапом військової співпраці. Попри загальне зниження фінансування в останні роки президентства Трампа, Україна залишалася одним із головних реципієнтів американської допомоги у сфері безпеки. Програма Foreign Military Financing (FMF), яка надає гранти та позики для купівлі зброї й техніки, стала одним із ключових інструментів підтримки України. З 2014 по 2019 рік за цією програмою Україна отримала 447,1 млн доларів. Зазначена допомога включала навчання військових, постачання обладнання та техніки, а також інші заходи, спрямовані на зміцнення обороноздатності країни. Слід зауважити, що 2020 рік, останній рік адміністрації Трампа, показав зниження підтримки в межах FMF до 20 млн доларів, порівняно зі 115 млн доларів у 2019 році. Причини цього включають як внутрішньополітичні процеси в США, так і зміни у фокусі міжнародної політики адміністрації. Незважаючи на політичні розбіжності, обидві партії розуміли важливість підтримки України для стримування російської агресії, розвитку демократичних інститутів і забезпечення стабільності в регіоні. [40]

Політика США щодо України з 2014 року є багатовекторною і визначальною для підтримки українського суверенітету та стабільності в умовах російської агресії. Її розвиток можна простежити через зміни адміністрацій у США, що супроводжувалося адаптацією стратегії допомоги відповідно до внутрішніх та міжнародних викликів. Після анексії Криму та початку конфлікту на Донбасі адміністрація Барака Обами (2014–2017) зробила

акцент на запровадженні жорстких санкцій проти Росії, які координувалися із союзниками по ЄС. США активно надавали Україні гуманітарну, фінансову та військову допомогу, хоча остання обмежувалася нелетальним обладнанням. Програма Foreign Military Financing (FMF) забезпечила постачання бронетехніки, радіоелектронних засобів, медичного та логістичного обладнання. Загалом, із 2014 по 2016 рік на військові потреби було виділено \$447,1 млн. Економічна підтримка включала великий кредит на \$1 млрд у березні 2014 року, а також фінансування реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією та розвиток демократії. Незважаючи на стриманість у постачанні летальної зброї, адміністрація Обама допомогла закріпити міжнародну підтримку України.

Адміністрація Дональда Трампа (2017–2019) продовжила цю політику, але внесла нові акценти. Вперше США надали Україні летальну зброю, включаючи протитанкові комплекси Javelin. Щорічні обсяги допомоги варіювалися від \$203,8 млн до \$294,7 млн. Військова допомога в рамках FMF доповнювалася іншими програмами, такими як National Defense Authorization Act, який у 2018 році передбачив виділення \$350 млн на оборонні потреби. З приходом Джо Байдена адміністрація зробила акцент на посиленій підтримці України, особливо після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. До 24 лютого 2022 року політика США була спрямована на підтримку реформ, боротьбу з корупцією та надання обмеженої військової допомоги. Проте з початком повномасштабної війни масштаби допомоги значно зросли. США запровадили нові санкції проти Росії, які стали набагато жорсткішими, ніж у 2014 році. Військова допомога України за 2022 рік досягла безпрецедентних рівнів: пакети допомоги включали бронетехніку, артилерійські системи, зенітно-ракетні комплекси NASAMS, ракети Javelin, дрони, системи HIMARS тощо. Загальна військова допомога тільки у 2022 році становила приблизно \$37 млрд. Символічними стали візити лідерів: у грудні 2022 року президент України Володимир Зеленський відвідав Вашингтон, виступив перед Конгресом і досяг домовленостей про нові пакети допомоги. У лютому 2023 року Джо Байден

відвідав Київ, демонструючи непохитну підтримку. Попри значні обсяги допомоги, 2023 рік став роком переосмислення стратегій. На тлі зупинки лінії фронту та продовження корупційних скандалів у гуманітарній сфері, США почали допускати можливість «замороження» конфлікту. Конгрес США, зокрема республіканці, активно дискутували щодо доцільності подальшого фінансування. Ідея «Америка понад усе» посилила внутрішньополітичний тиск на адміністрацію Байдена, створюючи ризики зменшення обсягів допомоги. Загалом, політика США щодо України у цей період демонструє поступову еволюцію від економічної підтримки і реформ до масштабної військової допомоги та жорсткої протидії російській агресії. [55]

Підтримка України з боку Сполучених Штатів Америки з 2014 року демонструє послідовність і зростаючу активність незалежно від адміністрації, яка перебувала при владі. Незважаючи на зміну президентів і політичних підходів, стратегічне значення України як партнера в Європі залишалося незмінним. Всі адміністрації – Обама, Трампа та Байдена – акцентували увагу на важливості стримування російської агресії, захисту українського суверенітету та сприяння реформам. Ключовим елементом підтримки залишалися санкції проти Росії. Вони були введені після анексії Криму в 2014 році та посилювалися з кожним новим витком агресії. Санкції стали універсальним інструментом, який об'єднав демократів і республіканців у протидії російській експансії. Військова допомога також еволюціонувала. За часів адміністрації Обама США зосереджувалися на наданні нелетальної допомоги, включаючи бронетехніку, медичне обладнання та засоби зв'язку. З приходом Трампа було зроблено прорив у політиці надання летальної зброї, зокрема протитанкових комплексів Javelin, що стало новим етапом у військовій співпраці. За адміністрації Байдена військова підтримка України досягла безпрецедентних масштабів. У відповідь на повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році США надали Україні передові системи озброєнь, включаючи HIMARS і NASAMS, а загальна військова допомога за рік сягнула близько 37 мільярдів доларів.

**Таблиця 2.4. Деталізація підтримки України адміністраціями США**

| Адміністрація             | Політична підтримка                                                                                                     | Військова допомога                                                                                                              | Економічна підтримка                                                                                  | Інформаційна співпраця                                                                                          | Міжнародна співпраця                                                                             |
|---------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Барак Обама (2009–2017)   | Санкції проти Росії після анексії Криму, активна співпраця з ЄС, акцент на підтримці територіальної цілісності України. | Нелетальна допомога (бронетехніка, медичне обладнання), 447 млн доларів у рамках FMF (2014–2016).                               | Кредитна підтримка у \$1 млрд у 2014 році, допомога у впровадженні антикорупційних реформ.            | Допомога у протидії російській пропаганді, просування позитивного іміджу України за кордоном.                   | Активна робота з ЄС та НАТО, започаткування реформ для євроатлантичної інтеграції.               |
| Дональд Трамп (2017–2021) | Продаж летальної зброї, включаючи Javelin; збереження санкційного тиску на Росію, активізація військової співпраці.     | Летальна допомога, включаючи Javelin, бюджет на оборонні потреби зростає щороку, включаючи \$350 млн у 2018 році.               | Підтримка економічних реформ, менші кредити, акцент на безпекових витратах.                           | Фокус на посиленні інформаційної боротьби з російським впливом через надання технічної та фінансової підтримки. | Розширення співпраці з НАТО, військові навчання, акцент на двосторонніх відносинах.              |
| Джо Байден (2021–2023)    | Масштабна допомога під час повномасштабного вторгнення Росії, візити до Києва, санкційна політика на новому рівні.      | 37 млрд доларів військової допомоги у 2022 році, постачання HIMARS, NASAMS, боєприпасів, масштабні пакети військової підтримки. | Масштабна економічна підтримка разом із військовою, співпраця щодо відновлення енергетичного сектору. | Посилення інформаційного фронту, підтримка незалежних медіа, активна робота з міжнародною громадськістю.        | Розвиток стратегічного партнерства, візити Зеленського до США, масштабна дипломатична підтримка. |

Економічна підтримка залишалася важливою складовою співпраці. Кредит на суму 1 мільярд доларів, наданий у 2014 році, заклав основу для впровадження важливих реформ в Україні. США активно підтримували антикорупційні ініціативи, сприяли модернізації державного управління та допомагали у відновленні енергетичної інфраструктури. Інформаційна співпраця стала одним із ключових напрямів, зокрема у протидії російській пропаганді. За підтримки США Україна змогла зміцнити свій міжнародний імідж та консолідувати підтримку з боку світової спільноти. У міжнародному вимірі активізація співпраці з НАТО стала визначальним елементом. Від започаткування реформ у рамках євроатлантичної інтеграції за Обами, розширення військових навчань і двосторонніх ініціатив за Трампа до

масштабної дипломатичної підтримки за Байдена – Україна значно поглибила свої зв'язки з Альянсом.

Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році стало переломним моментом, який викликав безпрецедентне зростання обсягів допомоги у всіх сферах. США зайняли лідируючу позицію серед союзників, забезпечуючи Україну військовими, фінансовими та гуманітарними ресурсами, необхідними для опору агресору. Однак, попри значну підтримку, перед Україною та її партнерами залишаються виклики. Проблеми з корупцією та затримки у впровадженні реформ підривають довіру та сповільнюють процес трансформації. Крім того, внутрішньополітична ситуація в США, зокрема дискусії щодо доцільності подальшої допомоги, створюють ризики для стабільності підтримки. Політика США щодо України з 2014 року демонструє поступову еволюцію – від стриманих кроків до активної допомоги, яка визначає майбутнє двосторонніх відносин. Незважаючи на виклики, співпраця між країнами залишається ключовим фактором у захисті суверенітету України, її розвитку та стабільності в регіоні.

## **Висновки до розділу II**

У розділі II було досліджено передумови та еволюцію стратегічного партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки в період з 1991 по 2013 роки. Аналіз показав, що встановлення дипломатичних відносин та підписання базових договорів у перші роки незалежності України заклали фундамент для розвитку двосторонніх відносин, заснованих на спільних демократичних цінностях, повазі до суверенітету та територіальної цілісності.

У 1990-х роках ключовим фактором співпраці стало ядерне роззброєння України. Підписання Будапештського меморандуму 1994 року, в якому США, Велика Британія та Росія надали Україні гарантії безпеки в обмін на відмову від ядерного арсеналу, стало важливим кроком у формуванні довіри між країнами. Проте події наступних років показали обмеженість цих гарантій, особливо після початку російської агресії у 2014 році. У 2000-х роках стратегічне партнерство

між Україною та США поглибилося. Після Помаранчевої революції 2004 року відносини значно покращилися, що відобразилося у підтримці з боку США демократичних перетворень в Україні та її євроатлантичних прагнень. Підписання у 2008 році Хартії про стратегічне партнерство та створення Комісії стратегічного партнерства закріпили інституційну основу для координації співпраці в сферах безпеки, економіки, енергетики та демократії.

Події Євромайдану та початок російської агресії у 2014 році стали поворотним моментом у двосторонніх відносинах. США посилили підтримку України, надаючи значну фінансову, гуманітарну та військову допомогу, а також запровадивши санкції проти Росії. Це сприяло зміцненню обороноздатності України та підвищенню її міжнародної підтримки. Загалом, протягом 1991–2013 років стратегічне партнерство між Україною та США пройшло шлях від встановлення дипломатичних відносин до глибокої співпраці у ключових сферах. Незважаючи на виклики та труднощі, двосторонні відносини базувалися на спільних цінностях та інтересах, сприяючи зміцненню суверенітету України, її демократичному розвитку та інтеграції у світову спільноту. Це партнерство стало важливим фактором стабільності та безпеки в регіоні, заклавши основу для подальшого розвитку взаємин у наступні роки.

### **РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА США В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2023 РОКІВ:**

#### **3.1 Військово-технічна співпраця**

Військово-технічна співпраця між Сполученими Штатами Америки та Україною, що розгортається з 2014 року, має вирішальне значення для підтримки обороноздатності України в умовах російської агресії. Після анексії Криму та початку бойових дій на сході України, США стали найбільшим

безпековим партнером України, надаючи як матеріальну допомогу, так і технічну, фінансову й експертну підтримку. Програми військової допомоги США охоплюють постачання техніки, обладнання, зброї, навчання українських військових та фінансування модернізації військової інфраструктури. Загальний обсяг виділених коштів постійно зростає. Якщо у 2014 році допомога обчислювалася 86,9 млн. доларів, то у 2019 році цей показник досяг 415 млн. доларів. У межах основних програм, таких як FMF (Foreign Military Financing), ERI (European Reassurance Initiative) та USAI (Ukraine Security Assistance Initiative), відбувалося забезпечення Збройних сил України сучасною технікою, а також організація тренувальних місій за участі американських інструкторів. Програма FMF забезпечує Україну фінансами для придбання техніки, ERI фокусується на посиленні безпеки в Європі, а USAI спрямована на цільову допомогу у вигляді техніки, спорядження й тренувань. Основні напрями фінансування

1. Модернізація військово-технічного парку. Початково, у 2014-2015 роках, допомога включала нелетальне спорядження (бронежилети, медикаменти, пайки), проте згодом спектр розширився за рахунок летальної зброї, зокрема протитанкових комплексів JAVELIN. У 2018 році відбулася передача патрульних катерів класу ISLAND, що стало символом модернізації українських ВМС. Попри те, що катери передані безкоштовно, логістичні витрати, підготовка екіпажів та технічна адаптація обійшлися Україні в понад 10 млн. доларів.
2. Навчання військових. Американські інструктори активно залучені до підготовки українських військових на полігонах, що сприяє не лише підвищенню професійної підготовки особового складу, а й гармонізації стандартів із вимогами НАТО.
3. Фінансування структур оборони. Щорічні транші за програмою FMF використовуються для закупівлі необхідної техніки й обладнання, що не виготовляється в Україні. Також США сприяють розвитку кібербезпеки, протидії тероризму та розбудові сучасних центрів безпеки.



Хоча обсяги допомоги зростають, реалізація програм стикається з труднощами. Так, логістичні витрати, безкоштовна передача техніки, зокрема НММWV, супроводжується значними витратами на її транспортування, технічне обслуговування й адаптацію. Складнощі зі зберіганням вантажів, через недосконалість української логістичної інфраструктури допомога часто затримується на складах, що спричиняє додаткові фінансові витрати. Технічна застарілість частини обладнання, наприклад, деякі партії переданих автомобілів НММWV виготовлені у 80-90-х роках і потребують значних витрат на ремонт.

Американська допомога має не лише матеріальне, але й політичне значення. Це свідчить про підтримку України міжнародною спільнотою. Проте масштаби допомоги залишаються скромними у порівнянні з іншими партнерами США. Наприклад, Єгипет отримує значно більше фінансування, не перебуваючи у стані активних бойових дій. З огляду на загострення ситуації, США та Великобританія перейшли до активного відновлення ВМС України, збільшення масштабів летальної допомоги та розширення тренувальних програм. Військова допомога США залишається стратегічно важливою для України, хоча її масштаб і характер потребують адаптації до нових викликів. [3]

Агресія Російської Федерації проти України у 2014 році стала ключовим викликом для безпеки країни, перевівши Росію зі статусу конкурента на ринку озброєння у категорію ворога. Це поставило перед Україною завдання пошуку нової моделі поведінки на ринку озброєнь та військової техніки. В умовах суттєвих внутрішніх обмежень та загроз з боку РФ, військова допомога з боку стратегічних партнерів, зокрема США, стає вирішальним інструментом посилення обороноздатності та національної безпеки.

Україна може самостійно забезпечити лише 8-10% потреб своїх Збройних Сил у зброї та військовій техніці. Решту доводиться імпортувати, а також залучати до співпраці міжнародних партнерів для реалізації національних проєктів виробництва, модернізації та обслуговування озброєння. У цьому контексті співпраця із США є не лише практичним кроком до переоснащення української армії, а й стратегічним інструментом протидії впливу РФ на

глобальному ринку озброєнь. Особливу роль у розвитку військової допомоги відіграють санкції США проти РФ, спрямовані на зменшення експорту російської зброї та витіснення її з ринків країн Азії, Африки та Латинської Америки. Заінтересованість США у виконанні цих санкцій дозволяє Україні зміцнити своє місце як партнера, здатного забезпечити технологічну взаємодію та стратегічні матеріали для оборонної промисловості. Ключовими напрямками військової допомоги та співробітництва між Україною та США є:

1. Технічна допомога та передача технологій. Мова йде про підтримку української оборонної промисловості, яка потерпає від дефіциту інвестицій та доступу до сучасних технологій. Наприклад, проекти у сфері авіабудування, ракетобудування, бронетанкової техніки вимагають активної участі американських партнерів.
2. Стратегічні матеріали. Україна володіє значними запасами рідкісних металів, таких як літій, берилій, торій, які є критично важливими для оборонної та атомної промисловості. У цьому сегменті необхідно розробити довгострокову стратегію спільного видобутку та переробки сировини, що зможе не лише залучити інвестиції, але й убезпечити ресурси від можливої агресії з боку Росії.
3. Електроніка та радіотехніка. Зважаючи на зростання попиту на радіолокаційні системи, Україна має посилити свою співпрацю зі США у виробництві та розробці радіоелектроніки. Особливу увагу слід звернути на розвиток протиракетної та протиповітряної оборони.

Військова допомога США сприяє не лише зміцненню обороноздатності України, а й ослабленню позицій РФ на світовому ринку озброєнь. Умови міжнародних санкцій, посилені військово-технічним співробітництвом, змушують РФ витрачати більше ресурсів на обходження обмежень, що робить її експорт економічно менш вигідним. Крім того, кооперація з США відкриває для України можливість доступу до нових ринків збуту. Зміцнення військово-технічного співробітництва України із США повинно стати довгостроковою стратегією, спрямованою на модернізацію української

оборонної промисловості, розширення експорту та витіснення РФ з міжнародних ринків озброєнь. Для цього необхідно враховувати стратегічні інтереси США, зокрема у сфері стратегічних матеріалів та електронної промисловості, та інтегрувати їх у національні інтереси України. Розвиток військової допомоги та технологічної кооперації з США є запорукою зміцнення обороноздатності України в умовах триваючої агресії з боку Росії та глобальних геополітичних викликів. [2]

З моменту початку збройної агресії Росії проти України у 2014 році військова допомога США стала одним із ключових факторів, що забезпечують обороноздатність України. У період до 2022 року США надавали допомогу обережно, переважно у формі нелетальної зброї, навчань та технічної підтримки. Водночас після повномасштабного вторгнення Росії у лютому 2022 року масштаби допомоги суттєво зросли. Конгрес США ухвалив три великі пакети допомоги на суму 68 мільярдів доларів, які включають короткострокову та довгострокову військову підтримку, розгортання американських військових сил у Європі та загальну підтримку Міністерства оборони. Особливу увагу приділено передачі озброєнь, таких як танки Abrams, системи HIMARS, а також розглядається можливість постачання ракет ATACMS. Ця допомога спрямована не лише на зміцнення оборонного потенціалу України, а й на забезпечення її здатності здійснювати контрнаступальні операції. США також реалізують низку програм, таких як Foreign Military Financing (FMF), Ukraine Security Assistance Initiative (USAI) та European Reassurance Initiative (ERI), які спрямовані на фінансування військової підготовки, передачу обладнання та посилення американської присутності в Європі. Військова допомога США базується на стратегічному баченні, яке визначає Росію як ключового геополітичного суперника. Мета полягає у зменшенні військових можливостей Росії, стримуванні її агресивних намірів та зміцненні міжнародної безпеки. Надання цієї допомоги також демонструє спроможність США впливати на міжнародний порядок і формувати коаліції, спрямовані проти російської загрози. Разом з тим, існують ризики, пов'язані з ескалацією конфлікту, посиленням конкуренції між

США, Росією та Китаєм, а також внутрішнім політичним опором у США щодо продовження допомоги. Проте військова підтримка залишається критично важливою для перемоги України у війні, відновлення її територіальної цілісності та посилення ролі США як лідера демократичного світу. [47]

**Таблиця 3.1. Військово-технічна співпраця між США та Україною**

| Аспект                                  | Опис                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Модернізація військово-технічного парку | <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>Початковий етап (2014-2015 роки):</b> допомога США зосереджувалася на постачанні нелетального спорядження (бронежилети, медикаменти, пайки) для негайного підвищення обороноздатності України в умовах агресії.</li> <li>- <b>Розширення спектру допомоги:</b> Згодом США почали надавати летальну зброю, зокрема протитанкові комплекси <b>JAVELIN</b>, що значно посилює можливості Збройних Сил України протидіяти бронетехніці противника.</li> <li>- <b>Передача патрульних катерів класу ISLAND (2018 рік):</b> цей крок символізував модернізацію українських ВМС. Хоча катери були передані безкоштовно, Україна інвестувала понад 10 млн доларів у логістику, підготовку екіпажів та адаптацію, демонструючи серйозний підхід до оновлення флоту.</li> </ul> |
| Навчання військових                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>Участь американських інструкторів:</b> США залучають своїх військових фахівців для підготовки українських солдатів і офіцерів на полігонах в Україні, включає тактичну підготовку, використання сучасних технологій та озброєння.</li> <li>- <b>Гармонізація зі стандартами НАТО:</b> навчання сприяє інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір, оскільки українські військові переймають стандарти та процедури, прийняті в арміях країн-членів НАТО.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Фінансування структур оборони           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>Програма FMF (Foreign Military Financing):</b> щорічні фінансові транші використовуються для закупівлі техніки та обладнання, яке не виробляється в Україні, що дозволяє оновлювати військовий потенціал країни.</li> <li>- <b>Розвиток кібербезпеки та протидії тероризму:</b> США допомагають у створенні та вдосконаленні структур, здатних реагувати на виклики безпеки.</li> <li>- <b>Розбудова сучасних центрів безпеки:</b> інвестиції спрямовуються на створення інфраструктури, яка відповідає найвищим міжнародним стандартам.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                   |
| Основні програми військової допомоги    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- <b>FMF (Foreign Military Financing):</b> надає фінансові ресурси для придбання військової техніки та обладнання на міжнародному ринку, сприяючи модернізації та підвищенню ефективності Збройних Сил України.</li> <li>- <b>ERI (European Reassurance Initiative):</b> спрямована на зміцнення безпеки європейських партнерів США, включаючи Україну, через спільні навчання, розвиток інфраструктури та покращення оперативної сумісності.</li> <li>- <b>USAI (Ukraine Security Assistance Initiative):</b> фокусується на конкретних потребах української армії, надаючи сучасну техніку, спорядження та організовуючи тренування для підвищення оборонних спроможностей.</li> </ul>                                                                                   |
| Динаміка обсягів військової допомоги    | <p><b>2014 рік:</b> допомога становила <b>86,9 млн доларів</b>, зосереджуючись на негайних потребах оборони. <b>2019 рік:</b> обсяг допомоги зріс до <b>415 млн доларів</b>, що відображає поглиблення співпраці та розширення програм допомоги. Після <b>2022 року:</b> У відповідь на повномасштабне вторгнення Росії, США затвердили три великі пакети допомоги на суму <b>68 млрд доларів</b>, які включають короткострокову та довгострокову підтримку, розгортання американських військових сил у Європі та загальну підтримку Міністерства оборони України.</p>                                                                                                                                                                                                                                            |
| Виклики в реалізації програм допомоги   | <p>Перевезення техніки з США до України потребує значних фінансових ресурсів. Також техніка, як-от <b>HMMWV</b>, потребує адаптації до українських стандартів, що включає додаткові витрати на ремонт та модернізацію. Обмежені можливості українських складів і логістичних центрів призводять до затримок та додаткових витрат. Неналежні умови зберігання можуть негативно впливати на стан</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

|                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                      | отриманого обладнання. Частина техніки вироблена у 80-90-х роках і потребує капітального ремонту та оновлення систем для ефективного використання.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Політичне значення військової допомоги               | <p>- <b>Міжнародна підтримка:</b> допомога США демонструє солідарність міжнародної спільноти з Україною в її боротьбі за суверенітет та територіальну цілісність.</p> <p><b>Посилення позицій України:</b> підтримка з боку провідної світової держави зміцнює геополітичну вагу України та її роль у регіональній безпеці.</p> <p><b>Співвідношення з іншими партнерами:</b> хоча допомога значна, вона все ще менша, ніж обсяги, які отримують деякі інші партнери США (наприклад, Єгипет), що підкреслює необхідність подальшого зміцнення співпраці.</p>                                                                                                                                                                                             |
| Ключові напрями військово-технічного співробітництва | <p>- <b>Технічна допомога та передача технологій:</b> США сприяють розвитку українських оборонних підприємств через спільні проекти та інвестиції, надаючи доступ до сучасних технологій для виробництва озброєння та техніки.</p> <p>- <b>Стратегічні матеріали:</b> співпраця у видобутку та переробці рідкісних металів (літій, берилій, торій), для оборонної та атомної промисловості, допомагає забезпечити стратегічні ресурси від зовнішніх загроз та залучити інвестиції.</p> <p>- <b>Електроніка та радіотехніка:</b> розвиток спільних проектів у сфері електроніки та радіотехніки підвищує технологічний рівень оборонної промисловості України та зміцнює національну безпеку через посилення систем ППО та ПРО.</p>                       |
| Стратегічні цілі військової допомоги США Україні     | <p>- <b>Зменшення військових можливостей РФ:</b> підтримка України допомагає послабити військовий потенціал Росії, стримувати її агресивні наміри та зменшити вплив у регіоні. <b>Зміцнення міжнародної безпеки:</b> формування коаліцій та посилення співпраці з партнерами для протидії глобальним загрозам та підтримки міжнародного порядку. <b>Підтримка України як стратегічного партнера:</b> Забезпечення обороноздатності України, відновлення її територіальної цілісності та підтримка як ключового партнера у просуванні демократичних цінностей на пострадянському просторі.</p>                                                                                                                                                            |
| Програми та заходи після 2022 року                   | <p><b>Передача сучасної зброї:</b> поставка танків Abrams, систем HIMARS та розгляд можливості постачання ракет ATACMS значно підвищують бойові можливості української армії та її здатність здійснювати контрнаступальні операції.</p> <p><b>Розширення військової присутності США в Європі:</b> розгортання додаткових американських військових сил у Європі підсилює східний фланг НАТО, служить стримуючим фактором проти подальшої агресії та підвищує впевненість європейських партнерів у безпеці регіону. <b>Довгострокова військова підтримка:</b> значний обсяг фінансування (68 млрд доларів) дозволяє планувати та реалізовувати довгострокові оборонні проекти, забезпечуючи комплексний підхід до підвищення обороноздатності України.</p> |
| Виклики та перспективи                               | <p><b>Ризик ескалації конфлікту:</b> збільшення військової підтримки може призвести до загострення відносин з РФ та потенційно спровокувати відповідні дії, що вимагає обережного підходу. <b>Внутрішньополітичні фактори в США:</b> зміни у політичному ландшафті США можуть вплинути на обсяги та характер допомоги Україні, що підкреслює важливість двопартійної підтримки. <b>Необхідність адаптації стратегій:</b> постійно змінювані умови конфлікту та глобальної політики вимагають гнучкого підходу до планування та реалізації програм допомоги, а також тісної координації між Україною та США.</p>                                                                                                                                          |

Військово-технічна співпраця між Сполученими Штатами Америки та Україною з 2014 року стала одним із ключових факторів зміцнення обороноздатності України в умовах російської агресії. Надання США матеріальної допомоги, сучасного озброєння, фінансування та проведення тренувань значно підвищило спроможності Збройних Сил України. Програми

FMF, ERI та USAI сприяли модернізації військово-технічного парку, розвитку кібербезпеки та інтеграції зі стандартами НАТО. Значне збільшення обсягів допомоги після 2022 року, включаючи постачання сучасних систем озброєння, таких як танки Abrams та системи HIMARS, відображає посилену підтримку США у відповідь на повномасштабне вторгнення Росії. Це не лише підвищило оборонний потенціал України, але й зміцнило її позиції на міжнародній арені як стратегічного партнера у просуванні демократичних цінностей та забезпеченні регіональної безпеки. Попри успіхи, реалізація програм допомоги стикається з викликами, такими як логістичні витрати, технічна застарілість частини переданого обладнання та необхідність адаптації до змінних умов конфлікту. Вирішення цих проблем вимагає гнучкого підходу та тісної координації між Україною та США. Стратегічні цілі співпраці, спрямовані на стримування військових можливостей РФ, зміцнення міжнародної безпеки та підтримку України як ключового партнера, залишаються актуальними. Подальший розвиток військово-технічного співробітництва, включаючи спільні проекти в галузі технологій та видобутку стратегічних матеріалів, є критично важливим для посилення обороноздатності України та стабільності в Європі. Загалом, військова допомога США має вирішальне значення для України в її прагненні відновити територіальну цілісність і забезпечити мир та безпеку для громадян.

### **3.2 Політична підтримка та дипломатичні зусилля**

Політична підтримка та дипломатичні зусилля Сполучених Штатів Америки у період з 2014 до 2023 року стали вагомим чинником у міжнародному протистоянні російській агресії проти України. Цей період охоплює численні аспекти взаємодії, що охоплюють військову допомогу, економічні санкції проти Російської Федерації, дипломатичні ініціативи та стратегічні партнерства, спрямовані на підтримку суверенітету України та стримування агресії. Після анексії Криму Росією у 2014 році США очолили міжнародну кампанію тиску на Кремль. У рамках цієї політики було запроваджено низку економічних та фінансових санкцій, спрямованих на послаблення російської економіки та її

здатності фінансувати агресивну зовнішню політику. Основні напрями санкцій охоплювали енергетичний сектор, фінансові установи та оборонно-промисловий комплекс Росії. Ці заходи узгоджувались із союзниками США, насамперед країнами Європейського Союзу, Канадою, Австралією та Японією. «

У воєнній сфері Сполучені Штати стали ключовим партнером України. З початку російської агресії США надавали значну військово-технічну допомогу, яка включала постачання нелетального обладнання, а пізніше – і летальної зброї, зокрема протитанкових ракетних комплексів «Джавелін». Окрім постачання військової техніки, США брали активну участь у підготовці українських військовослужбовців відповідно до стандартів НАТО. Особливу роль у цій співпраці відігравали багатонаціональні військові навчання, зокрема «Сі Бриз» і «Репід Трайдент», які щороку проводилися на території України. Дипломатичні зусилля США також були спрямовані на активізацію міжнародної підтримки України. Вашингтон виступав за інтеграцію України до євроатлантичних структур, сприяв проведенню реформ у секторі оборони та забезпечував фінансову допомогу для реалізації цих завдань. Зокрема, через програми USAI (Ukraine Security Assistance Initiative) надавались кошти для розвитку інфраструктури української армії та підвищення її спроможностей.

США також використовували свою позицію в ООН для блокування спроб Росії легітимізувати свої дії в Криму та на Донбасі. Американська дипломатія сприяла збереженню санкційного режиму проти РФ, що був введений після анексії Криму, і підтримувала створення міжнародних платформ для обговорення шляхів врегулювання конфлікту, включаючи залучення України до ініціатив з боку ЄС і НАТО. Політика адміністрацій Барака Обами, Дональда Трампа та Джо Байдена, незважаючи на певні відмінності у пріоритетах, мала спільну мету – підтримати Україну у протистоянні російській агресії та стримати Росію як загрозу міжнародній безпеці. Адміністрація Байдена, зокрема, значно посилила допомогу Україні після початку повномасштабного

вторгнення Росії в 2022 році. Ця допомога включала надання сучасного озброєння, зокрема систем ППО, артилерійських установок і бронетехніки. [32]

Політична підтримка та дипломатичні зусилля Сполучених Штатів Америки в період 2014–2023 років стали ключовими у забезпеченні підтримки України в умовах російської агресії. З початком анексії Криму та війни на Донбасі США відіграли вирішальну роль у зміцненні українського суверенітету через надання військової, економічної та дипломатичної допомоги. Цей період позначився активною участю США в посиленні обороноздатності України, запровадженні економічних санкцій проти Росії та створенні нових політичних ініціатив для стабілізації регіону. Військово-політична допомога включала як матеріально-технічне забезпечення (постачання зброї, військової техніки та обладнання), так і інтенсивну підготовку українських військових. З 2017 року ця підтримка розширилася до надання летального озброєння, включаючи протитанкові комплекси «Джавелін» та сучасні системи протиповітряної оборони. З початком повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році США посилили свою допомогу, виділивши понад 30,4 мільярда доларів на безпекові потреби України у 2022 році. Економічні санкції стали другим важливим інструментом американської політики. Вони були спрямовані на ключові сектори російської економіки, зокрема енергетику, фінанси та оборонну промисловість. Після 2022 року санкції були розширені, включаючи заборону на експорт технологій подвійного призначення та обмеження доступу Росії до міжнародних фінансових ринків. На дипломатичному рівні США виступали ключовим партнером у міжнародній ізоляції Росії, сприяючи збереженню та посиленню санкційного режиму. Вашингтон також активно підтримував зусилля України щодо інтеграції в євроатлантичні структури, включаючи НАТО. Уряд Джо Байдена посилив тиск на Росію через міжнародні форуми, водночас активно співпрацюючи з ЄС для координації заходів підтримки України. [7]

Політичний діалог між Україною та Сполученими Штатами Америки у період із 2014 року до сьогодні демонструє динамічний розвиток, що був зумовлений геополітичними викликами та необхідністю протидії агресії



Російської Федерації. Взаємини між Києвом і Вашингтоном набули стратегічного характеру, охоплюючи широкий спектр питань, зокрема безпеку, енергетику, економіку та гуманітарну сферу. Після анексії Криму у березні 2014 року діалог між країнами суттєво активізувався. Серія візитів високопосадовців, таких як прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк, віце-президент США Джо Байден і президент України Петро Порошенко, стала платформою для обговорення політичної та фінансової допомоги, а також координації дій на міжнародній арені. У цей період було закладено основу для довготривалої співпраці, яка включала підтримку територіальної цілісності України та запровадження санкцій проти РФ. У 2014–2017 роках політичний діалог сприяв ухваленню важливих рішень щодо посилення військової співпраці. США надали значну матеріально-технічну допомогу Збройним Силам України, включаючи нелетальне обладнання та навчання за стандартами НАТО. Хоча адміністрація Барака Обами утримувалася від постачання летальної зброї, основа для подальшого розвитку оборонної співпраці була закладена.

У період президентства Дональда Трампа (2017–2021) політичний діалог акцентувався на стратегічному партнерстві, реформуванні українських інституцій та енергетичній безпеці. Адміністрація Трампа розширила підтримку, включаючи постачання летальної зброї, зокрема протитанкових ракетних комплексів «Джавелін». Цей період також позначився підписанням нової редакції «Хартії стратегічного партнерства Україна–США» у 2021 році, що актуалізувала співпрацю у безпековій сфері, протидії російській агресії та верховенстві права. Після обрання Джо Байдена президентом США у 2021 році акценти в діалозі змістилися на посилення підтримки України у світлі зростання загрози з боку Росії. Байден не лише підтвердив готовність США підтримувати Україну у протидії агресії, а й ініціював розширення військової та фінансової допомоги. Після початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році обсяги допомоги США суттєво зросли, включаючи надання сучасного озброєння, систем ППО та підтримку економіки. У 2022–2023 роках американський Конгрес ухвалив низку пакетів допомоги, загальна вартість яких

перевищує 30 мільярдів доларів. Діалог також охоплював питання енергетичної безпеки. США підтримали українські ініціативи зі зменшення енергетичної залежності від РФ, сприяли реформуванню НАК «Нафтогаз України» та розвитку інфраструктурних проєктів, таких як імпорт зрідженого газу. Ключовим елементом співпраці стала дипломатична підтримка України на міжнародній арені. США активно виступали за збереження санкцій проти Росії, просували питання деокупації Криму та врегулювання конфлікту на Донбасі через імплементацію Мінських домовленостей. Попри значні досягнення, американська сторона неодноразово наголошувала, що майбутнє двосторонніх відносин залежить від прогресу України у проведенні реформ, боротьби з корупцією та посилення верховенства права. Україна залишалася важливим стратегічним партнером США, зокрема через свою роль у стримуванні російської агресії, забезпеченні європейської енергетичної безпеки та стабільності у регіоні. [20]

Санкційна політика Сполучених Штатів Америки проти Російської Федерації, що розпочалася у 2014 році, стала одним із найважливіших інструментів міжнародного тиску у відповідь на агресію РФ проти України. США відіграли провідну роль у формуванні глобальної коаліції, спрямованої на посилення економічної ізоляції Росії, обмеження її військового потенціалу та перешкоджання зовнішньополітичним амбіціям Кремля. Санкції охопили широкий спектр сфер, включаючи енергетику, фінанси, технології, торгівлю та індивідуальні обмеження. На початкових етапах санкції США були спрямовані на створення економічного тиску, аби стримати подальшу агресію та спонукати Росію до переговорів. Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 року американська адміністрація значно розширила обсяги обмежень, зробивши їх систематичними та комплексними. Одним із ключових напрямів санкційної політики стало обмеження доступу РФ до західних технологій, зокрема тих, які мають критичне значення для військово-промислового комплексу. Введення експортного контролю та заборони на торгівлю високотехнологічними товарами унеможливило для Росії

повноцінне відновлення виробничих ланцюгів у таких галузях, як авіабудування, машинобудування та мікроелектроніка. Окрім технологічних обмежень, важливу роль відіграють фінансові санкції. США заблокували активи російських банків, відключили ключові фінансові установи від системи SWIFT та запровадили обмеження на міжнародні транзакції, що значно ускладнило фінансування російської економіки. Додатково запроваджено заборону на імпорт російських енергоносіїв, встановлено верхню межу ціни на російську нафту та обмежено товарообіг із Росією. За даними Мінфіну США, ці заходи призвели до скорочення російських доходів від експорту нафти, створивши дефіцит бюджету та обмеживши ресурси для фінансування війни. [14]

Індивідуальні санкції стали найбільш масштабною категорією, охопивши понад 10 тисяч фізичних осіб та близько 1500 компаній, пов'язаних із російським істеблішментом. Під санкції потрапили депутати Держдуми, члени Ради Федерації, урядовці та олігархи. Це суттєво обмежило їх доступ до міжнародних фінансових систем, заблокувало активи та створило додаткові бар'єри для підтримки агресивної політики Кремля. Крім того, США ініціювали створення багатосторонньої групи REPO, яка працює над заморожуванням активів російських еліт і запобіганням спробам обходу санкцій. Після лютого 2022 року американська адміністрація також запровадила санкції проти російських суден та авіації, додатково обмеживши можливості РФ на міжнародній арені. Санкції супроводжуються заходами з недопущення їх обходу через треті країни. США активно використовують дипломатичний тиск, зокрема щодо таких держав, як Китай і країни Центральної Азії, вимагаючи дотримання міжнародного санкційного режиму. Попри значні успіхи, американський санкційний режим стикається з певними викликами. Основними проблемами залишаються недостатня синхронізація з союзниками, складнощі із запобіганням обходу санкцій через треті країни та обмежений вплив на окремі приватні компанії, які можуть сприяти уникненню обмежень. Для вирішення цих проблем США розробляють нові стратегії, зокрема проекти законів, спрямовані на подальше посилення санкційного тиску та створення

довгострокової рамки санкційної політики. Для України санкційна політика США залишається одним із найважливіших інструментів міжнародної підтримки. Український уряд має продовжувати активно співпрацювати з американськими партнерами для розширення санкцій, особливо щодо Білорусі, та уніфікації санкційного режиму із союзниками США. Також важливо працювати з окремими скептично налаштованими конгресменами, які можуть блокувати проукраїнські ініціативи. Санкції США продовжують відігравати вирішальну роль у послабленні економічного та військового потенціалу Росії, створюючи умови для зменшення її агресивного впливу на міжнародну безпеку. [42]

**Таблиця 3.2. Політична підтримка США у 2014–2023 роках**

| Роки                                                | Політична підтримка                                                                          | Економічні санкції                                                                        | Дипломатичні зусилля                                                                   | Ключові події                                                                                     |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>2014–2016</b><br>(Адміністрація Барака Обами)    | Запровадження політики підтримки суверенітету України. Координація з союзниками щодо санкцій | Введення санкцій після анексії Криму. Обмеження в енергетиці, фінансах та обороні РФ.     | Блокування спроб РФ легітимізувати дії в ООН та підтримка реформ в Україні.            | Анексія Криму та початок війни на Донбасі.                                                        |
| <b>2017–2020</b><br>(Адміністрація Дональда Трампа) | Розширення стратегічного партнерства. Акцент на енергетичній безпеці                         | Продовження та посилення санкцій. Санкції проти ключових секторів РФ.                     | Підтримка інтеграції України до НАТО. Дипломатична підтримка на міжнародній арені.     | Постачання летального озброєння.                                                                  |
| <b>2021–2023</b><br>(Адміністрація Джо Байдена)     | Посилення підтримки у відповідь на агресію РФ. Активна співпраця з ЄС.                       | Розширення санкцій після вторгнення 2022. Обмеження доступу РФ до технологій та фінансів. | Ізоляція РФ на міжнародній арені. Підтримка вступу України до євроатлантичних структур | Початок повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році та виділення понад \$30 млрд допомоги Україні. |

Політична підтримка та дипломатичні зусилля Сполучених Штатів Америки у період з 2014 до 2023 року стали вирішальними у міжнародному протистоянні російській агресії проти України. Після анексії Криму Росією у 2014 році США очолили глобальну кампанію тиску на Кремль, спрямовану на

захист суверенітету та територіальної цілісності України. Одним із ключових інструментів американської політики стали економічні санкції проти Російської Федерації. Санкції були спрямовані на послаблення російської економіки та обмеження її здатності фінансувати агресивну зовнішню політику. Основні напрями санкцій охоплювали енергетичний сектор, фінансові установи та оборонно-промисловий комплекс Росії. Ці заходи були узгоджені з союзниками США, включаючи країни Європейського Союзу, Канаду, Австралію та Японію, що підсилювало їх ефективність. На дипломатичному рівні Сполучені Штати активно працювали над ізоляцією Росії на міжнародній арені. Вашингтон використовував свою позицію в Організації Об'єднаних Націй для блокування спроб Росії легітимізувати свої дії в Криму та на Донбасі. США також сприяли збереженню та посиленню санкційного режиму проти РФ, підтримували створення міжнародних платформ для обговорення шляхів врегулювання конфлікту та залучення України до ініціатив з боку ЄС і НАТО. Політичний діалог між Україною та США набув стратегічного характеру, охоплюючи безпеку, енергетику, економіку та гуманітарну сферу. Після 2014 року серія візитів високопосадовців з обох країн стала платформою для обговорення політичної та фінансової підтримки, а також координації дій на міжнародній арені. Адміністрації Барака Обами, Дональда Трампа та Джо Байдена, незважаючи на певні відмінності у пріоритетах, мали спільну мету—підтримати Україну у протистоянні російській агресії та стримати Росію як загрозу міжнародній безпеці. Економічна співпраця та підтримка з боку США включали фінансову допомогу для проведення реформ в Україні, спрямованих на зміцнення демократії, верховенства права та боротьби з корупцією. Через програми, такі як USAID, надавалися кошти для розвитку інфраструктури, енергетичної незалежності та покращення управління державними інституціями.

Санкційна політика США проти Росії після 2022 року була значно розширена у відповідь на повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Обмеження стали систематичними та комплексними, охоплюючи не лише

економічні сектори, але й індивідуальні санкції проти тисяч російських посадовців та олігархів. Важливим напрямом стало обмеження доступу Росії до західних технологій і фінансових ринків, що суттєво ускладнило її економічну та військову діяльність. Співпраця США з союзниками та партнерами була ключовою для посилення міжнародного тиску на Росію. Американська дипломатія активно працювала над координацією санкційних заходів з Європейським Союзом, Великою Британією, Канадою та іншими країнами. Це дозволило створити єдиний фронт у протистоянні агресивним діям Кремля та підтримати Україну на шляху до євроатлантичної інтеграції. Уряд Джо Байдена посилив дипломатичні зусилля, спрямовані на ізоляцію Росії та підтримку України. США активно виступали на міжнародних форумах, підкреслюючи незаконність дій Росії та необхідність дотримання міжнародного права. Також була надана значна фінансова підтримка для стабілізації української економіки та гуманітарної допомоги населенню, постраждалому від війни. У підсумку, політична підтримка та дипломатичні зусилля Сполучених Штатів Америки у 2014–2023 роках стали ключовими у протидії російській агресії та підтримці України. Ці дії сприяли посиленню міжнародного тиску на Росію, зміцненню позицій України на міжнародній арені та просуванню демократичних реформ.

### **3.3. Економічна співпраця та гуманітарна допомога**

З початку російської агресії у 2014 році Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами в усіх сферах, зокрема економічній. Відповіддю на ці виклики стала значна міжнародна підтримка, серед якої особливе місце займає допомога Сполучених Штатів Америки. Уряд США систематично підтримує Україну у зміцненні її економіки, забезпеченні стабільності, проведенні реформ та залученні інвестицій. Одним із ключових елементів цієї підтримки є надання суверенних кредитних гарантій. У період з 2014 до 2016 року США тричі виділяли Україні гарантії на загальну суму 3 мільярди доларів. Ці фінансові інструменти допомогли країні подолати наслідки російської агресії, стабілізувати економіку та розпочати амбітну програму реформ.

Кредитні гарантії супроводжувалися тісною співпрацею з Міжнародним Валютним Фондом (МВФ) і стали важливим елементом інтеграції України у глобальну фінансову систему. Крім того, уряд США продовжує активно сприяти розвитку української економіки через низку інвестиційних та кредитних механізмів. Наприклад, Експортно-імпортний банк США виділив до 3 мільярдів доларів на фінансування закупівлі американських товарів і послуг для українських проєктів. Це сприяє не лише економічному розвитку України, але й поглибленню двосторонніх торговельно-економічних зв'язків. Одночасно Корпорація США з фінансування міжнародного розвитку управляє портфелем інвестицій в Україні на суму близько 800 мільйонів доларів, що розподілені між понад десятком стратегічних проєктів. США також надають Україні пряму фінансову допомогу. З 2014 року уряд США виділив понад 2 мільярди доларів на розвиток українських інституцій, підтримку реформ у сферах правосуддя, енергетики, боротьби з корупцією, а також для поліпшення економічного управління. Ця допомога відіграла важливу роль у забезпеченні прозорості та ефективності реформ. Окрім фінансових інструментів, важливим напрямом є підтримка залучення американського бізнесу до роботи в Україні. Участь приватного сектору США в українських економічних процесах сприяє створенню робочих місць, зростанню ВВП та впровадженню сучасних технологій. Співпраця України та США в економічній сфері є важливим прикладом стратегічного партнерства у складні часи. Економічна допомога, надана США, не лише допомагає Україні протистояти викликам, спричиненим зовнішньою агресією, але й забезпечує довгостроковий фундамент для економічного зростання та розвитку. Адміністрація США наголошує на своїй готовності й надалі розглядати додаткові шляхи підтримки, продовжуючи співпрацю з Конгресом та міжнародними фінансовими установами. Цей багаторівневий підхід демонструє тверду відданість США підтримці суверенітету, стабільності та добробуту України, що є важливим фактором у протистоянні глобальним викликам і формуванні успішного майбутнього країни. [10]

У відповідь на повномасштабну агресію Росії, розпочату 24 лютого 2022 року, Сполучені Штати Америки стали ключовим партнером України у зміцненні її стійкості. Економічна допомога, надана США, стала вирішальною у забезпеченні базових потреб населення, функціонуванні критичної інфраструктури та підготовці до відновлення країни в майбутньому. Особливого значення ця допомога набула взимку 2022–2023 років, коли Україна зіткнулася з масштабними атаками Росії на енергетичну інфраструктуру. У цей складний період Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) надало допомогу на суму 400 мільйонів доларів, яка дозволила забезпечити тепло, електроенергію, воду та медичні послуги мільйонам українців. В рамках цієї підтримки Україна отримала понад 2 600 генераторів для забезпечення роботи лікарень, шкіл та інших важливих об'єктів у 150 громадах. До деокупованих територій Херсонської області було доставлено понад 200 генераторів. Також USAID поставило понад 70 кілометрів сталевих теплопроводів для відновлення мереж, пошкоджених внаслідок російських обстрілів, та передало 60 екскаваторів для проведення ремонтних робіт. Іншим важливим напрямом допомоги стала доставка мобільної електростанції потужністю 28 МВт, яка здатна забезпечити електроенергією понад 100 тисяч домогосподарств. Ця електростанція може бути використана у різних регіонах залежно від нагальних потреб. USAID також надав понад 360 наметів з обігрівом, які стали тимчасовим притулком для населення в умовах перебоїв з постачанням тепла та електроенергії.

Окрім підтримки енергетичного сектору, значна увага була приділена гуманітарній допомозі. Було надано зимовий одяг, теплозберігаючі ковдри та базові побутові товари для пунктів обігріву та центрів тимчасового проживання переселенців. Понад 300 мільйонів доларів було спрямовано на фінансування грошової допомоги вимушеним переселенцям і постраждалим українцям для забезпечення їхніх базових потреб. Підтримано 170 центрів тимчасового перебування, де проведено ремонт, забезпечено постачання тепла та облаштовано необхідне обладнання. На додаток до короткострокової допомоги, США забезпечили довгострокову бюджетну підтримку України. Загалом через



механізм PEACE Світового банку було надано 22,9 мільярда доларів прямої бюджетної допомоги, що дозволило уряду України фінансувати охорону здоров'я, освіти та інші критично важливі послуги. Також було виділено понад 870 мільйонів доларів на розвиток енергетичної системи, аграрного сектору, малого бізнесу та громадянського суспільства. Ця підтримка стала основою для підготовки до післявоєнної відбудови. Економічна допомога США стала каталізатором міжнародної підтримки. Їхня діяльність сприяла залученню додаткових донорів, таких як Європейська комісія, Канада, Японія та Велика Британія, які разом забезпечують економічну, гуманітарну та енергетичну допомогу Україні. Роль США у підтримці України виходить за межі фінансової допомоги. Завдяки координації з місцевими громадами, міжнародними партнерами та урядом України було досягнуто значних результатів у зміцненні стійкості країни. Ця зима стала випробуванням для українців, але завдяки спільним зусиллям, спрямованим на підтримку інфраструктури та базових потреб населення, Україна вистояла. Підтримка США є не лише допомогою у поточній боротьбі, але й інвестицією у її майбутнє як незалежної, демократичної та процвітаючої держави. Ці зусилля демонструють довготривалу відданість США зміцненню миру, стабільності та добробуту в Україні та світі. [30]

Сполучені Штати Америки підтвердили свою тверду підтримку України, об'єднавши зусилля з міжнародними партнерами для мобілізації значної допомоги, спрямованої на зміцнення економіки країни. Останнім підтвердженням цієї підтримки стало оголошення про надання гарантії суверенної позики на суму до 1 мільярда доларів. Цей фінансовий інструмент спрямований на підтримку амбітної програми економічних реформ України та розширення співпраці з Міжнародним Валютним Фондом (МВФ). Завдяки цьому кроку Україна матиме змогу забезпечити стабільність, економічне зростання та добробут свого народу, навіть в умовах агресивної поведінки Росії. Оголошене рішення є продовженням багаторічної підтримки, яку США надають Україні у співпраці з міжнародними фінансовими установами, країнами G7 та

іншими донорами. З 2014 по 2016 роки Сполучені Штати надали три гарантії суверенних позик на загальну суму 3 мільярди доларів. Ці кошти відіграли ключову роль у стабілізації економіки України під час попередніх хвиль російської агресії. Завдяки фінансовій підтримці США та міжнародних партнерів Україна змогла не лише протистояти кризам, але й втілити сміливі реформи у співпраці з МВФ.

Крім кредитних гарантій, з 2014 року США надали Україні понад 2 мільярди доларів прямої допомоги на розвиток. Ця допомога спрямована на підтримку інфраструктури, впровадження реформ, а також розширення міжнародного економічного співробітництва. Особливу увагу приділяють залученню американського бізнесу до економіки України. Наприклад, Експортно-імпортний банк США оголосив про готовність виділити до 3 мільярдів доларів для сприяння закупівлі українськими партнерами американських товарів і послуг. Тим часом Корпорація США з фінансування міжнародного розвитку управляє інвестиційним портфелем у розмірі близько 800 мільйонів доларів, що розподілені між кількома десятками проєктів. Адміністрація США продовжує шукати нові шляхи для надання підтримки Україні. Співпраця між виконавчою владою США та Конгресом залишається ключовим інструментом у просуванні цих зусиль. Подальша фінансова підтримка та комерційна участь американських компаній у відновленні та розвитку України є стратегічними пріоритетами. Реалізація цих заходів допомагає Україні протистояти тиску Росії, одночасно закладаючи основу для довгострокового економічного розвитку. США не лише демонструють свою прихильність до збереження незалежності України, але й сприяють побудові міцного економічного фундаменту для її майбутнього процвітання. [9]

Американський закон про ленд-ліз для України, ухвалений 2022 року, став символічною відповіддю на повномасштабне вторгнення Росії. Вперше після Другої світової війни США вдалися до цієї програми, яка дозволяє надавати військову допомогу без зайвих бюрократичних перешкод. Утім, його практична реалізація так і не відбулася через низку факторів, серед яких – активні дії за

іншими програмами, політичні суперечки в США та відсутність укладених угод між Вашингтоном і Києвом. Підписання закону про ленд-ліз 9 травня 2022 року, що збіглося з колишнім святкуванням Дня Перемоги, стало потужним політичним жестом, покликаним продемонструвати рішучість США у підтримці України. Закон надавав американському президенту широкі повноваження укладати угоди з Україною на передачу оборонних засобів. Він був створений для пришвидшення постачання зброї в умовах гострої загрози російської агресії. Паралелі з Другою світовою війною, коли ленд-ліз допоміг союзникам здолати нацистську Німеччину, підкреслювали його значення. [1]

Однак попри ентузіазм та політичний тиск, ленд-ліз залишився здебільшого декларативним інструментом. Військова допомога надходила Україні переважно через інші програми, такі як Ініціатива сприяння безпеці України (USAI), вилучення із запасів (PDA) та зовнішнє військове фінансування (FMF). Однією з головних причин невикористання ленд-лізу стала його комерційна природа. На відміну від інших програм, ця ініціатива передбачала можливість повернення техніки чи сплати за неї після завершення бойових дій. З огляду на масштаби поточної підтримки, США віддали перевагу безоплатній допомозі, щоб не створювати додаткового боргового навантаження для України.

Між Києвом та Вашингтоном не було укладено угод, які б регулювали постачання зброї через ленд-ліз. Відсутність цих домовленостей зумовила неготовність обох сторін скористатися цим механізмом. Також варто зазначити, що закон мав обмежений строк дії – до кінця фінансового 2023 року. Поправки щодо продовження ленд-лізу включено до проєкту оборонного бюджету США на 2024 рік, але станом на жовтень 2023 року їх не ухвалили. Політична криза в США, включно з суперечками між демократами та республіканцями, суттєво ускладнила ухвалення рішень щодо продовження фінансування України. Тимчасовий бюджет, ухвалений наприкінці вересня 2023 року, не включав коштів на військову допомогу Україні. У цих умовах ленд-ліз міг би стати резервним механізмом, однак його політична актуальність зменшилася на тлі спрощених процедур інших програм. Адміністрація Байдена активно

використовувала більш гнучкі механізми, які дозволяли швидко реагувати на військові потреби України. Ленд-ліз виявився менш придатним для оперативного реагування через необхідність узгодження специфічних умов його застосування. Експерти зазначають, що ленд-ліз ще може бути актуалізований у разі необхідності. Він залишається важливим політичним сигналом і символічною опцією для підтримки України в обхід Конгресу, якщо там виникнуть труднощі з виділенням фінансування. Однак для цього потрібно не лише продовжити дію закону, а й розробити конкретні угоди про постачання зброї. Українські дипломати, зокрема експосол Валерій Чалий та амбасадорка Оксана Маркарова, наголошують на важливості цього інструменту. Попри всі виклики, ленд-ліз залишається стратегічним резервом, який може бути використаний для забезпечення обороноздатності України у випадку загострення політичних криз у США. Ленд-ліз для України став не лише символом міжнародної підтримки, а й маркером складнощів у реалізації довгострокових програм допомоги. Хоча його потенціал поки не використано, сам факт його ухвалення демонструє глибину партнерства між Україною та США. Подальша доля програми залежатиме від політичної волі американського керівництва та здатності країн адаптуватися до змінюваних обставин війни. [50]

**Таблиця 3.3. Ключові аспекти економічної допомоги США Україні**

| Період          | Тип допомоги                                | Основні заходи                                                                                                                      | Ефекти                                                                              | Додаткові деталі                                                     |
|-----------------|---------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| 2014-2016       | Суверенні кредитні гарантії                 | Надано три гарантії на суму 3 млрд доларів для стабілізації економіки та реформ                                                     | Економічна стабілізація, зміцнення фінансової системи, інтеграція в глобальні ринки | Супроводжувалося співпрацею з МВФ                                    |
| 2022-2023       | Гуманітарна допомога, енергетична підтримка | Надано 2 600 генераторів, 360 наметів з обігрівом, мобільна електростанція (28 МВт), теплопроводи (70 км), екскаватори (60 одиниць) | Забезпечення базових потреб під час кризи, підтримка інфраструктури                 | USAID: 400 млн доларів допомоги, 300 млн доларів грошових виплат ВПО |
| 2022 (Ленд-ліз) | Військова допомога (ленд-ліз)               | Передбачалося постачання зброї через спрощені процедури; фактично не реалізовано через інші механізми                               | Символічна підтримка, не реалізована через відсутність угод                         | Потребує подовження дії та укладання угод                            |

|           |                                    |                                                                                                                                        |                                                                 |                                                            |
|-----------|------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|
| 2014-2023 | Пряма бюджетна підтримка           | 22,9 млрд доларів через механізм PEACE Світового банку на охорону здоров'я, освіту, критичні послуги                                   | Фінансування критичних послуг, бюджетна стійкість               | Підтримка післявоєнної відбудови через міжнародних донорів |
| 2014-2023 | Інвестиції та комерційна підтримка | Інвестиції в агросектор, малий бізнес, енергетику; 800 млн доларів через Корпорацію США, 3 млрд доларів через Експортно-імпортний банк | Сприяння економічному зростанню, залучення іноземних інвестицій | Зміцнення двосторонніх торговельно-економічних зв'язків    |

США розробили багаторівневу систему підтримки України, що охоплює фінансові, гуманітарні, енергетичні та інвестиційні аспекти. Такий комплексний підхід дозволив швидко та ефективно реагувати на економічні труднощі та виклики, спричинені війною. Особливу увагу було приділено стабілізації української економіки через суверенні кредитні гарантії, що стали критично важливими в 2014–2016 роках. Ці інструменти, у тісній співпраці з МВФ, забезпечили фундамент для реформування та подальшого економічного розвитку країни. У 2022 році, з початком повномасштабної агресії Росії, акцент було зміщено на підтримку критичної інфраструктури та гуманітарну допомогу. Зокрема, під час зими 2022–2023 років американська допомога зіграла вирішальну роль у запобіганні гуманітарній катастрофі, надаючи Україні необхідні ресурси для виживання населення в умовах енергетичної кризи. У цей період також почали активно працювати інвестиційні механізми, спрямовані на підтримку малого бізнесу, аграрного сектору та енергетичної галузі, що не лише стабілізувало економіку, але й заклало основу для майбутнього відновлення.

Незважаючи на прийняття символічного закону про ленд-ліз для України, практичне застосування залишилося обмеженим через низку бюрократичних і політичних перешкод. Натомість військова допомога надавалася через інші, більш адаптивні програми, які дозволяли швидше реагувати на потреби України. Важливим елементом підтримки стала також пряма бюджетна допомога, що надходила через механізм PEACE Світового банку, забезпечуючи функціонування ключових державних інституцій, таких як освіта та медицина.

Завдяки координації дій США вдалося залучити широку міжнародну підтримку, об'єднавши навколо України таких партнерів, як Європейська комісія, Канада, Велика Британія та Японія. Економічна допомога США не лише стабілізувала ситуацію в короткостроковій перспективі, але й створила умови для відновлення та довгострокового розвитку. Сприяння реформам, підтримка бізнесу та інвестицій стали основними інструментами для забезпечення стійкого економічного зростання. Ця система підтримки є яскравим свідченням стратегічного партнерства між Україною та США, а також готовності американської сторони до тривалої співпраці, спрямованої на досягнення стабільності та процвітання України.

### **Висновки до розділу III**

Розділ 3, присвячений особливостям стратегічної співпраці України та США в умовах російсько-української війни, підсумовує ключові аспекти військово-технічної, політичної та економічної взаємодії, які стали основою для посилення обороноздатності, зміцнення суверенітету та стабілізації української економіки. З 2014 року Сполучені Штати стали ключовим партнером України у військово-технічній сфері. Надана допомога охоплювала постачання озброєння, техніки, спорядження, фінансування модернізації військової інфраструктури та організацію тренувальних місій для українських військових. Важливими програмами стали FMF, USAI та ERI, завдяки яким Україна отримала нелетальне обладнання, а пізніше – сучасну летальну зброю, зокрема комплекси JAVELIN, патрульні катери ISLAND, системи HIMARS і танки Abrams. Роль США у підготовці військових була ключовою для гармонізації стандартів української армії з НАТО. Однак реалізація допомоги зіткнулася з логістичними та фінансовими викликами, включаючи адаптацію техніки до українських стандартів і модернізацію застарілих зразків.

Політична підтримка США базувалася на послідовній дипломатичній і санкційній політиці, спрямованій на ізоляцію Росії, зміцнення міжнародного правопорядку та просування реформ в Україні. США запровадили масштабні

санкції, які торкнулися енергетики, фінансів, оборонного комплексу та окремих представників російського керівництва. Вони заблокували доступ РФ до західних технологій і фінансових ринків, створивши суттєвий економічний тиск. Адміністрації Обама, Трампа та Байдена, хоч і з різними акцентами, зберігали єдність у підтримці суверенітету України. Байден після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році значно посилив військову та економічну допомогу, зокрема через постачання систем ППО, артилерії та бронетехніки. Дипломатичні зусилля США були спрямовані на активізацію міжнародної підтримки України, інтеграцію до НАТО та ЄС, а також на збереження санкційного тиску на РФ.

США здійснювали багаторівневу економічну підтримку, спрямовану на стабілізацію економіки України, проведення реформ і забезпечення базових потреб громадян. З 2014 до 2016 року було надано кредитні гарантії на суму 3 мільярди доларів, які сприяли співпраці з МВФ і стабілізації фінансової системи. Після 2022 року пряма бюджетна підтримка через механізм PEACE Світового банку досягла 22,9 мільярда доларів, забезпечуючи функціонування критично важливих державних послуг. USAID, Корпорація США з фінансування міжнародного розвитку та Експортно-імпортний банк реалізували програми розвитку енергетики, аграрного сектору, малого бізнесу та інфраструктури. Особливого значення набула гуманітарна допомога під час зими 2022–2023 років, коли США забезпечили Україну генераторами, мобільними електростанціями, теплопроводами та фінансовою допомогою переселенцям.

Програма ленд-лізу, хоча й мала символічне значення, залишилася здебільшого декларативною через політичні та організаційні причини. Основний обсяг допомоги надходив через гнучкіші програми. Стратегічна співпраця між Україною та США у 2014–2023 роках базувалася на комплексній підтримці, яка включала військово-технічну допомогу, санкційний тиск на РФ, фінансову допомогу та гуманітарні ініціативи. Завдяки цим зусиллям Україна зміцнила свою обороноздатність, стабілізувала економіку та отримала

міжнародну підтримку. США продемонстрували готовність до тривалої співпраці, спрямованої на забезпечення миру, безпеки та процвітання України.

#### **РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА США В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД 3.1 ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНА СПІВПРАЦЯ**

Військово-технічна співпраця між Україною та Сполученими Штатами Америки є ключовим елементом стратегічного партнерства, особливо в контексті поствоєнного відновлення та зміцнення обороноздатності України. Після початку російської агресії у 2014 році США стали основним партнером України у сфері безпеки, надаючи значну військову та технічну допомогу. Ця підтримка включала постачання озброєння, проведення спільних навчань та тренувань українських військових. Опис стратегічного партнерства між Україною та США, поданий на платформі АрміяInform, демонструє еволюцію співпраці між двома країнами в контексті посилення обороноздатності України, зміцнення міжнародної безпеки та забезпечення регіональної стабільності. Видання акцентує увагу на ключових аспектах, що формують основу партнерства, зокрема безпековій допомозі, тренувальних програмах, підтримці демократичних цінностей та сприянні інтеграції України в євроатлантичну спільноту. Після початку російської агресії у 2014 році США стали одним із основних партнерів України, забезпечуючи значну фінансову, військову та технічну підтримку. Це включало постачання зброї, проведення спільних навчань та інструкторську допомогу для українських військових. Окремо виділяється створення у 2014 році Спільної багатонаціональної тренувальної групи – Україна, яка реалізує завдання з підготовки особового складу ЗСУ, сприяючи їхній модернізації та підвищенню бойової ефективності. [16]

Новим етапом у стратегічному партнерстві стало підписання у 2021 році оновленої Хартії стратегічного партнерства між Україною та США, що замінила попередню угоду 2008 року. Хартія визначає основні напрямки співпраці, серед яких підтримка суверенітету та територіальної цілісності України, визнання



важливості демократичних цінностей, кібербезпека, боротьба з гібридними загрозами та розширення співпраці у сфері оборонної промисловості. У тексті документа підкреслюється, що США непохитно підтримують територіальну цілісність України в її міжнародно визнаних кордонах, включаючи Крим. Особливий акцент зроблено на необхідності посилення оборонних спроможностей України, зокрема у сферах протидії кіберзлочинності та захисту інфраструктури від гібридних атак. Важливу роль у цьому відіграє обмін розвідувальними даними та спільна робота над формуванням Чорноморської стратегії НАТО, яка покликана гарантувати свободу судноплавства в регіоні та запобігати мілітаризації Чорного моря. Окремо висвітлюється роль США у реформуванні українського оборонно-промислового комплексу. У фокусі співпраці – розвиток спільного виробництва озброєння, створення нових технологічних рішень та залучення України до глобальних виробничих ланцюгів. Це дозволяє не лише зміцнити обороноздатність країни, але й сприяє її економічному зростанню в поствоєнний період.

У вересні 2021 року, в межах робочого візиту Президента України Володимира Зеленського до Сполучених Штатів було укладено низку важливих угод, які мають стати новою віхою у двосторонніх відносинах. Підписані документи охоплюють такі ключові сфери, як стратегічне оборонне партнерство, науково-технічне співробітництво, безпека космічних польотів, захист інформації та прикордонна безпека. Вони не лише закріплюють досягнутий рівень співпраці, а й формують нові напрями взаємодії, що матимуть стратегічне значення для обох країн. Однією з центральних угод стала рамкова угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони США щодо стратегічних основ оборонного партнерства. Цей документ закріплює принципову підтримку Сполученими Штатами суверенітету, територіальної цілісності та незалежності України. Особливий акцент зроблено на спільній протидії російській агресії та сприянні процесу інтеграції України в НАТО. Положення угоди підтверджують право України самостійно визначати зовнішньополітичний курс, а також окреслюють конкретні кроки щодо

посилення обороноздатності, прогресу в адаптації до стандартів НАТО та забезпечення регіональної безпеки. Програма дій, розрахована до 2026 року, передбачає проведення масштабних тренувань і навчань для українських військових, реалізацію реформ в оборонному секторі та поглиблення співпраці в Чорноморському регіоні. Не менш важливою стала угода про науково-дослідне співробітництво у сфері оборони. Цей документ закладає основу для спільних розробок і випробувань новітніх технологій, модернізації озброєння та залучення американських інвестицій в оборонну промисловість України. Окрім того, передбачено інтеграцію українських наукових установ у глобальні наукові процеси, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності української продукції на міжнародному ринку. Використання новітнього обладнання та технологій, доступ до яких Україна раніше не мала, стане поштовхом для модернізації військово-технічного потенціалу. Важливим елементом співпраці стала також угода у сфері космічних досліджень. Меморандум між Державним космічним агентством України та Космічним командуванням Міністерства оборони США розширює можливості для участі України у глобальних космічних програмах, зокрема в ініціативі «Артеміда». Документ передбачає обмін інформацією про космічну ситуацію, розвиток технологій для безпеки польотів і створення передумов для майбутніх комерційних запусків українських ракет-носіїв. Окремо було підписано угоду щодо захищеного зв'язку між Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку України та Державним департаментом США. Вона спрямована на створення надійного каналу комунікації для обміну чутливою інформацією, що зміцнить довіру між партнерами та сприятиме забезпеченню міжнародної безпеки. Значним кроком у сфері прикордонної безпеки стала угода між Державною прикордонною службою України та Митною та прикордонною службою США. Домовленості передбачають впровадження системи автоматизованого націлювання ATS-GLOBAL, яка дозволить ефективно аналізувати ризики, виявляти осіб, причетних до терористичної діяльності чи транскордонної злочинності, а також сприяти посиленню прикордонного контролю. Підписані угоди демонструють

системний підхід до поглиблення українсько-американського співробітництва у стратегічно важливих галузях. Вони не лише створюють передумови для посилення обороноздатності та модернізації ключових секторів економіки України, але й зміцнюють її позиції як надійного партнера у міжнародних безпекових і технологічних процесах. Це партнерство стає потужним фактором стабільності та розвитку як для України, так і для регіону в цілому. [35]

Сполучені Штати сьогодні є головним союзником України у війні проти Росії, надаючи масштабну фінансову, військову та технічну допомогу. Від початку повномасштабної агресії РФ військова підтримка з боку США стала критично важливим фактором обороноздатності України. За час президентства Джо Байдена американська допомога досягла майже 45 мільярдів доларів, включаючи постачання широкого спектра сучасного озброєння – від танків Abrams і систем HIMARS до ППО NASAMS і протитанкових комплексів Javelin.

Проте, навіть за значної підтримки, допомога Україні залишається предметом активних внутрішньополітичних дискусій у США. Напередодні важливих рішень Конгресу адміністрація Байдена неодноразово наголошувала, що підтримка України – це не лише боротьба за її свободу, а й інвестиція у безпеку всього демократичного світу. Президент Байден підкреслив, що єдність союзників НАТО та партнерів України є ключовим чинником у протистоянні агресії Росії. Наприкінці листопада 2023 року США оголосили про черговий пакет військової допомоги на 100 мільйонів доларів, який включає зенітні ракети Stinger, артилерійські снаряди, протитанкові комплекси Javelin, боєприпаси для HIMARS та інше необхідне обладнання. Міністр оборони США Ллойд Остін заявив, що США прагнуть допомогти Україні захистити себе зараз і створити умови для стримування агресії в майбутньому. 6 – 7 грудня 2023 року у Вашингтоні відбулася перша спільна військово-промислова конференція України та США, яка заклала основу для поглиблення співпраці у сфері оборонної промисловості. Було підписано Меморандум про прискорення спільного виробництва та обмін технічними даними. Документ передбачає

створення в Україні виробничих потужностей для забезпечення армії озброєнням, зокрема у сферах протиповітряної оборони, виробництва боєприпасів та ремонту техніки. Ця ініціатива не лише посилить обороноздатність України, але й сприятиме економічному відновленню.

Одним із важливих напрямів стало обговорення можливостей локалізації виробництва зброї на території України. Це дозволить країні швидше отримувати необхідне озброєння, а також зменшить залежність від імпорту. Українська делегація також звернулася до США із запитом на постачання нових типів озброєння, серед яких сучасні системи ППО THAAD, дрони MQ-9B Sky Guardian, винищувачі F-18 Hornet, транспортні літаки C-17 Globemaster та гелікоптери Black Hawk. Михайло Подоляк, радник голови Офісу Президента України, зазначив, що підтримка України – це інвестиція у безпеку США. Він підкреслив важливість активної роботи українських лобістів у США для мобілізації політичної підтримки. На думку Подоляка, успіх України у війні зменшить ризики глобальної дестабілізації, які генерує Росія, та створить перспективи для нового міжнародного порядку.

Марк Войджер, експерт у сфері глобального менеджменту, наголосив, що Україна може стати важливим центром оборонно-промислового комплексу у Східній Європі. Проте для реалізації цього потенціалу необхідно вирішити питання безпеки, адже військові заводи можуть стати мішенню для російських ударів. Авіаційний експерт Костянтин Криволап звернув увагу на ефективність запитуваного озброєння. На його думку, не всі запропоновані системи відповідають актуальним потребам України, зокрема через високу вартість та специфіку використання в умовах інтенсивних бойових дій. Військовий аналітик Денис Попович наголосив на тому, що допомога Україні стала предметом політичних торгів у США. Це ускладнює процес ухвалення рішень, особливо у контексті передвиборчої кампанії 2024 року. Попри внутрішньополітичні перипетії у США, співпраця з Україною у військовій сфері демонструє динамічний розвиток. Підписані домовленості та ініціативи створюють основу для поглиблення партнерства, яке є критично важливим у

контексті триваючої війни. Інтеграція оборонної промисловості України у глобальні виробничі потужності та локалізація виробництва озброєння на території країни не лише зміцнять обороноздатність, але й сприятимуть її економічному відновленню. [12]

Співпраця також включає передачу сучасних зразків озброєння та техніки. Зокрема, США оголосили про надання Україні танків M1 Abrams, а українські пілоти розпочали навчання на винищувачах F-16. Крім того, нові пакети військової допомоги включають ракети для систем ППО, боєприпаси для HIMARS, артилерійські снаряди, засоби розмінування та інше обладнання, необхідне для підвищення обороноздатності України. [34] Важливим аспектом є інтеграція українського оборонно-промислового комплексу у глобальні виробничі ланцюги. Спільне виробництво озброєння з американськими компаніями сприятиме розвитку технологічного потенціалу України, створенню робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності української оборонної продукції на міжнародному ринку. Це також дозволить Україні швидше отримувати необхідне озброєння та техніку, що є критично важливим у контексті відновлення після війни. [13] Перспективи розвитку стратегічного партнерства між Україною та США у військово-технічній сфері в поствоєнний період є обнадійливими. Поглиблення співпраці сприятиме зміцненню обороноздатності України, її відновленню та інтеграції у євроатлантичні структури безпеки.

Союз між Україною та Сполученими Штатами Америки, заснований на спільних демократичних цінностях і юридичних принципах, набуває все більшої важливості в умовах глобального протистояння демократії та автократії. Сьогодні США – головний союзник України у боротьбі проти російської агресії, надаючи масштабну військову, фінансову та дипломатичну підтримку, яка є критично важливою для збереження суверенітету та територіальної цілісності нашої держави. У 2022 році багато політиків і експертів як на Заході, так і в Росії, вважали, що Збройні Сили України не зможуть ефективно протистояти російським військам. Прогнозували, що Київ упаде за кілька діб. Однак

українська армія не лише витримала перший удар, але й довела здатність протидіяти агресору, виявивши мужність, високий моральний дух і ефективність на полі бою. У значній мірі це стало можливим завдяки суттєвій допомозі країн Заходу, зокрема США, які постачали сучасне озброєння, боєприпаси та техніку.

Загалом, адміністрація президента Джо Байдена спрямувала Україні понад 45 мільярдів доларів на безпекову допомогу. Серед переданого озброєння – танки Abrams, системи HIMARS, комплекси ППО NASAMS і Patriot, а також бойові машини піхоти Bradley. Ці постачання значно посилили обороноздатність України і створили паритет на полі бою. Важливим орієнтиром для розуміння довгострокової політики США є *«Стратегія національної безпеки США 2022 року»*, яка визначає пріоритети американської зовнішньої політики. Президент США Джо Байден зазначив, що світ перебуває на етапі великих змін, і Америка має зберігати глобальне лідерство, щоб протидіяти загрозам, що виходять від автократичних режимів, зокрема Росії та Китаю. Стратегія акцентує увагу на підтримці демократій, які зіштовхуються з викликами автократій. Для України це означає, що Сполучені Штати й надалі залишатимуться її ключовим союзником у війні з Росією, надаючи підтримку як на полі бою, так і в економічному відновленні після війни. Союз між Україною та США базується на схожості політичних поглядів і цінностей. Як і США, Україна обрала шлях демократичного розвитку, що робить її природним союзником у глобальному протистоянні демократії й автократії. Для України підтримка США означає не лише військову допомогу, але й політичну та економічну стабільність. У свою чергу, для Америки перемога України є принципово важливою з огляду на необхідність утримання глобального балансу сил. Сполучені Штати не можуть дозволити автократичній Росії перемогти демократичну Україну, адже це значно послабить їхній вплив у світі та поставить під сумнів лідерство США у демократичному блоці. Перемога України стане символом переваги демократії над автократією, що посилить позиції Америки та її союзників. Американська підтримка Україні базується на

глибокій симпатії до боротьби українців за свободу. В умовах демократії громадська думка має вирішальне значення, а тому як демократи, так і республіканці в США підтримують Україну. Згідно з передбаченнями, Сполучені Штати й надалі дотримуватимуться стратегії підтримки України, незалежно від політичної ситуації в країні. Крім того, перемога України у війні з Росією відповідатиме глобальним інтересам США, забезпечуючи стабільність у Європі та зменшуючи вплив авторитарних режимів. Для України стратегічне партнерство зі США – це не лише шанс зберегти незалежність, а й можливість досягти нового рівня розвитку, інтегруватися у євроатлантичну спільноту та стати повноправним членом міжнародного демократичного співтовариства. Сьогодні партнерство між США та Україною має всі передумови для довгострокового розвитку. Успіх України стане не лише її перемогою, але й свідченням ефективності демократій у протистоянні з автократіями. Спільні політичні принципи та відданість демократичним цінностям створюють надійний фундамент для подальшої співпраці, яка буде вигідною для обох сторін. [23] Сьогодні відносини між Україною та Сполученими Штатами виходять на якісно новий рівень, стаючи важливою складовою глобальної архітектури безпеки. Цей союз, заснований на спільних цінностях демократії та верховенства права, є не лише взаємовигідним, але й стратегічно необхідним у контексті сучасних геополітичних викликів.

Україна, як демократична держава, продовжує боротися за своє місце у світі в умовах безпрецедентної російської агресії. З іншого боку, Сполучені Штати, маючи на меті збереження глобального лідерства, прагнуть підтримувати демократії, які опинилися під загрозою. Ключовим елементом українсько-американського партнерства є військово-технічна співпраця. США не лише забезпечують Україну сучасним озброєнням, але й інвестують у розвиток її оборонних спроможностей. Це включає спільні навчання, консультації та матеріально-технічну підтримку. Програму допомоги адаптовано до потреб української армії, що дає змогу підвищувати її боєготовність та адаптуватися до стандартів НАТО. Системи ППО, танки

Abrams, HIMARS, комплекси Javelin – усе це вже стало частиною оборонного арсеналу України, що допомагає не лише стримувати агресора, але й повертати окуповані території. Однак, окрім постачання озброєння, важливим залишається реформування оборонного сектору, зокрема впровадження демократичного контролю над Збройними Силами та сектором безпеки. Окрім військової сфери, стратегічне партнерство має вагомий економічний компонент. США підтримують реформи, спрямовані на трансформацію економіки України, зокрема в енергетичному секторі. Енергетична безпека, як частина глобальної безпекової політики, залишається однією з ключових тем українсько-американських відносин. Співпраця у галузі відновлюваних джерел енергії, скорочення залежності від російських енергоресурсів та інтеграція до європейського енергетичного ринку є важливими складовими цього напрямку. Інвестиції у відновлення української інфраструктури, яка постраждала внаслідок війни, та підтримка малого і середнього бізнесу є ще одним напрямком взаємодії. Важливо зазначити, що такі ініціативи не лише сприяють економічному відновленню України, але й відкривають нові можливості для американського бізнесу. Союз України та США має значення не лише для регіональної стабільності, але й для глобальної безпеки. У сучасному світі демократія та автократія зіштовхнулися у прямому протистоянні, і Україна стала форпостом цієї боротьби. Її успіх стане доказом переваги демократичних цінностей, що має стратегічне значення для всього вільного світу. Президент США Джо Байден у «Стратегії національної безпеки США 2022 року» наголосив, що Америка не дозволить автократичним режимам, таким як Росія, диктувати умови у глобальному порядку. Україна ж, як партнер, відіграє ключову роль у цьому протистоянні. Партнерство України та США є взаємовигідним і перспективним. Для України це можливість зберегти суверенітет, модернізувати армію та економіку, інтегруватися у євроатлантичні структури. Для США – це підтвердження ролі лідера демократичного світу та ефективної стратегії у стримуванні агресії автократій. У майбутньому розвиток цих відносин залежатиме від успішності реформ в Україні та здатності США



підтримувати стабільність і безпеку своїх союзників. Однак уже сьогодні можна з упевненістю сказати, що стратегічне партнерство України та США є надійним фундаментом для побудови більш безпечного та стабільного світу. [39]

**Таблиця 4.1. Аспекти подальшої співпраці між Україною та США**

| Період/Дата        | Подія/Угода                                                                      | Опис                                                                                                                                                          | Значення/Результати                                                                                |
|--------------------|----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2014 рік           | Початок військово-технічної співпраці після російської агресії                   | США стали основним партнером України у сфері безпеки, надаючи військову та технічну допомогу                                                                  | Посилення обороноздатності України, проведення спільних навчань, тренування українських військових |
| 2014 рік           | Створення Спільної багатонаціональної тренувальної групи – Україна               | Реалізація завдань з підготовки особового складу ЗСУ                                                                                                          | Модернізація ЗСУ, підвищення бойової ефективності                                                  |
| 2021 рік           | Підписання оновленої Хартії стратегічного партнерства між Україною та США        | Визначення основних напрямків співпраці: підтримка суверенітету, демократичних цінностей, кібербезпека, боротьба з гібридними загрозами                       | Посилення оборонних спроможностей України, підтримка територіальної цілісності, зокрема Криму      |
| Вересень 2021 року | Укладення низки важливих угод під час візиту Президента України до США           | Угоди у сферах стратегічного оборонного партнерства, науково-технічного співробітництва, безпеки космічних польотів, захисту інформації, прикордонної безпеки | Закріплення досягнутого рівня співпраці, формування нових напрямів взаємодії                       |
| 2022 рік           | Розширення військової підтримки США під час повномасштабної агресії РФ           | Надання сучасного озброєння: танки Abrams, системи HIMARS, ППО NASAMS, комплекси Javelin                                                                      | Критичне посилення обороноздатності України, створення паритету на полі бою                        |
| Листопад 2023 року | Оголошення про пакет військової допомоги на 100 млн доларів (за даними тексту)   | Включає зенітні ракети Stinger, артилерійські снаряди, комплекси Javelin, боєприпаси для HIMARS                                                               | Підтримка оборонних потреб України, зміцнення ППО                                                  |
| Грудень 2023 року  | Перша спільна військово-промислова конференція України та США (за даними тексту) | Підписано Меморандум про спільне виробництво та обмін технічними даними                                                                                       | Створення в Україні виробничих потужностей для озброєння, економічне відновлення                   |
| 2023 рік           | Інтеграція України в глобальні виробничі ланцюги оборонної промисловості         | Спільне виробництво озброєння, розвиток технологічних рішень                                                                                                  | Зміцнення обороноздатності, економічне зростання в поствоєнний період                              |
| Перспективи        | Поглиблення стратегічного партнерства у військово-технічній сфері                | Реформування оборонного сектору, інтеграція в євроатлантичні структури безпеки                                                                                | Зміцнення позицій України як надійного партнера, забезпечення регіональної та глобальної безпеки   |

Багатостороння співпраця між Україною та Сполученими Штатами Америки є фундаментальною складовою їхнього стратегічного партнерства.

Після початку російської агресії у 2014 році США стали головним союзником України у сфері безпеки, надаючи значну військову та технічну допомогу. Це сприяло посиленню обороноздатності України, модернізації Збройних Сил та підвищенню бойової ефективності. Підписання у 2021 році Хартії стратегічного партнерства та укладення низки важливих угод закріпили досягнутий рівень співпраці та відкрили нові напрями взаємодії, зокрема в галузях кібербезпеки, науково-технічного співробітництва та космічних досліджень.

Під час повномасштабної агресії Росії (згідно з наданим текстом) військова підтримка США стала критично важливою для обороноздатності України. Надання сучасного озброєння, такого як танки Abrams, системи HIMARS та комплекси Javelin, сприяло створенню паритету на полі бою та посиленню позицій України у протистоянні з агресором. Перспективи розвитку стратегічного партнерства включають інтеграцію України в глобальні виробничі ланцюги оборонної промисловості, спільне виробництво озброєння та реформування оборонного сектору. Це не лише зміцнить оборонні спроможності країни, але й сприятиме її економічному зростанню в поствоєнний період. Стратегічне партнерство зі США є критично важливим для України в контексті інтеграції в євроатлантичні структури безпеки та забезпечення регіональної стабільності. Спільні цінності та відданість принципам суверенітету та територіальної цілісності створюють основу для подальшого поглиблення співпраці, що є взаємовигідною для обох країн і сприяє зміцненню безпеки.

#### **Висновки до розділу IV**

Військово-технічна співпраця між Україною та Сполученими Штатами Америки стала однією з найважливіших складових стратегічного партнерства двох країн. Вона забезпечує основу для посилення обороноздатності України, сприяє її адаптації до стандартів НАТО, а також є потужним фактором стабільності та безпеки в регіоні. Починаючи з 2014 року, після початку

російської агресії, Сполучені Штати стали головним союзником України у сфері безпеки, надаючи військову, технічну, фінансову та дипломатичну підтримку.

Одним із ключових досягнень співпраці стало створення Спільної багатонаціональної тренувальної групи, що реалізує завдання з підготовки особового складу ЗСУ, підвищуючи бойову ефективність української армії. Крім того, військова допомога США включала сучасні системи озброєння: танки Abrams, системи HIMARS, комплекси ППО NASAMS, протитанкові комплекси Javelin та багато іншого. Ці поставки стали вирішальними у забезпеченні обороноздатності України, а також створили паритет у протистоянні з російським агресором. Підписання оновленої Хартії стратегічного партнерства у 2021 році стало новою віхою в українсько-американських відносинах. Цей документ визначив пріоритетні напрями співпраці, серед яких підтримка суверенітету України, кібербезпека, боротьба з гібридними загрозами, розвиток оборонної промисловості та інтеграція в НАТО. Особливий акцент зроблено на регіональній стабільності, включаючи Чорноморський регіон, який набуває стратегічного значення у протидії російській агресії.

Перспективи співпраці включають не лише військову допомогу, але й спільне виробництво озброєння та технологічний розвиток. Під час військово-промислової конференції 2023 року було підписано Меморандум про спільне виробництво зброї та обмін технічними даними. Це дозволить створити в Україні нові виробничі потужності, інтегрувати її в глобальні виробничі ланцюги, а також зменшити залежність від імпорту. Значні кроки зроблено і в науково-технічному співробітництві. Спільні програми модернізації озброєнь та залучення американських інвестицій дозволять Україні використовувати передові технології, які раніше були недоступними. Угода про безпеку космічних польотів створює можливості для інтеграції України у глобальні космічні програми, зокрема в рамках ініціативи «Артеміда». Стратегічне партнерство між Україною та США має взаємовигідний характер. Для України воно є ключем до збереження суверенітету, зміцнення обороноздатності, економічного відновлення та інтеграції в євроатлантичну спільноту. Для США

це підтвердження лідерства у світі, підтримка демократичних цінностей та стримування автократичних режимів. У майбутньому співпраця залежатиме від успішності реформ в Україні та здатності США підтримувати союзників у змінному глобальному середовищі. Однак уже зараз зрозуміло, що цей союз є не лише необхідним, але й стратегічно важливим для обох країн. Разом вони здатні забезпечити стабільність і безпеку у регіоні, створивши фундамент для мирного та демократичного розвитку в умовах глобальних викликів.

## **ВИСНОВКИ**

Загальні висновки до дослідження стратегічного партнерства України та США в умовах російсько-української війни 2014–2023 років можна сформулювати, враховуючи ключові аспекти співпраці та її вплив на міжнародну позицію України. Стратегічне партнерство між Україною та США є надзвичайно важливим інструментом для забезпечення обороноздатності, національної безпеки та економічної стабільності України в умовах триваючої агресії з боку Росії. Це партнерство стало визначальним чинником у зміцненні військової стійкості України через постачання сучасних систем озброєння, надання технічної допомоги та проведення спільних навчань. Американська політична підтримка, яка включає санкції проти Росії та мобілізацію міжнародної спільноти на підтримку України, дозволила зміцнити позиції країни на глобальній арені. В економічній сфері співпраця із США сприяла зменшенню енергетичної залежності України від Росії, залученню інвестицій у ключові галузі та підтримці реформ, спрямованих на інтеграцію до європейського економічного простору. Гуманітарна допомога та програми підтримки постраждалих від війни також відіграли важливу роль у забезпеченні соціальної стабільності. Російсько-українська війна продемонструвала ефективність стратегічного партнерства у вирішенні глобальних і регіональних викликів. США стали лідером міжнародної коаліції, яка підтримує суверенітет та територіальну цілісність України. Ця співпраця також створила умови для розробки моделей майбутньої взаємодії у постконфліктний період.

Результати виконання завдань дослідження дозволяють детально висвітлити основні аспекти стратегічного партнерства між Україною та США в історичному, сучасному і перспективному контекстах. Дослідження встановило, що стратегічне партнерство є специфічною формою довгострокової взаємодії між державами, яка базується на узгодженні національних інтересів у різних сферах: військовій, політичній, економічній, соціальній та культурній. Аналіз показав, що ключовими факторами формування таких відносин є спільні стратегічні цілі, економічна взаємозалежність, політичне узгодження, історичні та культурні зв'язки, а також правова й інституційна база. Методи оцінки ефективності співпраці, такі як SWOT-аналіз, аналіз ключових показників результативності (KPI) та аналіз ланцюга цінностей, дозволили визначити сильні сторони партнерства і його вплив на міжнародну систему безпеки. Теоретичний огляд також підтвердив, що стратегічне партнерство є адаптивним механізмом, який реагує на глобальні виклики та сприяє стабільності в умовах багатополярного світу. Дослідження виявило, що після встановлення дипломатичних відносин у 1991 році стратегічне партнерство між Україною та США розвивалося у три основні етапи. У 1990-х роках воно базувалося на підтримці демократичних реформ і економічної стабільності в Україні. У 2000-х роках партнерство поглибилося завдяки участі України в міжнародних миротворчих місіях, підписанню важливих безпекових угод і зміцненню економічної співпраці. Євромайдан став переломним моментом, який переорієнтував двосторонні відносини на протистояння російській агресії.

У 2014–2023 роках стратегічне партнерство набуло критично важливого значення. У військово-технічній сфері США надавали Україні озброєння, включаючи системи протиповітряної оборони, розвідувальні технології та проведення навчань для українських військових. Політична підтримка включала запровадження масштабних санкцій проти Росії та мобілізацію міжнародної коаліції на захист суверенітету України. Економічна взаємодія зосереджувалася на диверсифікації енергопостачання, фінансовій допомозі та підтримці економічних реформ. Гуманітарна складова охоплювала програми допомоги для

внутрішньо переміщених осіб, відновлення зруйнованої інфраструктури та підтримку у сфері охорони здоров'я. Аналіз показав, що партнерство значно підвищило обороноздатність України, стабілізувало її економіку та зміцнило її міжнародну позицію. Оцінка перспектив стратегічного партнерства після завершення війни засвідчила, що основні напрями співпраці включають подальше зміцнення оборонного потенціалу України через інтеграцію у системи колективної безпеки, такі як НАТО, та розширення військово-технічної співпраці. У політичній сфері прогнозується активізація зусиль із забезпечення членства України в євроатлантичних структурах та формування нових механізмів регіональної стабільності. Економічна взаємодія передбачає залучення іноземних інвестицій, відбудову інфраструктури та розвиток високотехнологічних секторів. Політична інтеграція на міжнародній арені та участь у вирішенні глобальних викликів можуть зміцнити позиції України як надійного партнера США. Головною умовою ефективного розвитку партнерства є продовження реформ в Україні, забезпечення прозорості та інституційної спроможності. Виконання завдань дослідження дозволило отримати цілісну картину стратегічного партнерства України та США, яка демонструє його еволюцію, сучасний стан і потенціал для подальшого розвитку.

Загальні судження у висновках до дослідження стратегічного партнерства між Україною та США відображають багатогранність і значимість цього явища як для національної безпеки України, так і для стабільності міжнародної системи.

Стратегічне партнерство між Україною та США є ключовим елементом сучасної зовнішньої політики України, що поєднує інтереси обох країн у протидії глобальним і регіональним викликам. Воно виявилось ефективним інструментом для підвищення обороноздатності України, забезпечення її енергетичної незалежності, економічної стабільності та просування демократичних реформ. Російсько-українська війна суттєво підсилила цінність цього партнерства, адже підтримка США виявилася вирішальною для збереження українського суверенітету. Важливим аспектом співпраці є її

системний характер, який охоплює військову, економічну, гуманітарну та політичну складові. Це забезпечує не лише стійкість України перед зовнішніми загрозами, але й створює умови для її інтеграції до євроатлантичного простору. Водночас партнерство з США сприяє посиленню позицій України на міжнародній арені, забезпечуючи їй підтримку з боку провідних держав і міжнародних організацій. Аналіз також вказує на перспективність стратегічного партнерства в поствоєнний період. Успіх цієї співпраці залежатиме від продовження внутрішніх реформ в Україні, зокрема у сфері оборони, економіки та верховенства права, а також від збереження взаємної довіри та узгодження стратегічних цілей з боку обох партнерів. Загалом, стратегічне партнерство між Україною та США можна розглядати як модель взаємовигідної співпраці, яка демонструє здатність двох держав досягати спільних цілей в умовах складного міжнародного середовища. Це партнерство має не лише поточну важливість, але й значний потенціал для поглиблення у довгостроковій перспективі, сприяючи стабільності й безпеці як у регіоні, так і в глобальному масштабі.

Важливість дослідження стратегічного партнерства між Україною та США у науковому дискурсі полягає у здатності проливати світло на фундаментальні аспекти сучасних міжнародних відносин, а також формувати підґрунтя для розробки ефективних моделей взаємодії держав у складному глобальному середовищі. Дослідження має значну наукову важливість, адже дозволяє уточнити і поглибити теоретичне розуміння самого поняття стратегічного партнерства. У традиційних підходах до аналізу міжнародних відносин цей феномен часто розглядається поверхнево, без урахування його багатовимірності та динамічності. Однак приклад відносин між Україною та США ілюструє, що стратегічне партнерство виходить за рамки стандартних військових чи економічних альянсів, поєднуючи політичну, гуманітарну, безпекову та культурну складові. Результати дослідження можуть бути використані для формування державної політики України, зокрема у контексті розробки стратегії її інтеграції у євроатлантичний простір, зміцнення міжнародної підтримки та забезпечення безпеки в регіоні. Для Сполучених

Штатів це партнерство також є стратегічно значущим як елемент посилення впливу в Східній Європі та стримування агресивної політики Росії. Дослідження стратегічного партнерства між Україною та США є важливим не лише для розширення теоретичних знань про міжнародні відносини, але й для розробки інноваційних підходів до вирішення глобальних і регіональних проблем. Його результати мають значення для подальшого розвитку науки про міжнародну співпрацю, а також для забезпечення практичної підтримки ефективної взаємодії між державами.



## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Американський ленд-ліз для України закінчився, так і не почавшись. Чому він не запрацював - BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4n5p6pgengo>
2. Бегма В. М., Шемаєв В. М., Радов Д. Г. Нові напрями військово-технічного співробітництва Україна – США Стратегічні пріоритети. 2019. №3–4 (51). С. 76–82.  
URL: <https://niss-priority.com/index.php/journal/article/download/266/253/>
3. Воєнно-технічна співпраця України та США - Польсько-український портал. *Польсько-український портал*. URL: <https://www.polukr.net/uk/blog/2022/02/vojenno-techniczna-spivpraca-ukraini-ta-ssza/>
4. Гандзюра А. Стратегічне партнерство як інструмент реалізації міжнародних двосторонніх відносин. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 376–383.  
URL: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.1654>
5. Гарантії США безпеці України: погляд у минуле – близьке і далеке - Юридична Газета. *Юридична газета – онлайн версія*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/garantiyi-ssha-bezpeci-ukrayini-poglyad-u-minule--blizke-i-daleke.html>
6. Грищенко С. Методологічні положення формування відносин стратегічного партнерства в туризмі. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65.  
URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-30>
7. Гурицька М. С., Рихлік В. А. Військово-політична комунікація України з Європейським Союзом та США. *Політичне життя*. 2024. № 1. С. 133–140.  
URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.1.19>
8. Дейниченко О. Л. Р. Україна і США відзначили 25-річчя встановлення дипломатичних відносин. *Голос Америки Українською*. URL: <https://www.holosameryky.com/a/us-ukraine-diplomatic/3689811.html>

9. Дії США для зміцнення економіки України. *U.S. Embassy in Ukraine*.  
URL: [https://ua.usembassy.gov/uk/u-s-action-to-strengthen-ukraines-economy/?utm\\_source=chatgpt.com](https://ua.usembassy.gov/uk/u-s-action-to-strengthen-ukraines-economy/?utm_source=chatgpt.com)
10. Добірка даних: допомога США Україні. *U.S. Embassy in Ukraine*.  
URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/fact-sheet-u-s-assistance-ukraine-uk/>
11. Дорош Л. Новітній пріоритет співпраці України та США: союзні відносини. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2015. Вип. 27. С. 95-101. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unir\\_2015\\_27\\_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unir_2015_27_17)
12. Зближення США та України у військовому співробітництві на тлі перипетій у Конгресі – думки експертів - Freedom. *Freedom*.  
URL: [https://uatv.ua/uk/zblyzhennya-ssha-ta-ukrayiny-u-vijskovomu-spivrobitnytstvi-na-tli-perypetij-u-kongresi-dumky-ekspertiv/?utm\\_source=chatgpt.com](https://uatv.ua/uk/zblyzhennya-ssha-ta-ukrayiny-u-vijskovomu-spivrobitnytstvi-na-tli-perypetij-u-kongresi-dumky-ekspertiv/?utm_source=chatgpt.com)
13. Зміцнення співпраці зі США, виробництво зброї в Україні та посилення ВПК: підсумки військової конференції у Вашингтоні в огляді експертів - Freedom. *Freedom*.  
URL: [https://uatv.ua/uk/zmitsnennya-spivpratsi-zi-ssha-vyrobnytstvo-zbroyi-v-ukrayini-ta-posylennya-vpk-pidsumky-vijskovoyi-konferentsiyi-u-vashyngtoni-v-oglyadi-ekspertiv/?utm\\_source=chatgpt.com](https://uatv.ua/uk/zmitsnennya-spivpratsi-zi-ssha-vyrobnytstvo-zbroyi-v-ukrayini-ta-posylennya-vpk-pidsumky-vijskovoyi-konferentsiyi-u-vashyngtoni-v-oglyadi-ekspertiv/?utm_source=chatgpt.com)
14. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї: Меморандум Україна від 05.12.1994. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998\\_158#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text)
15. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії проти України : аналітична доповідь. [А. Бобровицький, Н. Гавриленко, А. Гончарук, І. Ус, Г. Широкий, Р. Юлдашев] ; за заг. ред. М. Паламарчука. Київ. НІСД, 2023. 76 с. – (Серія «Міжнародні відносини»).  
URL: <https://doi.org/10.53679/NISS?analytrep.2023.10>
16. Оновлення Хартії давніх союзників: як розвивається стратегічне партнерство України та США. *АрміяInform – Інформаційне агентство АрміяInform*.  
URL: <https://armyinform.com.ua/2021/11/12/onovlennya-hartiyi-davnih-soyuzny>

[kiv-yak-rozvyvayetsya-strategichne-partnerstvo-ukrayiny-ta-ssha/?utm\\_source=chatgpt.com](http://kiv-yak-rozvyvayetsya-strategichne-partnerstvo-ukrayiny-ta-ssha/?utm_source=chatgpt.com)

17. Останній Бастіон. Як США змусили Україну відмовитися від ядерної зброї на вимогу росії. *Новини України - Останній Бастіон*. URL: [https://bastion.tv/yak-ssha-zmusili-ukrayinu-vidmovitisya-vid-yadernoyi-zbroyi-na-vimogu-rosiyi\\_n58777](https://bastion.tv/yak-ssha-zmusili-ukrayinu-vidmovitisya-vid-yadernoyi-zbroyi-na-vimogu-rosiyi_n58777)
18. Погорєлова І. С. Американсько-українські відносини у 90-ті роки ХХ століття: політичний аспект. *Наукові праці МАУП 2008, випуск 2(18), с 223–2291*. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/download/3734/4099/4479>
19. Політика та історія дипломатичних відносин. *Посольство США в Україні*. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/our-relationship-uk/policy-history-uk/>
20. Політичний діалог України та США з 2014 р. і до сьогодні - Польсько-український портал. *Польсько-український портал*. URL: <https://www.polukr.net/uk/blog/2022/01/politycznyj-dialog-ukrainy-ta-usa-z-2014-do-sohodni/>
21. Політичні відносини. *Посольство України в Сполучених Штатах Америки*. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/politichni-vidnosini-mizh-ukrayino-yu-ta-ssha>
22. Проєкт Агентства USAID «Економічна підтримка України» підтримує проєкти розвитку експортної інфраструктури України. *Міністерство інфраструктури України*. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34547.html>
23. Реалії і перспективи стратегічного партнерства США і України - Борисфен Інтел. *Борисфен Інтел*. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/realiyi-i-perspektyvy-stratehichnoho-partnerstva-ssha-i-ukrayiny/>
24. Ржевська Н. Стратегічне партнерство Україна-США: становлення та прогноз. Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. № 41. Ч. II. Київ. Київський національний університет імені Тараса

- Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2003. С. 32–38.  
URL: [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/rzhevskaja\\_strategichne.pdf](https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/rzhevskaja_strategichne.pdf)
25. Спільна заява про розвиток дружби і партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки: Заява Сполуч. Штати Америки від 04.03.1994. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840\\_112#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_112#Text)
26. Сполучені Штати Америки. *Електронна бібліотека | Інститут історії України*.  
URL: [http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=DOP&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Spolucheni\\_S](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=DOP&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Spolucheni_S)
27. Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць/ За загальною редакцією кандидата історичних наук, доцента С.В. Толстова. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» Київ. 2016. 145 с.  
URL: <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/novi-vydannia-institutu/strategichne-partnerstvo-v-zovnishnii-politytsi-ssha-yes-ta-krain-latynoamerykansko-ho-rehionu-zbn-p-za-zah-red-kin-dots-sv-tolstova-k-du-institut-vsesvitnoi-istorii-nan-ukrainy-2016-145-s.html>
28. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах. Монографія. Київ. Вадекс, 2018. 542 с.  
URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/14616/3/Тихомирова%20301-343.pdf>
29. «Стратегічне партнерство України». Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень*.  
URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/strategichne-partnerstvo-ukraini-analitichna-zapiska>

30. США надали критично важливу підтримку, яка допомогла Україні пережити воєнну зиму. *U.S. Embassy in Ukraine*. URL: [https://www.usaid.gov/uk/news-information/press-releases/mar-30-2023-us-assistance-provides-critical-support-help-ukraine-emerge-winter-war?utm\\_source=chatgpt.com](https://www.usaid.gov/uk/news-information/press-releases/mar-30-2023-us-assistance-provides-critical-support-help-ukraine-emerge-winter-war?utm_source=chatgpt.com)
31. США опублікували розсекречені документи щодо ядерного роззброєння України. 5 канал. URL: <https://www.5.ua/polityka/ssha-opublikuvaly-rozsekrecheni-dokumenty-shchodo-iadernoho-rozzbroiennia-ukrainy-321424.html>
32. «Україна в безпековій політиці США». Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/ukraina-v-bezpekovi-y-politici-ssha-analitichna-zapiska>
33. Україна-США: побудова відносин на основі спільних інтересів, а не криз. *Центр «Нова Європа»*. URL: <https://neweurope.org.ua/analytics/ukrayina-ssha-pobudova-nosyn-na-osnovi-spilnyh-interesiv-a-ne-kryz/>
34. Україна та її союзники. Огляд військово-технічної співпраці в першій половині вересня | УССД. УССД. URL: [https://ussd.org.ua/2023/09/19/ukrayina-ta-yiyi-soyuznyky-oglyad-vijskovo-tehnichnoyi-spivpracy-v-pershij-polovyni-veresnya/?utm\\_source=chatgpt.com](https://ussd.org.ua/2023/09/19/ukrayina-ta-yiyi-soyuznyky-oglyad-vijskovo-tehnichnoyi-spivpracy-v-pershij-polovyni-veresnya/?utm_source=chatgpt.com)
35. У присутності Президента підписано угоду, яка визначає новий етап співпраці України та США у сфері оборони й безпеки. *Офіс Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-prisutnosti-prezidenta-pidpisano-ugodu-yaka-viznachaye-nov-70461>
36. Фаріон І. Д. Стратегічний аналіз: Навчальний посібник для студентів і аспірантів. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 635 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/656/1/стратегічний%20аналіз.pdf>

37. Хартія Україна-США про стратегічне партнерство : Хартія Сполуч. Штати Америки від 19.12.2008.  
URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840\\_140#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_140#Text)
38. Чень М. Передумови та фактори впливу на формування економічної стратегії реалізації корпоративних інтеграційних процесів. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2023. Т. 2, № 5. С. 27–44. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20230205.03>
39. Черевко П., Черевко П., Черевко І. Сучасний стан стратегічного партнерства України зі Сполученими Штатами Америки: правові аспекти. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2021. № 2(27). С. 26–35.  
URL: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2021.2\(27\).26-35](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2021.2(27).26-35)
40. Якою була підтримка України з боку США за республіканців та демократів. *Слово і Діло*.  
URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/11/12/infografika/finansy/yakoyu-bula-pidtrymka-ukrayiny-boku-ssha-respublikancziv-ta-demokrativ>
41. Butenko N., Kot L. Methodological approaches to the evaluation of the effectiveness of partnership relations. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. P. 42. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-42-49>
42. Санкції США проти РФ: поточний огляд та перспективи. *Prism UA*.  
URL: [https://prismua.org/us\\_sanctions/](https://prismua.org/us_sanctions/) (дата звернення: 04.12.2024).
43. Context | Ukraine | U.S. Agency for International Development. *U.S. Agency for International Development*. URL: <https://www.usaid.gov/ukraine/history>
44. Czechowska L. The concept of strategic partnership as an input in the modern alliance theory. *The Copernicus Journal of Political Science*. 2013. P. 36–51.  
URL: [https://www.researchgate.net/publication/264257630\\_The\\_concept\\_of\\_strategic\\_partnership\\_as\\_an\\_input\\_in\\_the\\_modern\\_alliance\\_theory](https://www.researchgate.net/publication/264257630_The_concept_of_strategic_partnership_as_an_input_in_the_modern_alliance_theory)
45. Danyliuk M., Krykhivska N., Danyliuk-Chernykh I. Strategic partnership of business entities in behavioral economy. *Herald UNU. International Economic Relations And World Economy*. 2020. No. 29.  
URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-8>

46. Factors of the Formation of Strategic Alliances / V. M. Orlov et al. *Business Inform.* 2019. Vol. 12, no. 503. P. 76–81.  
URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-76-81>
47. Ivasechko O., Lopushanskyi P. Us military assistance to Ukraine in countering Russia's armed aggression in 2014–2023. *Visnyk of the Lviv University*. 2023. No. 49. P. 259–269. URL: <https://doi.org/10.30970/ppp.2023.49.32>
48. Khudoliy A. Українсько-американські відносини на початку 90-х років XX століття // Гілея: збірник наукових праць: [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – Київ, 2009. 2009. С. 397–404.  
URL: [https://www.researchgate.net/publication/377106993\\_Ukrainsko-amerikanski\\_vidnosini\\_na\\_pochatku\\_90-h\\_rokiv\\_XX\\_stolittia\\_Gilea\\_zbirnik\\_naukovih\\_prac\\_gol\\_red\\_V\\_M\\_Vaskevic\\_-\\_Kiiv\\_2009](https://www.researchgate.net/publication/377106993_Ukrainsko-amerikanski_vidnosini_na_pochatku_90-h_rokiv_XX_stolittia_Gilea_zbirnik_naukovih_prac_gol_red_V_M_Vaskevic_-_Kiiv_2009)
49. Pashkov V. O. Dynamics of ukrainian-american relations during obama's administration (2014-2016). *International and Political Studies*. 2021. No. 34. P. 107–122. URL: <https://doi.org/10.18524/2707-5206.2021.34.237511>
50. Slovo i Dilo. Закон США про ленд-ліз: що це та яке значення програма матиме для України. *Слово і Діло*.  
URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/09/stattja/polityka/zakon-ssha-pro-lend-liz-ce-ta-yake-znachennya-prohrama-matyme-ukrayiny>
51. The Five Factors of a Strategic Alliance - Ivey Business Journal. *Ivey Business Journal*.  
URL: <https://iveybusinessjournal.com/publication/the-five-factors-of-a-strategic-alliance/>
52. Tyushka A., Czechowska L. Strategic partnerships, international politics and IR theory. 2019. P. 8–43. URL: <https://doi.org/10.4337/9781788972284.00010>
53. U.S.-Russia Competition in Ukraine in the '90s – Association for Diplomatic Studies & Training. *Association for Diplomatic Studies & Training – Capturing, Preserving, and Sharing the experiences of America's Diplomats*.  
URL: <https://adst.org/2022/04/u-s-russia-competition-in-ukraine-in-the-90s/>



54. Vorobyov A. Essence and types of strategic partnership in international relations. *Social'naja politika i social'noe partnerstvo (Social Policy and Social Partnership)*. 2020. P. 22–29. URL: <https://doi.org/10.33920/pol-01-2010-03>
55. Young diplomat. Якою була зовнішня політика США щодо України у 1991-2023 роках. *Друкарня*. URL: <https://drukarnia.com.ua/articles/yakoyu-bula-zovnishnya-politika-ssha-sho-do-ukrayini-u-1991-2023-rokakh-mWeIR>